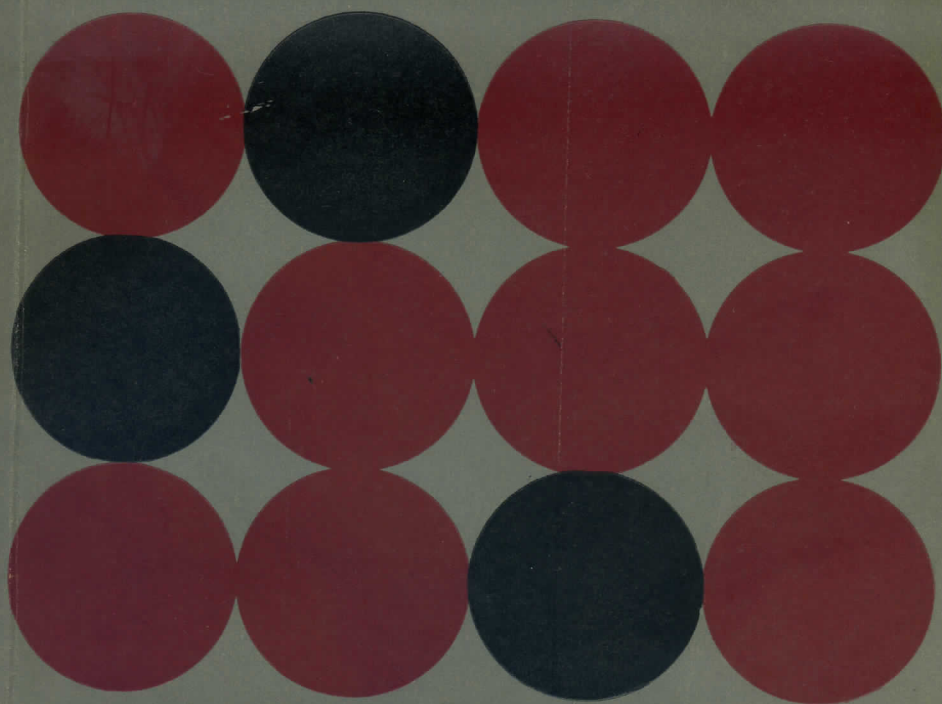

**Koncepce
psychologické
války
a československý
experiment**

Milan
Michalík

KONCEPCE
PSYCHOLOGICKÉ
VÁLKY
A ČESKOSLOVENSKÝ
EXPERIMENT

Milan Michalik

Nakladatelství Svoboda

1970

Při zkoumání kořenů složitého vývoje v Československu, který vyvrcholil v roce 1968—1969, setkáváme se ve vystoupeních československých i zahraničních politiků, v publicistice, v propagandistických a teoretických publikacích s řadou studií, analýz a citátů pramenů, týkajících se globální strategie, antikomunistické ideologické diverze imperialistů. Při této strategii hrála roku 1968 v Evropě prim tzv. »nová východní politika Bonnu«. Obě tyto strategické koncepce se opírají o množství metod, měnicích se elasticky podle situace, možností a potřeb. V jejich rámci měla klíčovou roli psychologická válka se svými formami v oblasti politiky, ideologie, ale také ekonomiky, turistiky, vědecké a kulturní výměny apod.

Při psychologickém využívání těchto a jiných oblastí, důležitých pro prosazování cílů amerického a západoněmeckého imperialismu, plní v některých etapách mimořádnou úlohu masové komunikační prostředky. Jsou nazývány čtvrtou sférou mocenského působení — vedle války, diplomacie a ekonomiky — a podle toho je jim věnována zvláštní pozornost v rámci diplomatické činnosti i činnosti rozvědky.

Metody a formy této činnosti nejsou však obsahem oficiálních politických koncepcí imperialistických států. O jejich cílech a metodách, stejně jako o cílech a metodách celé oblasti psychologické války a zejména ideologické diverzní činnosti se dovídáme v zastřené podobě z projevů státníků, z teoretických studií různých institucí, které se spoluúčastní na vypracovávání koncepcí im-

perialistických rozvědek, z praxe institucionalizované propagandy imperialistických rozvědek (Svobodná Evropa, Svědectví), z indiskrecí publicistů nebo jejich bystrých postřehů, ze zkušeností určitých období v oblastech, jimž je věnována zvláštní pozornost (Maďarsko a Polsko 1956).

Bohužel byla tato praxe významně obohacena v ČSSR v období 1968—1969 a zkušenosti z těchto let tvoří alarmující poučení pro celé mezinárodní revoluční dělnické hnutí a zejména pro naše národy.

K této zkušenosti se musíme vracet pro poznání forem a metod antikomunismu i pro odstraňování jeho nánosů a pozůstatků v našem životě. Strana přistupuje k důkladné analýze tohoto období i celého vývoje, který vedl k tak katastrofálním důsledkům. Strana neváhala přistoupit ani k vyvození důsledků vůči hlavním nositelům pravicově oportunistických tendencí v ústředním výboru, v publicistice a na ostatních klíčových úsecích politiky, ekonomiky a ideologie.

V našem úsilí však nejde jen o odhalení těchto nositelů. Vždyť reakčním silám se podařilo — někdy v důsledku deformovaných principů roku 1968 — zmatení pojmů a diskreditace socialistické reality a dodnes jsou tady skupiny, které byly obětí velkolepého podvodu manipulátorů společenského vědomí. A tady nestačí jenom důkaz o protistranickém, pravicově oportunistickém, antisocialistickém, kontrarevolučním úsilí některých lidí, o jejich spojení nebo přinejmenším kongenialitě s úsilím imperialistického antikomunismu. Naše studie si vytkla jako cíl přinést nejen přehled názorů a některá fakta o devizách ideologické diverze a psychologické války zejména ze strany USA a NSR a tyto konfrontovat s vývojem u nás, ale přinést i skutečnosti svědčící o objektivní škodlivosti pseudoobrodného procesu v ČSSR v období 1968—1969, vyústujícího nakonec v akce proti zájmům bezpečnosti našeho státu a jiných socialistických zemí, o protidemokratických, protinárodních cílech těchto úsilí. Naše práce si zvláště všimá tendencí a cílů revanšistické politiky militaristických kruhů v NSR. Není náhoda, že vedle přímé antisovětské propagandy soustředily antisocialistické síly svůj zájem na posílení vztahů se západoněmeckými poli-

tickými a kulturními kruhy na straně jedné a na narušení vztahů k NDR, zastírajíce společné zájmy ČSSR a NDR. A když poukazujeme na fakta o cílech západoněmeckého imperialismu, připomínáme si na druhé straně úsilí NDR o bezpečnost v Evropě, o trvalost poválečných hranic v Evropě včetně uznání anulování Mnichova od samého počátku, o pevnost socialistického společenství s jeho hlavní silou SSSR, o zajištění socialistického rozvoje v zemi a socialistického, internacionálního uvědomění občanů NDR, o paralyzování militaristických a revanšistických sil NSR. Těmto otázkám věnujeme v této práci zvláštní místo i proto, že právě otázky NDR byly v minulých letech podceněny a zkruslovány, a na druhé straně byly přeceněny kontakty s NSR a o vývoji v západoněmeckém státě panoval povrchní spotřebitelský pohled zastírající historické zkušenosti a hlubší souvislosti.

Konfrontace imperialistických teorií a praxe antikomunismu a československého »modelu« se týká zejména dokladů z tisku, rozhlasu a televize.

Poslední zasedání ÚV KSČ i Tribuna, Rudé právo, Pravda, Čs. rozhlas a některé časopisy přinesly celou řadu nových faktů a dokumentů a ukázaly pravou tvář nositelů pravicového oportunismu a antisocialistických, kontrarevolučních záměrů. Ve snaze nerozšiřovat tuto práci dotýkáme se těchto pramenů poznání jenom v tezích a v práci se soustřeďujeme jenom na některé praktické uplatnění antikomunistických koncepcí v »československém experimentu«.

Východiska antikomunistické politiky

Politika imperialistů vůči socialistickým zemím prošla řadou změn, k nimž dochází od počátku 60. let. V důsledku přesunu sil ve světě a pod vlivem změn, k nimž došlo v řadě zemí v poměru sil, se americký zahraničně politický kurs »studené války« proti socialistickým zemím dostal do krize a začal hledat nové cesty k uskutečnění trvalého strategického cíle — zničení socialismu. J. F. Kennedy dne 14. 6. 1960 řekl: »Naším úkolem je obnovit naši sílu a sílu svobodného světa, abychom dokázali Sovětům, že doba a historický vývoj nepracuje pro ně, že vzájemný poměr světových sil se nemění ve prospěch Sovětů. Do představy reálné síly zahrnují rovnoměrně tempo ekonomického růstu, vědu a techniku, vojenskou moc, vliv v nových nezávislých státech, náš systém, vzdělání, sílu, životaschopnost a vliv našeho způsobu života.«

Politika »osvobození socialistických zemí« dostala také novou verzi: Volit realističtější postup, pomalu a pečlivě studovat program »uvolňování hospodářské a ideologické závislosti zemí na SSSR«.

Vládnoucí kruhy USA se přesvědčily o bezvyslednosti vojenského konfliktu se zeměmi socialistické soustavy, poznaly, že rozpoutat globální jadernou válku za současných podmínek by pro ně bylo sebevraždou. Nastalo období, kdy již nemohly ignorovat poměr politických sil, který nastal ve světě, a byly nuceny jej brát v úvahu při celkovém hodnocení své zahraniční politiky, při hledání jiných než vojenských cest, které by však rovněž

vedly k porážce socialismu, tj. ke strategickému cíli, kterého se nikdy nevzdaly.

Změny taktiky našly své praktické vyjádření ve vytyčení tzv. »velké strategie« Kennedyho vlády, v které se hledaly nové vztahy: ke kapitalistickým zemím (heslo »vzájemné závislosti«); k rozvojovým zemím (»pomoc«, »nové vztahy«, »spolupráce«, apod.); k socialistickým zemím (»globální strategie«). Vůči Sovětskému svazu začaly USA usilovat o vytvoření tzv. »vzájemné nezávislosti«, jež by vedla k podobným výsledkům.

Ve vztahu k socialistickým zemím bylo podstatou nové taktiky: nepostupovat vůči socialistické soustavě jako jednotnému celku, ale vidět mezi jednotlivými státy rozdílnost a specifika, a proto volit diferencovaný přístup k jednotlivým zemím. Vláda USA začala prosazovat zásady:

— využívat i sebemenší rozdílnosti názorů v mezinárodním komunistickém hnutí k narušování jednoty socialistických zemí a k oslabování jejich svazků se SSSR,

— hledat snazší ideologické pronikání do socialistických zemí,

— využít každé možnosti k ovlivňování vnitřního vývoje socialistických zemí, aby byl postupně restaurován kapitalismus.

Oficiálně byla tato koncepce nazvána »mírové spojení«.

Při zkoumání pramenů vzniku těchto teorií a zejména další teorie, rozvíjené později po nástupu L. Johnsona, jsou pozoruhodné úvahy západoněmeckého teoretika Al-larda von Schacka (Der geistige Kampf in der Koexistenz, Aussenpolitik, Zeitschrift für internationale Fragen, Stuttgart, 1962).

Proti politice mírové koexistence a soutěžení stává Schack potřebu spolupráce a koordinace západní soustavy. Varuje před chápáním slova »mírové soutěžení« v západoněmeckém slova smyslu. Podle něho mírové soutěžení nese v sobě všechny znaky boje (třídního) ve formě hospodářského soutěžení a v duchovní rovině boje jakýmkoliv prostředky o další lidi. »Nejdůležitější je nyní duchovní ofenzíva, přičemž je třeba rozlišovat metody a prostředky, kterých je třeba použít zejména v zemi, kde

dosáhl nepřítel pozice a také metody a prostředky, kterých je třeba použít v zemi řízené komunisty. V tomto druhém případě dopřát věci duchovní prostor (terrain), aby byl protivník z vědomí obyvatelstva vypuzen.«

Schack nabádá vyčkat na příznivou »revoluční situaci«, při které je třeba vyvinout vlastní možnosti podle konkrétních podmínek. Lamentuje nad tím, že západní svět a neutrální státy mají hromadu údajů, ale chybí jejich shrnutí, které by umožnilo koordinovaný postup v komunistických zemích.

Schack navrhuje zřízení společného plánovacího štábu a určuje tyto úkoly centrále:

— studium a stanovení situace v jednotlivých zemích,
— vypracování komplexu společného myšlenkového bohatství a výběr »krystalizačních hesel«,

— školení osob pro zvláštní úkoly v duchu boje proti komunismu,

— ústřední řízení prostředků pro propagandu a agitaci,

— sladění zahraniční politiky nekomunistických zemí s určitou strategií a taktikou této centrály.

Autor uvádí, jak může být využito národnostních třenic, náboženských přežitků i takových lidských slabostí, jako je zvědavost, ženská marnivost, touha po zábavě, pasivní odpor a sabotáž.

Navrhuje využívat kongresů, diskusí pro navázání spojení, poštovního styku, kulturní výměny osob; doporučuje využívat mladých lidí se sklony poznávat svět a kriticky posuzovat své okolí. Takto se stanou lidé ze socialistických zemí vědomě nebo nevědomě nositeli západních idejí, a to je předpokladem pro vnitřní změnu a převrat těchto státních zřízení.

V dalším navrhuje diferencovaný přístup ve státech východní a střední Evropy (ČSSR je zvláštní kategorií), diferencovaný přístup vůči určitým vrstvám (například vůči »nové třídě«), vůči vrstvám, které vzpomínají, že se měly dříve lépe. Navrhuje používat té části obyvatel, jejíž pohled je upřen na západní kulturu, na ty vrstvy, které by chtěly hned lépe žít, využívat nenávisti vůči funkcionářům.

V koncepci vůči PLR, MLR a NDR navrhuje využívat

národnostních, historických a sociálních protikladů. Zvláště to platí pro NDR, v které vidí příznivou situaci, ale nabádá vyvarovat se zkušeností ze 17. června 1953, aby se odpor nepřeměnil předčasně v otevřenou povstání, které by pak bylo neúspěšné.

Obdobné zásady vytyčuje představitel západoněmeckého imperialismu Franz Josef Strauss: »Naše myšlenkové bohatství je třeba propašovat do veřejného života komunistických států všemi prostředky moderní propagandy, psychologicky šikovným způsobem... Lidé v komunistických státech se tak stanou vědomými nebo nevědomými nositeli západních idejí, bude vytvořen pocit všeobecné nespokojenosti, který je předpokladem pro násilně probíhající vnitřní změny a přeměny v těchto státech. Nepřetržitou činností, jež unaví protivníka, je třeba tento přirozený vývoj urychlovat... Poměry v Evropě dávají možnost úspěšného psychologického vedení války Západu.« (F. J. Strauss v časopise Aussenpolitik 11/1962.)

Psychologická válka a hromadné sdělovací prostředky

V tomto období pracují již dobře vybavené instituty rozpracovávající různé teorie, určené jako podklady pro stanovení nových metod imperialistických států vůči státům socialistickým. K rozvíjejícím se teoriím buržoazních politiků patřila tehdy teorie působení na elitu. Avšak brzy, jak v oblasti této doktríny, tak v oblasti praxe převládl názor, že o efektivnosti psychologické války rozhoduje fungování hromadných propagandistických prostředků. To neznamená, že by se byla negovala úloha »působení na elitu«, směr této činnosti byl však považován za druhořadý.

To vyplývalo z toho, že v tomto období si političtí i vojenští stratégové stále více uvědomovali nový významný

faktor, který ovlivňoval veřejné mínění — masové komunikační prostředky.

Již před druhou světovou válkou napsal Lasswell v americké Encyklopedia of the Social Sciences: »Propaganda se stává v mezinárodní aréně důležitým prostředkem transferujícím onen tlak, který působí k rozbití pout tradičního společenského zřízení.« (H. Lasswell, Propaganda. Encyklopedia of the Social Sciences, sv. 12, New York 1934, str. 526.) Po druhé světové válce rozvíjel Lasswell v souvislosti s rozšířením expanzivních plánů amerického imperialismu svou koncepci taktu: »Propaganda je vedle diplomacie, hospodářských opatření a ozbrojených sil nástrojem totální politiky. Politická propaganda je použití hromadných sdělovacích prostředků v zájmu moci... Cíl spočívá v ušetření hmotných výdajů na světovládu.« (Srv. Propaganda in War and Crisis, ed. by D. Lerner, New York 1951.)

Termínem »vedení psychologické války« se původně v imperialistických zemích označovala propaganda během války, propaganda, která bezprostředně sloužila bojovým akcím. D. Lerner — v letech druhé světové války odpovědný pracovník americké propagandistické služby — k tomu napsal: »S přechodem od míru k válce... sankce se stávají hospodářskou válkou, diplomacie se stává politickou válkou, propaganda se stává psychologickou válkou.« (D. Lerner, Sykewar. New York 1949, str. 6.)

Podobnou formulaci obsahuje i oficiální americký vojenský slovník vydaný v roce 1948. Pod heslem »vedení psychologické války« (psychological warfare) nacházíme tuto charakteristiku: »Je to plánovitě propagandistické opatření ovlivňující názory, pocity, postoje a chování nepřátelských, neutrálních či spřátelených zahraničních skupin ve smyslu podpory národní politiky a cílů.« (Department of the Army. Dictionary of USA Military Terms for Joint Usage, 1948.)

Nové vydání stejného slovníku z roku 1950 obsahovalo již zpřesněnou definici »vedení psychologické války«: »Národ nebo skupina národů užívá plánovitě propagandistická či odpovídající informační opatření vůči nepřátelským, neutrálním nebo spřáteleným skupinám, aby

ovlivnil jejich názory, pocity, jejich postoje či chování ve smyslu podpory politiky a cílů toho kterého národa nebo skupiny národů.« (Department of the Army, Dictionary of US Army Terms, 1950.)

»Psychologická válka« se chápe jako určitý komplex propagandistických metod, k nimž patří i tzv. neortodoxní metody, užívané dříve převážně ve válce a pak využívané v zahraniční politické propagandě. Tak například američtí strategové rozeznávají vedle tzv. »bílých« propagandy »šedou« a »černou« propagandu jako legální prostředek pro mírové doby.

Co se skrývá za těmito termíny? V definici o vedení psychologické války z americké armádní instrukce se říká:

Bílá propaganda je propaganda rozšiřovaná a uznávaná zaručeným pramenem (»sponsor«) nebo jeho oficiálním zástupcem.

Šedá propaganda je propaganda, jež nevykazuje svůj pramen.

Černá propaganda je propaganda, jejímž skutečným pramenem je jiný pramen, než udává (Department of the Army. Psychological Warfare Operations, str. 8).

V učebnici Psychology for the Armed Services (Psychologie pro ozbrojené síly) se píše, že »šedá« a ještě v mnohem větší míře »černá« propaganda mají výhodu nezodpovědnosti, poněvadž umožňují rozšiřování pověstí a skandálních zpráv, aniž by diskreditovaly vlastní vládu. (Psychology for the Armed Services, ed. by E. Boring, Washington 1945, str. 493.)

Imperialistická propaganda nespolehá tolik na ideologii, na přesvědčení lidí, jako spíše na různé metody přímého ovlivňování jejich chování. H. Speier se např. v knize Psychological Warfare Reconsidered kategoricky vyslovuje proti »ideologickému přesvědčování«, proti pokusům »obracet lidi«. Podle jeho slov je nejdůležitější přivést objekty propagandy k bezprostřední »politicky vhodné« opoziční akci, konkrétněji k pomalejší práci, diverzním aktům, k rozšiřování pověstí, k organizačnímu spojování nespokojenců nebo ilegálně činných osob.

V podstatě jde o pokusy nahradit ideologickou zbraň

nejrůznějšími provokacemi a přivést objekty propagandy k žádoucímu cíli. Takováto linie vede nutně propagandu k přiblížení se k diverzní a špionážní činnosti.

U »černé« propagandy lze vůbec těžko říci, kde přestává propaganda a začíná diverze. Ne náhodou je provádění »černých« operací svěřováno z velké části tajné službě. Ostatně termín »vedení psychologické války« nebo »vedení politické války« je značně rozšířen ve Velké Británii a vztahuje se nejenom na propagandu, ale i na mnoho druhů podvrtné činnosti. Stírání hranic mezi propagandou a špionáží, diverzí i terorem je zvláštností »vedení psychologické války«, mající své kořeny v koncepci a praxi fašistické propagandy. Německý odborník na tyto otázky E. Hadamovsky napsal, že »propaganda a teror nejsou nic protikladného; násilí může být součástí propagandy« (E. Hadamovsky, Propaganda und Nationale Macht, Oldenburg 1933, str. 81).

Vedle všech možných »běžných« úkolů diverze mají agentury strategický cíl — totiž »atomizování společnosti, tzv. zničení politické a společenské struktury země-objektu na takový stupeň, že stav národního povědomí je tak dalece rozložen, že stát je neschopen odporu«. (P. W. Blackstock, The Strategy of Subversion. Manipulating the Politics of other Nations. Chicago 1964, str. 49.) Proto zároveň s touto činností vypracovávají teoretikové americké rozvědky tzv. »povstalecké činnosti«, jež CIA definuje jako neustálý boj vedený metodicky, krok za krokem k dosažení mezicílů, které posléze umožní pád existujícího zřízení«. (David Galula, Counterinsurgency Warfare. New York — London 1964, str. 4.)

Bohatý rejstřík metod antikomunistické propagandy

Metody diverze jsou různé podle okolností a minulost nám poskytuje dostatek případů — od otevřené intervence ve Španělsku přes páté kolony v Československu a v jiných Hitlerovými fašisty okupovaných státech, od podporování kontrarevoluce v Maďarsku přes předání válečných a jiných strategických úkolů agenty CIA jinému státu. USA přešly od staromódní špionáže k moderním metodám psychologické války, využívající k tomu »výzkumných ústavů«, »teoretických konferencí« na Harvardově universitě, »kolokvií« na Princetonské universitě a řady seminářů na »Ruském institutu« Columbijské university.

K oblastem cílevědomého působení patří oblast zábavy — odvedení různých vrstev obyvatelstva od sociálních problémů k sexu, intimně hvězd a gangsterů, ke kriminalistickým senzacím a různým formám plytké zábavy. Významným stimulem zůstává náboženské vyžívání, snášen falešných mýtů a imaginací, nevyjímaje tolerování drog LSD. Právě metody a cíle této činnosti jsou někdy zahrnuty do učesaných vět. Vedoucí pracovník United States Information Agency Thomas Sorensen řekl na sympóziu k otázkám propagandy, že úkoly americké propagandy spočívají v tom, aby vytvářela v zahraničí příznivou atmosféru, jež musí přispět k tomu, aby byly prosazeny zahraničně politické cíle Spojených států... a aby byla vytvářena představa o USA jako silné demokratické a dynamické zemi, chtějící spolupracovat se všemi svobodnými národy — za účelem uskutečnění svých zahraničně politických cílů«. (Propaganda and the Cold War — A Princeton University Symposium, Washington 1963, str. 65).

Tato politika měla za následek reorganizaci a posílení celého zahraničně politického a propagandistického aparátu, což se zejména projevuje ve stálém narůstání rozpočtu nejdůležitějšího šířitele »bílé pro-

pagandy«, Informačního úřadu USA USIA (z 84,2 mil. dolarů v roce 1954 na 170 mil. dolarů v roce 1967).

Antikomunistická propaganda přechází od dryáčnické bombastiky k vědecky řízené, taktické a decentní ofenzivě vůči jednotlivým zemím nebo určitým společenským vrstvám. Podle názoru amerických odborníků není dnes jediným úkolem diplomacie předvídat další krok protivníka, resp. jeho vládní špičky, nýbrž předvídat i to, jaký vliv bude mít ten či onen krok (argument) na celkové myšlení — psychologii mas protivníka. V tajných zprávách o jednáních jsou charakterizována některá východiska a zásady: »Jisté cíle zahraniční politiky mohou být sledovány tak, že se jedná více přímo s lidem cizích zemí než s jejich vládami. Použitím moderních přístrojů a sdělovací techniky je dnes možné velké či vlivné části národů informovat, ovlivňovat jejich činnost a někdy snad dokonce podněcovat ke zvláštnímu druhu akce. Tyto skupiny jsou pak schopné vyvíjet značný, dokonce rozhodující tlak na své vlády.« (Ze zprávy podvýboru amerického Kongresu ke stavu ideologických operací 17. 4. 1964.) Režiséři a tvůrci antikomunistické propagandy se stále více sjednocují na hloubkové koncepci, která zdůrazňuje psychologickou stránku věci: prostřednictvím emocí působit na rozum člověka, posilovat hluboké psychologické stavy. L. Frazer (Propaganda, Londýn 1957) klade v této souvislosti přímou otázku: »Na které emoce může propaganda přímo nebo nepřímo působit?« A hned odpovídá: »Na kterékoliv — na jednoduché city jako strach, na složitě, jako hrdost nebo láska k dobrodružství, na nedůstojné city, jako je zjištění, nebo dobré, jako je soucit nebo úcta k sobě samému, na egoistické city, jako je ctižádost, či altruistické, jako je láska k rodině. Všechny lidské emoce a instinkty dávají v té či oné době propagandistům možnost, aby působili (nebo se pokoušeli působit) na chování těch, kdo jsou jejich terčem.«

Daleko otevřeněji hovoří profesor J. Elluil z bordeauxské university: »V propagandě již nejde vůbec o to, abychom otevřeně psali v novinách nebo říkali v rozhlasovém vysílání, co si musí individuum podle přání propagandisty myslet nebo čemu má věřit. Ve skutečnosti problém je

takový, přimět toho nebo onoho myslet si to a to, přesněji řečeno, přimět skupinu lidí, aby postupovali určitým způsobem. Jak toho dosáhnout? Lidem se neříká přímo: „dělejte to a nic jiného“, ale hledá se psychologický trik, který vyvolává odpovídající reakci. Tomuto psychologickému triku se říká stimul.« Jak je vidět, propaganda už tady nemá nic společného se šířením idejí. Nejde již o to, aby se šířily ideje, ale aby se šířily »stimuly«, to je psychologické a psychoanalytické triky, které vyvolávají určité činy, určité city, určité názory.

Přirozeně že v žádném případě nejde o prosazování zásady jakési bezideologičnosti v propagandě. Jde však o to, že ideologické kategorie jsou využívány samy jako stimuly namířené na emoce a instinkty s cílem strhnout na určitou stranu a v jistém směru člověka, sociální skupiny nebo celý národ.

Antikomunistická propaganda se drží zásady, že ani jediný omyl, kterého se dopustí komunismus, nesmí ujít pozornosti a musí být využit jako objekt zesílené spekulace. Problém ideologického boje není v žádném případě podceňován, ale naopak je chápán jako skutečná válka, nazývaná psychologickou.

A. Schack vychází v podstatě z obranné teorie a rozlišuje tři stupně revoluční situace: krystalizace, organizace, militarizace. Vychází z toho, že Západ je slabý na vedení ideového boje v současné situaci, a doporučuje diferencované úkoly:

— vytváření zdravých a vyrovnaných sociálních poměrů,

— opuštění systému, ve kterém se nezdůrazňují rozdíly, ale harmonie pluralistické společnosti. Je třeba vycházet z nadnárodní, supernacionální instituce různého druhu, na které mohou být postoupena jednotlivá práva a suverenity.

Základem propagandy mají být vlastní ideály a jednotlivé duchovní základy v oblasti náboženství, světového názoru, kultury a národnosti. Ve vlastní zemi doporučuje řídit se zásadou: »žádná svoboda nepřítelům svobody«. Žádá, aby byla zakázána komunistická strana a tzv. paralelní hierarchie demokratických organizací.

Metody manipulování veřejným míněním

Propaganda šířená z imperialistických center se řídí některými zásadami, vyzkoušenými odborníky psychologie a ústavy pro výzkum veřejného mínění. Z teoretických studií, ale také praxe imperialistické propagandy v hromadných sdělovacích prostředcích je možné konstatovat tyto praktiky:

Zásada »jasné všeobecnosti« zdůrazňuje, že v propagandě musí být některá slova nebo fráze tak těsně spojeny se všeobecně přijímanými idejemi nebo vírou, že přesvědčují již samy o sobě a nepotřebují podporu ani důkazy nebo informace. Vztahují se k takovým emocím, jako je láska k domovu, k rodině, touha po osobní svobodě atd. Zakládají se na všeobecných pojmech, jako je mír, právo, svoboda, které nutí člověka, aby je přijímal, aniž by se ptal na jejich historický výklad nebo aniž by vyžadoval důvody, proč jsou předkládány.

Zásada »svědectví« znamená dát propagandistickému sdělení oficiální pečeť autority. Přibližuje určitou významnou osobnost nebo skupinu osobností auditoriu jako jeho člověka, jehož názory jsou ekvivalentní hledisku »prostých, obyčejných« lidí.

Metoda »zjednodušení« zužuje předmět propagandy na jasná, přísná a dogmatická tvrzení. Zobrazuje složité věci jako jednoduché a snadné k pochopení. Psychologickým podkladem této metodologické zásady je spekulace s jistými lidskými slabostmi, která nutí jedince věřit, že nejsou žádné věci »obyčejným« lidem nepochopitelné — prostě spekulace s podvědomým tíhnutím ke zjednodušování primitivním vysvětlováním složitých problémů.

»Pravdivost a věrohodnost« je podle stratégů moderní psychologické války jednou z hlavních podmínek úspěchu propagační operace. Jednou nebo dvakrát přehnat lež stačí k tomu, aby bylo celé dílo nenávratně ohroženo. Frazer říká: »Nelži, hrozí-li odhalení, a pamatuj, že časem

tě pravděpodobně, či spíše určitě, odhalí.« Západním tvůrcům metod ideologického boje nejde ani tak o pravdivost jako o věrohodnost. Mezi oběma těmito pojmy dělají rigorózní hranici a jsou toho názoru, že propaganda nemusí vždycky obsahovat »celou« pravdu. Na tuto zásadu poukazuje známý žurnalista a politický činitel R. Krossman, který za války pracoval na úseku psychologické války. Tvrdí: »Dlouho před tím, než se pokusíte demoralizovat, než přinutíte pochybovat nebo věřit něčemu, budete mít první úkol: aby věřili vám... Z hlediska psychologické války porážka vytváří obrovské možnosti zvláště když budete obratní a budete říkat, že porážka je těžší, než skutečně je. Musíme být v tomto případě přímí, přímější než sama fakta. Potom si skutečně začnete získávat důvěru protivníka...« Je možné si povšimnout například dnešní propagandy USA, která jako by nezakrývala politické, sociální, případně ekonomické potíže nebo neúspěchy ve válkách (Vietnam), čímž si pochopitelně získává reputaci jakési objektivity a pravdivosti právě mezi našimi lidmi.

Jak napsal francouzský časopis La Planète, poskytovala podle názoru bývalého šéfa CIA A. Dullese polovojenská akce (tj. přímá intervence) i špionáž výtečný materiál pro romány a filmy. Ale přesto nepřinesla prý světovládu — k té by se ovšem dalo dospět politickou a psychologickou akcí. Proto CIA »zašla za rámec obvyklé špionážní oblasti, v níž se ostatně příliš nezaskvěla, aby začala skutečně moderní psychologickou válku« (La Planète č. 5/1967).

Buržoazní řídicí centra považují za nejlepší tu propagandistickou doktrínu, která disponuje obzvláště rafinovanými metodami výběru a komentování informací, jakož i vytvářením příslušných faktů. Tak například americký psycholog Williams považuje takovou činnost za hlavní znak »vedení psychologické války«.

Johnsonova doktrína budování mostů

Všechny teorie o využití psychologické války a ideologické diverze byly rozpracovány v období po roce 1964.

L. Johnson, který vystřídal v listopadu 1963 J. F. Kennedyho, prohlašoval, že bude pokračovat v politice, kterou započal Kennedy. Avšak Johnson prohloubil Kennedyho doktrínu »pružné reakce« tak, že se až nebezpečně vrací opět k politice »na pokraji války«; ale doktrína neznamená jednoznačný návrat k »politice síly«. V duchu »pružné reakce« má být síly používáno co nejpružněji se zaměřením na nejslabší místa v táboře protivníka, s maximálním využitím sebemenších rozporů či nejednotností, s využitím místní převahy sil, ale také s možností ustoupit, když akce nevedla k žádoucím výsledkům. Počítá se s diverzovaným působením nejen co do místa, ale i co do použití nejrůznějších variant »síly«.

Ve vztahu k socialistickým zemím Johnson propracovává program Kennedyho politiky »mírového zapojení«. Johnson formuloval tento program ve svém projevu 23. 5. 1964 jako politiku »budování mostů« do východní Evropy: Budou to mosty rozšířeného obchodu, idejí, turistiky a umánní pomoci.«

Podrobněji rozvedl zásady této politiky předseda zahraničního výboru Senátu senátor Fulbright ve vystoupení Dallasu dne 8. 11. 1964. Cílem této politiky je i nadále ničení socialismu a obnovení bezvýhradného panství USA ve světě. Tohoto cíle, kterého nelze dosáhnout dnes válkou, střetnutím se socialistickou soustavou, má být dosaženo jinými cestami a prostředky. Počítá se s tím, že hospodářskými, politickými a ideologickými akcemi lze může podařit rozštěpit socialistické společenství a dosáhnout »vnitřní evoluce« socialismu ke kapitalismu: Klíčovým předpokladem politiky otevření mostů ke komunistickému světu je to, že komunistické země jsou přírodně vnější vlivům i vnitřním změnám.«

Jádrem a podstatou politiky »budování mostů« je diferencovaný přístup USA k jednotlivým socialistickým zemím (k SSSR a k východoevropským socialistickým zemím) a k asijským socialistickým zemím (a ke Kubě). Avšak tato politika »budování mostů« požaduje diferenciovat i v přístupu k jednotlivým východoevropským zemím. Ve svém projevu 8. 12. 1964 Fulbright říká: »Velmi rozmanitá situace vyžaduje velmi rozmanitou politiku. To musí být hlavní úvahou při úsilí Západu budovat mosty ke komunistickému světu. Naším cílem je nejenom uspišit nějaký nutný cíl většího mezinárodního porozumění, ale ovlivňovat chod a charakter změn v komunistickém světě takovým způsobem, abychom zarazili agresivní a expanzivní politiku vůči svobodnému světu. Abychom to mohli učinit, musíme pečlivě rozlišovat mezi jednotlivými komunistickými zeměmi, odměňovat ty, které projevují tendence k omezení působení své ideologie na hranicích svých vlastních hranic a k navázání přátelských vztahů se Západem, a naopak musíme pozdržet naši omezení a — je-li to nutné, uplatnit sankce vůči těm, které pokračují v expanzivní politice. V současných světových podmínkách nemůže být něco podobného jako jedině americká politika vůči komunismu nebo komunistickému bloku. Vhodná politika vůči Jugoslávii se musí v jistém směru lišit od naší politiky vůči SSSR a radikálně s odlišovat od naší politiky vůči komunistické Číně.«

Politika »budování mostů« se má uplatňovat především k východoevropským socialistickým zemím. Ve vztahu k Sovětskému svazu má být více využíváno zastrašování atomovými prostředky a uplatňována životnost západní aliance.

Cíle americké politiky odhalil také americký vojenský teoretik G. Reinhard v publikaci nazvané Americká strategie v atomovém věku, v níž uvádí: »Doposud prováděná statická politika nedává jasnou naději na vítězné ukončení studené války, neboť přenechává iniciativu v rukou Sovětského svazu. Je nutno přejít k dynamické studené válce, jejímiž prostředky bude možno zasahovat podle potřeby citlivá místa v systému protivníka. Při vedení studené války nelze spěchat na konečný výsledek, neboť

zniká riziko třetí světové války. Abychom dosáhli úspěchu, je nutno neustále studenou válku zintenzivňovat, čest ji promyšleně, zaměřit ji na city národů východní Evropy. Národy východní Evropy nesmějí být přitom povzbuzovány, aby se předčasně pokusily o návrat ke kapitalismu. Je nutné volit takové metody, které budou narušovat komunistický společenský systém zevnitř a které budou přispívat k jeho zhroucení. Teprve v poslední chvíli mohou být obyvatelé těchto zemí povzbuzováni k vnitřnímu převratu. Podle toho, jak stoupají hospodářské obtíže v těchto zemích, musí jim být dávány opatrné časově uvážené sliby o hospodářské pomoci. Celková ofenzíva může být zahájena tehdy, když se vytvoří příjatelné diplomatické, hospodářské a vojenské prostředí. Toho bude dosaženo, až bude západní Evropa v rámci severoatlantického paktu plně bojeschopná a až bude noc kapitalismu upevněna na Středním východě.«

Postupné cíle koncepce »budování mostů« mezi Východem a Západem je možné shrnout do těchto zásad:

- 1) vytvořit nové vztahy k zemím, které usilují o zvýšení své nezávislosti, ale zatím nejsou schopné riskovat izolací,
- 2) upnout myšlení mladé generace k hodnotám a vizím západní civilizace (přirozeně — na Východě, protože se mládež na Západě proti této civilizaci bouří),
- 3) umožnit svobodnější rozvoj silám vyvolávajícím pocity národní pýchy,
- 4) demonstrovat, že vyhlídky pokroku pro východní Evropu leží v širších vztazích se Západem.

Na základě této politiky, která je rozpracována na různých oblastech styků — ideologickou, kulturní, obchodní, turistickou apod. — má být dosaženo eroze socialistické společnosti.

Paralelní obsahovou koncepcí soudobého antikomunismu je teorie gradualismu (stupňování). Její hlavní taktická pravidla je možno formulovat takto:

Prosazovat a propagovat další politickou a ideologickou diferenciaci uvnitř socialistického tábora pomocí národních modelů socialismu s cílem postupně oddělovat socialistické státy od Sovětského svazu a podporovat ja-

kékoliv formy pluralismu uvnitř socialistického táboru podporovat polycentrické tendence.

Ve vnitřní reformační politice dosahovat takových změn, které by postupně vedly k přestavbě režimů tak aby se staly bližší demokraciím západního typu («reformismem ke konvergenci»).

Při prosazování těchto cílů se vyhýbat přímému ukazování na to, že by mělo jít o návrat ke starým měřům, nebo že jde o znovunastolení kapitalistického systému. Má jít jen o jakousi mírovou přestavbu vnitřní poměrů, k čemuž se zvláště hodí teorie a metody sociální demokracie.

Na tomto základě rozvíjet a rozšiřovat ekonomickou kulturní, ale také ideologickou spolupráci. Kulturní, vědecká a technická spolupráce má působit na ideologickou směřlivost strany a vést ji k ideologickým ústupům.

Aby přijatá koncepce mohla přinést žádané výsledky, nutné jí patřičně přizpůsobit metody, formy a prostředky

Diferencovaný přístup USA aneb „mír není jen bílý“

V odborném časopisu amerických pozemních vojsk Military Review (červenec 1968) napsal Charles W. Coburn pod titulkem Vítězství v dolních částech spektra míru

»Mír a válka dnes představují jen různé kombinace mocenských nástrojů, které jsou používány k podpoře národních zájmů. Poněvadž základní národní zájmy zůstávají po relativně dlouhá období stejné, je přechod od míru k válce pouze posunutím akcentu prostředků. Mír není jen bílý a válka není jen černá. V oblastech ležících mezi tím žijeme. Prostředky diplomacie zahrnují dnešní i všechny prostředky moci. Jimi jsou:

1. Ideologie, objevující se obvykle ve formě propagandy,

2. zbraně nasazované přímo nebo prostřednictvím zástupců,
3. bohatství ve formě peněz, myšlenek, zbraní a služeb,
4. obratnost v politické, ekonomické, sociální a vojenské oblasti.«

Dále autor píše: »Prostředky se obvykle používají v kombinaci, zřídka se jich užívá samotných.«

Americký časopis Current History uveřejnil článek o politice USA ve východní Evropě. Jeho autorem je Michel Petrovic, profesor na Wisconsinské universitě a odborník pro dějiny SSSR a balkánských zemí (Current History, duben 1967, Philadelphia, USA.) V článku je řada zajímavých úvah. Politika USA ve východní Evropě vychází z toho, že »socialistické režimy východní Evropy nejsou nahodilým jevem. Perspektiva náhlého násilného pádu těchto vlád se zdá málo pravděpodobnou,« konstatuje M. Petrovic. Tento »odborník« pro dějiny SSSR a balkánských zemí charakterizuje východiska americké politiky ve východní Evropě takto: »Východoevropské země nejsou bezmocnými satelity Sovětského svazu. V roce 1948 došlo k roztržce mezi Jugoslávií a Moskvou, roku 1953 pak k vystoupení protistátních skupin v NDR, později k událostem v Maďarsku a Polsku. Ukázalo se, že jednotný systém ve východní Evropě byl narušen, satelity opustily svou dosavadní oběžnou dráhu. Ze sovětského tábora vypadla Albánie a vyhlásila solidaritu s rudou Čínou. Jiné východoevropské země usilují o osvobození od Moskvy klidnější formou. To vše se ještě zostřeje územními nároky existujícími v současné době. Přestože v komunismu ještě žije dřívější nacionalismus, nelze vkládat velké naděje do toho, čemu se ve východní Evropě říká »národní komunismus«. Tento vyvěrá z prosté praktické nutnosti: Komunismus má uspokojovat specifické potřeby každé země. Nelze říci, že by byla ve východní Evropě vymřela „komunistická víra“. Spíše se nedá aplikovat „náboženství dřívějších časů“ na současné problémy. Ekonomická efektivnost začala nabývat vrchu nad marxistickou ideologií. Takováto elastická praxe činí „rudé výkonné orgány“ východní Evropy Západu mnohem přístupnější než dříve.«

Z těchto teoretických východisek a přístupů začala budovat politika Spojených států na myšlence vytvořit příznivé předpoklady pro evoluční změny ve východní Evropě. Toto vedlo v následující době k »politice budování mostů«. V souvislosti s uskutečňováním této politiky navrhl prezident Johnson 7. října 1966 vyškrtnout ze seznamu zboží, jež bylo zakázáno vyvážet do socialistických zemí, stovky nestrategických položek, dovolit vývozní a dovozní bance, aby zaručila komerční úvěry v Polsku, Maďarsku, Bulharsku a Československu.

M. Petrovic rozeznává tyto směry americké politiky ve východní Evropě:

První směr obráží názor těch Američanů, kteří stále ještě myslí v duchu »studené války« padesátých let. Myšlenka »budování mostů« se jim zdá pošetilá a nebezpečná. Jsou toho názoru, že by se místo toho měla začít politická a hospodářská válka jak se Sovětským svazem, tak i s jeho »východoevropskými satelity«, a že by se mělo využít jakýchkoli rozdílů mezi nimi. Soudí, že je třeba v tomto směru zapojit všechny prostředky včetně rozhlasových pořadů a špiónážní činnosti. Důležitá úloha je připisována »politickým vůdcům« z východní Evropy, zdržujícím se v současné době na Západě. V západní Evropě nutno vytvořit silnou válečnou mašinerii. Obchod se musí realizovat pod nejpřísnější kontrolou. Je třeba vykonávat nátlak na »komunistické režimy« a přinutit je tím k ústupkům. Kulturní styky by měly být omezeny nebo úplně zastaveny, poněvadž přinášejí výhody jen socialistickým zemím — tím, že zvyšují jejich prestiž a poskytují jim možnost ke špiónáži.

Stoupenci druhého směru vycházejí z rozdílů mezi socialistickými zeměmi východní Evropy a Sovětským svazem. Americká politika si podle nich musí vytknout za cíl uvolnit styky mezi nimi tím, že bude podporovat národní zájmy východoevropských zemí a opětné navázání styků mezi zeměmi západní a východní Evropy. Místo válečného konfliktu se tento politický kurs orientuje na pozvolné změny, s jejichž pomocí se východoevropské země přiblíží statutu takových zemí, jako je Jugoslávie či dokonce Finsko a Rakousko. V oblasti propagandy by

spojené státy měly »závislé socialistické země« vybízet k nezávislosti. Vojenský kurs si klade za cíl vzájemné snížení stavu ozbrojených sil. Obchod, ba i pomoc nutno využívat k tomu, aby se otevíraly brány většímu západnímu vlivu. Tentýž argument platí i o rozšiřování kulturních styků.

Třetí směr se podobá druhému s tím rozdílem, že se navrhuje zaujmout vůči Sovětskému svazu a východoevropským zemím tentýž postoj. Zastánci tohoto kursu vycházejí z toho, že jak v Sovětském svazu, tak i v ostatních socialistických zemích dochází ke změnám směrem k liberalismu. Oni všichni chtějí skutečné »mírové soužití«, potřebují je a vítají proto uvolnění napětí.

Johnsonova vláda provádí politiku, jež je kombinací druhého a třetího směru. Tato politika odpovídá praktickým úkolům a slouží americkým cílům.

Tyto zásady se pružně uplatňují v politice USA, ale zejména v politice NSR vůči NDR a vůči Československu. Zdá se, že v letech 1966—1968 se ČSSR dostala v plánech západních imperialistů na pořad dne. Přitom imperialistické rozvědky své taktické metody a strategické cíle neproklamují, ale cílevědomě realizují.

O těchto metodách a cílech se dovídáme z některých teorií znalců a poradců pro »východní politiku« a někdy z projevů státníků.

Strategický cíl: změnit status quo v Evropě

Ne všichni imperialističtí politikové, teoretikové, strategové považují za vhodné vyhlašovat expanzivní program, který sledují svými evropskými koncepcemi, takovým nezakrytým způsobem, jako to učinil exponent západoněmeckého imperialismu F. J. Strauss. Ve svém známém Návrhu pro Evropu konstatuje: »Politika, jež by

chtěla konsolidovat status quo v Evropě, je zásadně neslučitelná s politikou, jejímž cílem je evropské sjednocení. Každý krok ve směru jednoty Evropy, a tím i posílení autonomie Evropy bude mít za následek změnu status quo — samozřejmě ve prospěch Západu.« (F. J. Strauss, Entwurf für Europa, Stuttgart 1966, str. 102.) V tomto duchu se vyjadřuje Zbigniew K. Brzezinski, ředitel výzkumného ústavu pro »komunistické záležitosti« na Kolumbijské univerzitě v New Yorku a bývalý člen plánovacího štábu Státního departmentu. Rozpracovává teorie »usmíření« mezi Východem a Západem, o něž údajně usiluje imperialismus, a vytyčuje základní postulát: »Status quo nesmí být samoúčelný, ale musí být výchozím bodem postupné změny.« (Z. K. Brzezinski, Der Rahmen für eine Aussöhnung zwischen Ost und West, Außenpolitik und Zeitgeschichte, příloha týdeníku Das Parlament, Bonn 27. 3. 1968, str. 8.).

Jiný odborník USA zabývající se hledáním nových receptů pro změnu poměru sil v Evropě ve prospěch imperialismu Stanley Hoffmann, profesor na Harvardské univerzitě v Cambridgi Massachusetts (USA) prohlásil: »Nůž se vyhýbat jakékoli politice, která vzbuzuje dojem, že se de facto uznává rozdělení Evropy a Německa (míněna je existence států s rozdílným společenským zřízením) (S. Hoffmann Die Idee eines »europäischen Europa«, Europa-Archiv, Bonn č. 8/1968, str. 283).

Víme, že L. B. Johnson zdokonalil tyto »podněty« na politiku »budování mostů«. Tato cesta má vést k pozvolnému vytrhávání jednotlivých socialistických zemí ze společenství socialistických států a na jejím konci pak má stát začlenění těchto států do kapitalisticky spojené Evropy, jejíž jádro mají tvořit západoevropské imperialistické státy (srov. H. Richter Der Brückenschlag des USA — Imperialismus nach Osteuropa, Dokumentation der Zeit Berlin, seš. 416. str. 1).

Prof. Z. K. Brzezinski charakterizoval postavení USA vůči socialistickým státům Evropy na začátku šedesátých let takto: »Nová východoevropská politika Spojených států se zakládala na předpokladu, že čistě verbální nepřátelství nemůže svrhnout komunistické režimy. Místo

čekání na to, že se zhroutí komunistická vláda, by měly Spojené státy v budoucnosti podporovat evoluční změny v jednotlivých komunistických zemích a v sovětském bloku jako celku.« (Z. K. Brzezinski, Alternative zur Teilung — neue Möglichkeiten für eine gesamteuropäische Politik, Köln 1966, str. 13).

V tomto směru rozpracovávají imperialističtí strategové NSR »novou východní politiku« (politiku vůči socialistickým zemím). Ve spojitosti s taktikou NSR v nové východní politice F. J. Strauss vyjadřuje cíle i taktiku zcela zřetelně: »Politika celoevropského uvolnění může vést k úspěchu jen krok za krokem. Bude sotva možné očekávat rychlé řešení; spíše bude nutné myslet v dimenzích historického procesu. V průběhu tohoto období musíme národy východní a jihovýchodní Evropy kulturními a hospodářskými vazbami silněji připoutat k západní Evropě: prostřednictvím výměny mládeže a vědců, turistiky, sportovních akcí a mnoha jiných vhodných prostředků.« (F. J. Strauss, Entwurf für Europa, Stuttgart 1968, str. 44.) Brzezinski v této souvislosti vyjádřil v březnu 1968 naději, že se socialistické státy Evropy budou pohybovat »ve směru subregionální spolupráce s vyloučením Sovětského svazu«. Přitom by byla podle jeho názoru »velmi účelná« západní pomoc. Sjednocená imperialistická západní Evropa má podle Brzezinského »působit jako magnet na východní Evropu« a jako konečný efekt se pak »prakticky vytvoří volné celoevropské hospodářské společenství se západní Evropou jako svým homogenním tvrdým jádrem«. (Příloha časopisu Das Parlament, Bonn 23. 3. 1968.) Vývodům Brzezinského, který dva roky působil jako východoevropský expert Státního departmentu, se dostalo schválení vlády a staly se do značné míry oficiální doktrínou americké zahraniční politiky ve vztahu k evropským socialistickým zemím. Brzezinského teorie počítaly s různými způsoby přibližování k jednotlivým socialistickým státům. Rusk tento postup vyjádřil slovy: »Měli bychom napomáhat evolučním změnám v komunistickém světě ve směru národní nezávislosti, mírové kooperace a otevřených společností a naši politiku diferencovat podle postoje jednotlivých komunistických stá-

tů.« (The Departement of State Bulletin, 16. 3. 1964, str. 394, 396.)

Brzezinski formuloval tento požadavek zřetelněji a varoval zároveň před tím, aby se americké snahy ohledně východní Evropy »nerozplizly v euforii politicky bezvýznamné blahovůle«. Prohlásil, že je nutné diferencovat techniku a lépe vybírat kritéria, jež by umožnila provádět pružnější politiku vycházení vstříc a v případě potřeby volit i opačnou politiku, aby nový přístup dostal ostřejší obrysy (Z. K. Brzezinski, *Alternative...* str. 165). »Budování mostů« se nemělo týkat všech evropských socialistických zemí. Pro tento způsob rozdílnosti v postupu vůči jednotlivým státům byl vynalezen pojem »selektivní koexistence«.

Tzv. nová východní politika vypracovaná vládci USA byla především namířena proti NDR, která podle Brzezinského slov představuje životně důležitou výspu socialismu v srdci Evropy zahrazující Západu zeměpisně, vojensky i politicky bezprostředně přístup do východní Evropy. NDR má pro Východoevropany proto takovou cenu, že její existence odpovídá národním bezpečnostním zájmům ostatních evropských socialistických států... (*Alternative...* str. 174). U této imperialistické koncepce nikterak nešlo o překonání evropského rozdělení, o vytvoření účinného systému evropské bezpečnosti anebo o vyřešení německé otázky; úkol spočíval spíše v tom, aby byl veden útok proti NDR, mající strategický význam při zajištění evropského míru. NDR měla být izolována, aby bylo možno vytvořit volné politické operační pole pro imperialistickou politiku vůči ostatním socialistickým státům Evropy.

Brzezinski vytyčil tento úkol: »Za účelem podkopání východoevropského zájmu na existenci východního Německa musí Západ ostře diferencovat svůj postoj vůči východnímu Německu a ostatním východoevropským státům. Ve vztahu k východnímu Německu je na místě politika izolace; vůči východní Evropě je účelná politika mírového angažování, a to jak po hospodářské a kulturní, tak i konečně po politické stránce.« (*Alternative...* str. 173).

Že na konci této politiky stála likvidace NDR, vyplývá z projevu presidenta Johnsona 7. 5. 1965, v němž vysvětloval svou doktrínu »globalismu« a mezi jinými žádal: »Musíme urychlit pomalý rozpad železné opony... Nutno skoncovat s hanbou východní zóny.« (*Die Welt Hamburg*, 10. 5. 1965.)

Tímto požadavkem navázal Johnson na starou představu »osvobození« socialistických zemí. Tento postoj musel nutně zostřit napětí ve střední Evropě; znamenal zvláště povzbuzení a podporu západoněmeckých kruhů v jejich politice revanše a v jejich anexionistických úmyslech vůči NDR.

Na základě nové koncepce ve vztahu k východní Evropě byl ve Státním departmentu USA vytvořen velký štáb expertů, který měl zkoumat možnosti pronikání do evropských socialistických zemí. Byly vypracovány rozsáhlé analýzy situace v jednotlivých státech. Z toho vyplývající zásady byly propracovány v tzv. »nové východní politice« vlády »velké koalice« — CSU, CDU a SPD v NSR, která působila do posledních voleb na podzim 1969. Tato východní politika není výrazem skutečně nového, tj. zásadně změněného postoje západoněmeckého imperialismu vůči socialistickým státům Evropy. Změnily se pouze metody prosazování starých cílů. Především to byl předseda CSU Strauss, který svým Návrhem pro Evropu nedávno ještě dále rozvedeným v knize *Výzva a odpověď* (F. J. Strauss, *Herausforderung und Antwort*, Stuttgart 1968) vytyčil koaliční vládě programové směrnice pro budoucí expanzivní politiku západoněmeckého imperialismu. Plán vypracovaný F. J. Straussem je specifickým politickým konceptem západoněmeckého imperialismu. Strauss v Návrhu pro Evropu vyhlásil novoněmecké velkomocenské nároky: »Natrvalo nemůže existovat Německo, které je hospodářsky obrem a politicky trpaslíkem... Německá politika potřebuje proto evropský rámeček.« (F. J. Strauss, *Entwurf für Europa*, Stuttgart 1966, str. 149). A ve vztahu k evropským socialistickým státům doporučoval: »Měli bychom pamatovat na to, že Polsko, Československo, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko atd., patří k Evropě právě tak jako Švýcarsko, Holandsko nebo Belgie. Je proto nut-

né působit na tyto země v dlouhodobém procesu a učinit vše pro to, aby se opět staly součástí Evropy, prozatím alespoň v tom smyslu, jak to vyjadřuje název Mezievropa.« (Tamtéž, str. 45—46).

Stejně jako Strauss snažilo se pravicové vedení sociálně demokratické strany o vypracování základů »nové východní politiky«. Jeden z nejhrošlivějších zastánců »východní« politiké strategie, zemřelý prezident Svazu vyhnanců a spolkový poslanec strany Wenzel Jaksch, předložil ve své studii západoněmecké vládě program, v němž navrhol »... spolu se spojenci provádět východní politiku, jejímž cílem je obnova svobodného Německa jako celku... K dosažení tohoto cíle má spolková vláda využít jakékoli příležitosti, aby, aniž by se vzdala životně důležitých německých zájmů, dospěla k normalizaci vztahů mezi spolkovou republikou a východoevropskými zeměmi.« (W. Jaksch Westeuropa-Osteuropa-Sowjetunion, Bonn-Brusel-New York, 1965, str. 7.) O cíli »normalizace« těchto vztahů napsal: »Skutečné dilema je, jak pomoci národům a zemím východní Evropy, aniž by byly posíleny jejich komunistické vlády... Teprve až celý evropský Západ projeví ochotu reagovat na evoluční vývoj ve východním bloku, krok za krokem, politikou hospodářského partnerství, budou se moci na východ od železné opony projevit síly pohybu jasnými cíli proti silám setrvačnosti.« (Tamtéž, str. 12.)

Předseda SPD a bonnský ministr zahraničí ve vládě velké koalice, Willy Brandt, převzal odkaz Wenzela Jaksche. Na poradním shromáždění Evropské rady 24. ledna 1967 například mj. prohlásil: »Musí se začít, kde je to možné. Malými kroky, kde velké ještě nejsou možné. Ale pohled musí vždy směřovat k větším řešením... Praktické úspěchy mohou uvést do pohybu vývoj umožňující jednoho dne vyrovnání zájmů v oblastech, v nichž to dnes ještě není dosažitelné.« (Bulletin des Presse-und Informationsamtes der Bundesregierung, Bonn, č. 8. 26. 1. 1967.)

Zahraničně politický expert CDU Ernst Majonica vyzdvihl tento strategický požadavek v rámci bonnské východní politiky slovy: »Musíme učinit vše, abychom zadrželi rovnost zájmů mezi zónou a středoevropskými a

východoevropskými státy. Ano, bylo by už úspěchem rotit současné situaci, kdyby se tyto země chovaly v německé otázce neutrálně... K rozšiřování našich pozic socialistických zemích musí docházet krok za krokem, amáhavou mravenčí prací, přičemž samozřejmě musíme akalkulovat i nezdary.« (Ernst Majonica, Deutsche Außenpolitik — Probleme und Entscheidungen, Stuttgart 1966, str. 190.)

Nová varianta ideologické diverze: teorie konvergence

V souvislosti s užíváním pružnějších forem boje vůči zemím socialismu se dostávají do popředí snahy imperialismu o ideologické postupování a rozkládání socialistických států a jejich společného přátelského svazku. To platí zvláště o Evropě jako o oné části světa, v níž se díky obrovské síle socialistického společenství jeví frontální útok imperialismu od samého počátku bezvýchodným a sebevražedným. Taktika ideologické diverze proto zaujímá přední místo v »budování mostů« v této speciálně pro Evropu konstruované variantě imperialistické globální strategie. Je třeba »proniknout do samého srdce komunistické ideologie, vnášet ideovou válku do socialistických zemí, pronikat do cizích zemí a rozkolísat jejich společenské zřízení«, píší ideologičtí strategové imperialismu USA. (R. T. Holt, R. W. van de Velde, Strategic Psychological Operations and American Foreign Policy, Princeton 1964, str. 26.)

Tyto kontrarevoluční cíle se odrážejí v nejrozmanitějších formách a jsou většinou dovedně maskovány. Jejich původci pokládají plným právem marxisticko-leninský světový názor, úspěšnou praxi socialistické výstavby pod vedením marxisticko-leninských revolučních stran a v neposlední řadě jednotu společenství socialistických států

za hlavní překážku prosazení svých reakčních cílů. tedy logické, že tento fakt určuje hlavní směry jejich povratné ideologické činnosti prováděné ve jménu »evro- ské jednoty«, jejímž základním obsahem zůstává otevře- ný i skrytý antikomunismus.

Důležitý předpoklad realizace teorie o »novém uspořá- dání Evropy« spatřují teoretikové a ideologové imperiali- mu v zastření základního rozporu mezi kapitalismem a so- cialismem. Chtějí především v obyvatelstvu socialistických zemí Evropy vzbudit klamnou představu, že základní principiální rozdíly mezi imperialistickým a socialisti- ckým společenským zřízením budou pozvolna mizet a že lze tudíž z evropských států s rozdílným společenským zřízením vytvořit »evropskou jednotu«.

Pseudovědecký základ této koncepce tvoří teorie kon- vergence. Podstatou této teorie je tvrzení, že socialismu bude v důsledku vědeckotechnické revoluce stále více ztrácet své původní vlastnosti, jež jej zásadně odlišují o- kapitalismu, a že se tomu bude přizpůsobovat. Konve- genční teoretikové charakterizují konečný produkt »vývo- je«, který předpovídají, jako moderní »průmyslovou spo- lečnost«, o níž tvrdí, že bude jakýmsi »meziproduktem« mezi kapitalismem a socialismem.

Přívrženci teorie konvergence odvozují svá tvrzení na- jedné straně z určitých jevů, které jsou charakteristické pro státně monopolní systém vlády v imperialistických zemích. Například vydávají rostoucí vměšování kapitali- stického státu do oblasti hospodářství, prostřednictvím regulačních a řídicích opatření, vnucovaných imperiali- smu prudkým vývojem výrobních sil v průběhu vědecko- technické revoluce, za »přibližování k socialismu«.

Při rozvíjení teze o rostoucí roli státu v ekonomice ka- pitalistických zemí obcházejí buržoazní teoretici hlavní otázku: jaký je sociální charakter státu a v zájmu koho se zúčastní procesu reprodukce, uskutečňuje regulaci a programování ekonomiky.

Řada buržoazních ideologů se snaží ztotožňovat socia- listickou a kapitalistickou ekonomiku pouze z toho důvo- du, že rozdílné sociální systémy mají některé společné ry-

sy, jež jsou důsledkem rozvoje výrobních sil, že socialis- mu i kapitalismu jsou vlastní některé navenek podobné ekonomické kategorie.

Nelze však zapomínat na to hlavní — na kvalitativní obsah těchto kategorií a na to, jak se tyto kategorie pro- jevují v každém ze dvou protichůdných společenských sy- stémů. Mzda a zisk jsou objektivně v podmínkách socia- listického i v podmínkách kapitalistického zřízení forma- mi realizace ekonomických zájmů. Avšak obsah těchto forem a kategorií, jejich úloha a funkce jsou v socialisti- ckém národním hospodářství od základu odlišné od po- stavení v kapitalistické ekonomice. Zisk v podmínkách socialismu není hlavním cílem rozvoje ekonomiky a zá- kladním regulátorem jejich proporcí, jak je to v kapita- listickém zřízení.

Zavádění nových metod řízení ekonomiky, zdokonalo- vání plánování a hmotného stimulování v soc. zemích slouží buržoazním ideologům k tvrzením o údajném »zřek- nutí se modelu socialismu«. Využívání zbožně peněžních vztahů v socialistické ekonomice se vydává za přijímání charakteristického rysu kapitalismu. A velká pozornost, kterou socialistické země věnují zvýšení životní úrovně pracujících a která odpovídá základní zákonitosti, je cha- rakterizována jako realizace buržoazní teorie o přeměně socialismu ve spotřebitelskou společnost.

Současný imperialismus má skutečně celou řadu no- vých rysů a současný socialismus skutečně — stejně jako kapitalismus — všestranně využívá nové techniky a pod- poruje vědeckotechnický rozvoj. Když však konstatujeme některé nové rysy imperialismu (státní subvencování roz- voje techniky a vědeckého výzkumu, podpora prognostiky a programování ekonomického rozvoje, zavádění racionál- ních forem řízení hospodářství), stejně nemůžeme nevi- dět, že právě v důsledku těchto prvků se stupňuje vyko- řisťování pracujících (směrem k pracujícím vlastní země i v důsledku využívání cizí pracovní síly a neokoloniali- stické politiky), narůstá rozpor mezi jednotlivcem a spo- lečností, militarizuje se ekonomika, vedou se války proti mírumilovným národům, stupňuje se nebezpečí nové svě- tové války.

„Decentní“ formy antikomunismu a antisovětismu

Snaha o revizi marxismu-leninismu je stará jako marxismus-leninismus samotný. Již Bernstein považoval marxismus za přestárý a recidivy těchto tendencí můžeme sledovat jako součást příprav k událostem v Polsku a Maďarsku v roce 1956. V Polsku — stejně jako v ČSSR — využili revizionisté období, kdy strana začala napravovat chyby minulosti a nastolovali potřebu »druhé etapy« »volné hry politických sil« apod. Názory L. Kolakowského v nemalé míře ovlivňovaly i čs. filozofy a publicisty. Revizionistické názory v Polsku vyústily na jaře 1968 znovu do požadavků beztrždně pojatých hesel svobody a demokracie, strana byla označována za inkvizitorskou instituci temna a nositeli »druhé etapy« obrody měly být skupiny spisovatelů a mládeže.

Když centrály imperialistické psychologické války a ideologické diverze zjistily naivitu nebo dokonce ochotu mnohých čs. žurnalistů realizovat dlouho a pracně připravovanou koncepci, doplnily ilegální diverzní práci a propagandistickou práci přes zahraniční rozhlas o snazší metodu: o šíření antisocialistických tendencí legálními sdělovacími prostředky, ba co víc, prostřednictvím vystupování a činnosti členů i předních funkcionářů KSČ.

Jejich práce byla o to snazší, že v minulosti tady byly skutečné chyby a nedostatky. Tyto centrály pracovaly s obrovským aparátem, studující společenské konflikty i slabosti nového vedení strany.

Antisocialistická propaganda proti ČSSR nahrávala na *buržoazně nacionalistické cítění lidí* a snažila se rozvíjet myšlenku, že českoslovenští lidé jsou přece kulturní a patří k vyspělé evropské kultuře a civilizaci a ne k »zastaralé rusko-asijské«. Další metodou získávání byla chvála čs. kultury, zejména liberalistických směrů a starých tradic, což vyúsťovalo k vyhlášení socialismu a So-

větského svazu jako přinejmenším přebytečného, když ne »przdíciho vývoj »staré dobré kultury«.

Z. Brzezinski ve své *Alternative zur Teilung* rozvádí metody rozvrácení socialistického tábora bez války. Ústředním cílem je nacionalizace NDR a její přivtělení k západnímu Německu. ČSSR nemá hrát hlavní úlohu, ale má tu být pokud možno nenápadný odklon od socialismu. Stratégové perspektivní změny statu quo, vytvořené po druhé světové válce, velmi důmyslně přepracovávají decentní formy postupných změn a dokonce varují před dohodnutými plány na vytrhnutí jednotlivých zemí ze socialistického tábora. (To odpovídá i radám západoněmeckých obchodníků a turistů, novinářů a jiných agentů, kterým se nezdála prudkost nástupu antisocialistických sil v ČSSR a jejich žvanění, protože toto pochopitelně vyvolávalo odezvu v SSSR a jiných socialistických zemích.)

Žádoucí forma proměny by se začala vnitřní liberalizací východoevropských států. To platí zvláště pro Československo, kde se doporučuje koncepce »udržování malých rozhovorů a vyjednávání, podněcování politiky vlastního zájmu«. Úsilí imperialistů vyjádřil — podle *CONGRESSIONAL RECORD* z 13. 5. 1968 — i republikánský člen amerického Kongresu Clement Zablocki, když řekl: »Základem politiky americké vlády vůči Československu a ostatním zemím východní Evropy, které zahájily liberalizaci, musí být úsilí vrátit se do rodiny svobodných a nezávislých národů. Inteligentní a realistická politika Spojených států musí diferencovat mezi zeměmi východní Evropy a povzbuzovat žádoucí vnitřní změny.« Zablocki kritizoval Kongres za příliš pomalou odezvu na poslední změny, které se odehrávají ve východní Evropě. Vyzval vládu, aby výrazněji podpořila tempo změn probíhajících zejména v Československu prostřednictvím mírumilovných kontaktů, mírumilovných obchodních styků a jinými metodami.

»*Liberalizace socialismu*« je podle Brzezinského více žádoucí formou přeměny východoevropských států. (Z. K. Brzezinski *Alternative zur Teilung — Neue Möglichkeiten für eine gesamteuropäische Politik*, Köln-Westberlin

1966, str. 170). Pod praporem liberalizace vychvalují imperialističtí propagandisté svou buržoazně parlamentární pseudodemokracii, diktaturu monopolního kapitálu v imperialistických zemích. Jejich úsilí je zaměřeno na odstranění demokratického centralismu. Doporučují decentralizaci národních hospodářství socialistických zemí, a tím oslabili soustředění všech sil na zvládnutí vědecké technické revoluce, avšak současně koncentrují své vlastní ekonomické, technické a vědecké síly, a to v nebylém rozsahu. Hlásají »odideologizování« a dělají přitom vše možné i nemožné, aby nejrůznějšími prostředky přepašovali buržoazní ideologii do socialistických zemí. Trnem v oku je jim vedoucí úloha komunistické strany marxismus-leninismus jako vědecký světový názor dělnické třídy. Tak například konstatoval v březnu 1968 jeden komentátor londýnského rozhlasu: »Socialistický systém prostě předpokládá existenci privilegované marxistické strany, která pokaždé, když se domnívá, že socialistické zřízení je ohroženo, zasáhne...« (Dokumentation der Zeit, Berlin 1966, seš. 408, příloha, str. 3.)

Ve jménu tzv. »demokratického socialismu« požadují oddělení »strany od státu«, hanobí marxisticko-leninské vedení stran jako »dogmatiky«, pokoušejí se vydávat vědecký světový názor dělnické třídy za »překonaný«. Mezi výchozí tezí je, že leninismus už pozbyl platnost pro vesměšou moderní společnost,« prohlásil antikomunistický profesor Brzezinski v červnu 1968 v Praze. (Dokumentation der Zeit, Berlin 1968, seš. 408, str. 4. přílohy.)

Navazující na různé, pro socialistickou společnost zcela prosto netypické jevy — vyvinuli ideologové antikomunismu tzv. teorii o »erozi východního bloku«. Tato teorie se pokouší vydávat nacionální pozůstatky za charakteristický znak socialistického společenského zřízení a uměle konstruovat zásadní rozpor mezi národními zájmy jednotlivých socialistických národů a základním marxisticko-leninským principem socialistického internacionalismu. »Výbušnina ohrožující jednotu komunistického bloku se nazývá nacionalismus... Nutné řešení se mi zdá... myslitelné jen prostřednictvím podchycení národního egoismu« (E. Majonica, Deutsche Aussenpolitik — Problem

und Entscheidungen, Stuttgart 1965, str. 130, 137). Tato slova jednoho z představitelů západoněmeckého imperialismu, politika CDU Ernsta Majoniky prozrazují tajná opřání, jež váží imperialisté na propagování »teorie eroze« a s ním ruku v ruce jdoucí pokusy o rozněcování nacionalistických nálad v socialistických zemích.

Imperialističtí ideologové a teoretici si vymysleli, právě pokud se týká národního momentu v životě národů, velmi diferencovanou taktiku, která plně dává vyniknout jejich pokrytectví a dvojí tváři. Zatím co vůči socialistickým státům vystupují jako strážci národní samostatnosti a nezávislosti, jako např. bývalý ministr zahraničí USA Rusk, licoměrně vynášejí »národní tužby« a »hrdé tradice« východoevropských národů (The Department of State Bulletin, Washington, 16. 3. 1964, str. 392), potlačují ohněm a mečem národně osvobozené hnutí lidu Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Zatímco se pomocí nacionalistické demagogie pokoušejí rozdělit společenství socialistických států, činí na druhé straně vše k zahlázení národních rozdíků ve své sféře vlády a k vytvoření imperialistické »evropské jednoty« pod praporem »evropanství«.

Dnes se antikomunismus stal součástí státní politiky kapitalistických zemí, zejména USA a NSR, a to nejen politiky uvnitř země, ale také »exportu politiky«. V období více než stoletého působení socialistických idejí, jejich šíření a realizace v SSSR a dalších socialistických státech prošel rovněž antikomunismus bohatou škálou metod a forem — od korupce a financování skupin, přes mocenské zásahy uvnitř země až po válečnou intervenci ve státech rodícího se socialistického systému; od podpory sociáldemokratismu až po fašistické diktatury, od různých terorů až po klevety a falzifikace, od primitivních letáků až pro rozpracování »vědeckých metod« ideologického boje proti komunismu různými politiky, psychology, sociology i celými institucemi.

V posledním desetiletí vznikla celá řada teorií, realizovaných různými centrály, rozhlasovými stanicemi a skupinami uvnitř socialistických zemí. K nim patří úsilí

imputovat tendence »národního marxismu«, »pluralistické společnosti«, »intelektualizace« revolučního hnutí, zmodernizování marxismu-leninismu prvky industriální společnosti, dezideologizace jednotlivých oblastí ideologické nadstavby atd.

K hlavním praktikám imperialistického antikomunistického boje patří *antisověťismus* se svými odrůdami, zaměřený na snižování role KSSS v mezinárodním revolučním hnutí, podceňování jeho úspěchů i úsilí o rozbití jednoty socialistických zemí. Vnitřním záměrem antikomunismu je antisověťismus (a stejně je tomu obráceně — diskreditací SSSR se sleduje diskreditace komunistických idejí) a proto i v »československém experimentu« je SSSR napřed skrytým a později otevřeným terčem útoků a invektiv.

Antisovětská propaganda (a kongeniálně s ní čs. revisionisté), která si dobře uvědomuje sílu idejí leninismu a přitažlivost Velké říjnové revoluce, našla i při existenci těchto silných a působivých nástrojů rozvíjení socialistické revoluce chytrácké modifikace: mají prezentovat leninismus jako jednu z národních variant a socialistickou revoluci v Rusku jako revoltu proti zlému carovi.

Postulát neutrality, vsouvaný rafinovaně do publicistických vystoupení před srpnem 1968 a organizovaně interpretovaný v srpnu v masových komunikačních prostředcích, byl jednou z forem boje proti semknutosti socialistických zemí. Požadavek neutrality byl i teoreticky zdůrazňován »odborníky« Vojenské politické akademie (viz také Tribuna 32/1969), a našel svůj výraz v úsilí o odpoutání se z Varšavské smlouvy, formulovaném kupříkladu gen. Prchlíkem na tiskové konferenci v červnu 1968.

Dnes je jasný význam SSSR jako opory socialistických zemí a bezpečnosti v Evropě, jako významného obránce svobody rozvojových národů, jako činitele míru, jako morálního faktoru v rozvoji světového revolučního hnutí. Proto tolik úsilí imperialistů o oslabení síly a vlivu SSSR a jednoty revolučního dělnického hnutí a zejména socialistického tábora, který ukazuje cestu jiným zemím.

Proto vyvolávání antisovětských nálad patřilo k zásadním metodám antisocialistických sil u nás. Vzpomeňme

en na anketu Literárních listů, v níž například J. R. Pick na otázku: »S kým?« odpovídal: »S Ažajevem. Daleko od Moskvy.« Vzpomeňme na podobné odpovědi např. I. Svišáka, na seriál Čs. televize o smrti Jana Masaryka, na protisovětské invektivy v souvislosti se cvičením spojeneckých vojsk na našem území, na akce před poradou Čierné a pak na hysterii v srpnu a září 1968. Jak domněná byla shoda našeho tisku, rozhlasu a televize s podobnými hromadnými sdělovacími prostředky na Západě: Na jedné straně je naprosto zjevné, že v Československu pokročil dnes již vývoj mnohem dále než před časem v Maďarsku nebo Polsku. Legislativní výsledky tohoto týžně (zrušení cenzury tisku) znamenají teprve první krok na cestě, která musí vést nutně ke změně orientace ve smyslu hesla „pryč od Moskvy.“ (Frankfurter Allgemeine Zeitung 1. 7. 1968.)

Podobně hovořil ve své rozsáhlé práci Sovětský blok, jednotu a rozpory i hlavní ideolog antikomunismu ve Spojených státech Zbygniew Brzezinski.

Snaha imperialistické propagandy byla izolovat Sovětský svaz, postavit proti němu ostatní socialistické země. Žel, této snaze pomáhali i mnozí členové Komunistické strany Československa, kteří mají přímo ve stanovách povinnost dodržovat zásady proletářského internacionalismu a upevňovat spolupráci a přátelství se Sovětským svazem. Proletářský internacionalismus je naprosto neslučitelný s antisověťismem, i když se ten, kdo stojí na podobném stanovisku, jakkoli dušuje věrností marxismu-leninismu a proletářskému internacionalismu.

Svědectví a Svobodná Evropa - dovedné hlasy svých pánů

Pro metody a cíle emigrace podporované imperialistickými kruhy je charakteristická činnost Pavla Tigrida a jeho časopisu Svědectví a činnost Svobodné Evropy.

Pavel Tigríd, stoupenec politických koncepcí T. G. M. saryka, člen sociálně demokratické strany, po osvobození konvertoval do lidové strany, v únoru 1948 emigroval do západního Německa. Jeho činnost je na Západě výrazněji záramována rozhlasovým vysíláním Svobodná Evropa a časopisem Svědectví.

Pavel Tigríd byl odsouzen městským soudem v Praze ve veřejném procesu konaném ve dnech 3. až 15. července 1967 pro trestný čin rozvracení republiky a trestný čin vyzvědačství k trestu odnětí svobody na čtrnáct let.

Časopis Svědectví je čtvrtletník pro politiku a kulturu mluvčí československé politické poúnorové emigrantské skupiny soustředěné kolem Pavla Tigrída.

První číslo vyšlo v listopadu 1956 v New Yorku krátce po XX. sjezdu KSSS, v době mimořádných událostí v Praze a kontrarevoluce v Maďarsku. Tedy v době, kdy lze možno zaznamenat zesílený politický i ideologický tlak imperialismu vůči socialistickým zemím.

Časopis je od roku 1963 vydáván ve Francii a tištěn v Belgii v nákladu asi 2000 výtisků.

Redakční radu Svědectví v současné době tvoří političtí emigranti po roce 1948. Časopis dostává subvenci od Výboru pro Svobodnou Evropu v New Yorku (částka neznámá) a 1200 US dolarů od americké organizace protikomunistickou propagandu International Advisory Council v New Yorku.

Podle redakce Svědectví jsou finální zdroje získávány dary na tiskový fond od soukromých osob a z předplatného, které činí 5000 US dolarů.

Do ČSSR je Svědectví zasíláno v počtu několika set výtisků hlavně poštou, ale i prostřednictvím turistických a případně služebních cest čs. občanů do zahraničí.

Zdrojem informací o ČSSR je především náš denní i periodický tisk (místní i centrální), z něhož jsou vybírány hlavně negativní zkušenosti z oblasti politické, hospodářské a kulturní výstavby, uměle z kontextu vytrhávány jednotlivé pasáže a zneužívány k propagandě politických cílů, které jsou nepřátelské naší zemi.

Druhým zdrojem je i spojení redakce Svědectví s některými občany v ČSSR. Tigríd a členové redakční rady

vyhledávají osobní styk s osobami, které odcházejí legálně nebo nelegálně do zahraničí.

Pokud se týká dílčích strategických cílů, taktiky, metod a způsobů, jak dosáhnout konečného cíle, je československá emigrace rozštěpena na dva hlavní a vzájemně se kritizující tábory. První z nich, tzv. »neúprosní zastánci politiky osvobození« sružení v newyorském Shromáždění porobených evropských národů hlásají, že »komunismus a jeho moc nutno zlomit silou«. Počítají s »osvobozením porobených národů« zvenčí, s tím, že v případě ozbrojeného povstání v některé ze socialistických zemí »americká velmoc tyto ... síly podpoří nejen mravně, ale i hmotně a snad i vojensky«.

Druzí, tzv. gradualisté, nebo také přívrženci »politiky sebeosvobození«, jejichž mluvčím je i Tigríd — zastávají názor, že Češi a Slováci budou v podstatě mít jen tolik práv a svobod, kolik si jich sami dobudou, a vytyčují linii »postupného dobývání větších svobod a práv v rámci jednostranického, nedemokratického systému«.

P. Tigríd vychází z toho, že »lábivé formulace v mravních postulátech politiky osvobození účelně zakrývaly jejich nerealizovatelnost«. »Politika osvobození« nepřinesla žádných konkrétních výsledků a podle pozdějšího mínění znalců také »nijak neovlivnila sovětskou politiku. Zato vyvolala obavy mezi spojenci Ameriky, dala podnět k anti-amerikanismu a přispěla svým dílem k pozoruhodnému úspěchu Sovětů vylíčit USA jako agresivní velmoc«. A aby nebylo pochyb o krachu »politiky osvobození« — Tigríd argumentuje maďarskými událostmi i odraženým pokusem kubánských politických emigrantů o svržení režimu v Havaně.

Maďarské události prý připravily »optimální podmínky pro praktické uplatnění politiky osvobození, ale zastihly její stoupence zcela nepřipraveny«.

Nehledě na to, že Tigríd vědomě zaměňuje různé pojmy (kontrarevolucionáře ztotožňuje s lidem, národem; kontrarevoluci nazývá revolucí; oportunistické elementy ztotožňuje s komunisty; sovětskou pomoc nazývá intervencí, emigranty exulanty), dokazuje, že »politika osvobození« jako politický a mezinárodně politický nástroj,

v němž skládala tak velké naděje poválečná politická emigrace ze zemí střední a východní Evropy, je »zkompromitována, mrtva, pohřbena«.

Podle Tigrida by se mělo v Československu uplatnit pět specifických zásad, z nichž tři jsou neměnné (svoboda jednotlivce, politická demokracie, státní nezávislost). Budou-li tyto tři zásady respektovány, pak dvě zbývající (volné hospodářství a západně orientovaná zahraniční politika) jsou pružné a otevřeny k rozpravě. A Svědectví se domnívá, že není nepřekonatelných překážek pro které by Československo nemohlo splnit první tři předpoklady a přitom si podržet výhody socialistického hospodářského systému, hlásit se k zásadám politické demokracie a přitom neopustit spojení a hospodářské styky se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického tábora a ovšem šířeji se všemi zeměmi na světě.

Tigrid hledá možnosti rozhovoru s komunisty, kteří možná jsou nositeli stranických legitimací či stranických funkcí, kteří prý však »z vnitřního přesvědčení a poznání usilují o revizi jak teorie, tak praxe komunismu«.

Gradualismus P. Tigrida nechává otevřená dvířka a nevzdává se nadobro možnosti války jako prostředku k řešení mezinárodně politických nebo ideových konfliktů, avšak »jestliže se pro dohlednou dobu vylučuje nukleární válka jako prostředek k řešení mezinárodně politických nebo ideových konfliktů, pak musí gradualistická koncepce počítat s nutností koexistence«.

Svědectví velmi důsledně prosazuje požadavek rozšíření mírového soužití i na soužití ideologické. »Má-li ovšem soužití být skutečně mírové, musí se též vztahovat na ideologii. Jinými slovy, věřící musí přijmout zásadu vzájemné snášenlivosti.«

Protože Svědectví se snaží dokázat zničení zásadního rozporu mezi socialistickým a kapitalistickým systémem z hlediska jejich cílů, je ovšem nutné, aby tzv. »dogmatický marxismus« zničen ze scény jako hlavní překážka smíření a dorozumění v otázkách společenských zájmů budoucího světa. Prohlašuje ho za teorii a hypotézu, která zastarala a která se nedá smířit se současnými pozor-

odnými a prokázanými společenskými jevy a která pro musí být revidována nebo zcela opuštěna.

Revizionismu přisuzuje významnou funkci společenské národní síly přes varování některých lidí na Západě, kteří předem vylučují možnost jakékoliv podpory revizionistů, protože je to »základní taktika«, která se rovná »pobku smrti«, neboť revizionistou může být jen komunista. Přesto však neztrácí naději a domnívá se, že i v Československé socialistické republice je živná půda pro růst revizionismu. Tuto půdu spatřuje přímo ve výstavbě socialismu, která předpokládá stálou mobilitu ve všech oblastech života, v myšlení, v tvorbě, v vědě, v ideologii a politice. Tato mobilita sama o sobě vytváří oblasti ideových politických třenic, výměny názorů a hledisek, odhaluje situace a skutečnosti, pro něž je třeba hledat nová teoretická zdůvodnění.

Tigrid skládá naděje v technické a vědecké vrstvy v Československu, které se »budou domáhat větší pravomoci nezávislosti na stranických sekretářích a aparátčích«. Základní principy ideologické diverze a pružné reakce je možné vydedukovat i z vysílání *Svobodné Evropy*.

Myšlenka začít z německého území psychologickou válku proti komunismu rozhlasem měla původ ve Státním departementu USA v r. 1948, i když od počátku byla tato akce koncipována jako podnik soukromého charakteru. Jejím cílem bylo zabránit konsolidaci nových režimů ve východoevropských zemích a nalézt vhodné zaměstnání pro vedoucí politické emigranty, kteří požádali v USA o azyl. Hlavním cílem bylo podkopání a svržení režimů socialistických států. Financování provozu RSE jako »soukromé organizace« bylo od počátku zajišťováno z vlastních prostředků, na základě tzv. zákona o vzájemném zajištění bezpečnosti (Mutual Security Act) a tzv. Kerstenaova dodatku z roku 1951. Tento dodatek umožňuje, aby prezident USA z částky 100 mil. US dolarů uvolňoval finance i na tuto činnost.

Charakter výboru pro SE dokumentuje i jeho personální složení. Například zakládajícím členem byl L. S. Jackson, poradce vlády USA pro vedení psychologické války. Ve vedení se vystřídal viceprezident USA Alben W. Bark-

ley, býv. ministr obrany Charles Witson, býv. vojenský guvernér v záp. Německu gen. Lucius D. Clay (později šéf CIA), William Clayton (býv. šéf FBI), Josef W. Greig (býv. ministr zahraničních věcí, W. J. Donovan, býv. šéf americké rozvědky, atd.

Vysílání začalo v červenci 1950, tehdy ještě v Posseltstrasse u Bogenhausenu. Pokusná vysílačka byla v Leipertheimu u Frankfurtu nad Mohanem a měla výkon 700 wattů. Později byla postavena středovlnná vysílačka u Holzkirchenu se směrovou anténou o výkonu 700 wattů, zaměřená na Československo. V roce 1967 začala v Kongresu série interpelací souvisejících s činností Central Intelligence Agency a L. B. Johnson vytvořil zvláštní výbor. Výbor nechával občas prosakovat různými kanály zprávy, že podpora Svobodné Evropě bude zrušena. V roce 1968 činnost tohoto zvláštního výboru skončila doplněním, že Radio Free Europe a Radio Liberation musí i nadále stávat dál podporu.

V roce 1960 bylo založeno tzv. Evropské dokumentační středisko, mezi jehož reprezentanty patří mj. Ota Habsburský, západoněmečtí a španělští politikové. Výsledkem spolupráce tohoto střediska mj. bylo to, že madridské vysílání v češtině a slovenštině bylo dáno k dispozici k dispozici valným nacistům a sudetoněmeckým funkcionářům a jejich »působení« do ČSSR, a Svobodná Evropa byla dána k dispozici pro elastickou propagandu lidí, kteří podle potřeby vysílají dokonce »z pozice strany«.

V budově RFE (Radio Free Europe) na východním okraji Anglické zahrady v Mnichově »bojují za socialismus v Československu, Polsku, Maďarsku, Rumunsku a v Bulharsku. Stejně tak za komunismus v Sovětském svazu z Radia Liberation, které sídlí tamtéž. V roce 1966 vydala Svobodná Evropa pro Československo 127 hodin týdně (BBC 14 hod., Hlas Ameriky 14 hod.).

Údaje o počtu lidí zaměstnaných v centrále Svobodné Evropy, jak se v různých pramenech líčí — pohybuje se kolem dvou tisíc. Zpravodajství zaujímá 17 procent, komentáře 20 procent a přehledy tisku 7 procent vysíláního času, kromě dalších politických pořadů. Technika je k dispozici 31 vysílacích stanic. Největší odposloucháva-

řezání na světě ve Schliessheimu u Mnichova monitoruje neustále 38 rozhlasových stanic v evropských socialistických zemích a dalších 17 stanic. Štáb lidí »vyhodnocuje« neustále 700 novin a časopisů ze socialistických zemí (viz také Tribuna č. 13/1969).

Když jsme zahrnuli do našeho výkladu i charakteristiku Svědectví a Svobodné Evropy, je to nejen kvůli poznání metod těchto nástrojů imperialistické propagandy, ale i kvůli připomenutí skutečnosti, že v létě 1968 se nás někteří lidé — z naivity anebo z promyšleného zámeru — pokusili legalizovat tyto reprezentativní orgány antikomunismu. Obrana lidu přináší »objektivní« reportáž ze Svobodné Evropy a »demokraté« z rozhlasových písniček s telefonem horují proti jejímu rušení. Dnes tito »vlastenci« odhalili svou tvář věrných sluhů svých zahraničních chlebedárců.

V roce 1969 vysílá do Československa velmi intenzivně v české a slovenské řeči 12 rozhlasových stanic z osmi zemí Západu. (NSR — 3, USA — 1, Francie — 2, Anglie — 1, Itálie — 2, Kanada — 1, Rakousko — 1, Španělsko — 1.) Rozsah této propagandy představuje denně 157 hodin 30 minut. Hlavní podíl má — jak tomu bylo i dříve — Svobodná Evropa (141 hodin 20 minut).

K šíření buržoazní ideologie v Československu sloužil a slouží i růst zasílaných tiskových zásilek z kapitalistických států. V roce 1967 došlo do Československa poštu 3,2 mil. tiskových zásilek (v r. 1962 to bylo 1,9 mil. zásilek). Od ledna do května 1968 1,3 mil. zásilek. Od té doby se prováděl pouze přibližný odhad zásilek. I když v uváděných počtech jde ve velké většině o vědecko-odborné či obchodní materiály, dosahuje jen počet objednaných politických titulů 400 a zahrnuje jak deníky, tak týdeníky a podobné publikace. Kromě toho však přichází v těchto zásilkách mnoho neobjednaných tiskovin, hlavně emigrantský tisk.

Bylo ověřeno, že nemalým rozšiřovatelem protikomunistické literatury i materiálů byla velvyslanectví západních států v Praze, která usilují o kontakty s československou veřejností, předávají i půjčují knihy a časopisy, promítají a půjčují filmy atd. Je to součástí činnosti vy-

soce specializovaných pracovníků kapitalistických zastupitelských úřadů v Praze, kteří usilují o ideologické ovlivňování československé veřejnosti (hlavně mládeže, studentstva a části tvůrčí inteligence).

Významné místo v antikomunistické činnosti mělo i využívání rozvoje turistického ruchu pro neturistické účely. Pro rok 1968 je charakteristický růst počtu západních turistů. Mezi nimi bylo mnoho nejen žurnalistů, filmařů, ale také příslušníků západních armád (odhaduje se na 300), policistů, neakreditovaných diplomatů atd. Je nesporné, že nemalá část plnila na našem území konkrétní, speciální úkoly.

Novinářů ze Západu přijelo do Československa v roce 1968 třikrát více než v roce 1967 (2234). O jejich politickém poslání není pochyb. Všeobecně bylo jejich posláním v Československu využít polednového vývoje k ovlivňování veřejnosti ve vlastní zemi, avšak zároveň v situaci, kdy mnohé naše sdělovací prostředky přebíraly jejich interpretaci našeho vývoje, i k zpětnému ovlivňování veřejného mínění u nás.

Sympatie západoněmeckých revanšistů reformnímu procesu v ČSSR

Již při prvním pohledu na všechny koncepce, teorie a praktiky antikomunismu nám nemůže uniknout »kongenialita« či souvztažnost některých »modelářů« a experimentátorů s úsilím západoněmeckých imperialistů.

Pro Československo, které bylo již jednou obětí »nového uspořádání Evropy« a které již jednou hrozně splatilo daň »východní politice« a doplatilo na koncepci »československého mostu«, stojí zvláště za zamyšlení všechny ty tendence, které se mohly uplatnit v roce 1968.

Spolu s antisocialistickým, protisovětským úsilím pra-

vicových oportunistů a kontrarevolučních sil působila v Československu další tendence: glorifikace NSR, navazování kontaktů s různými kruhy v západním Německu a zároveň oslabování svazků s NDR. Působily zde tendence, které byly v dojemné shodě s cíli tzv. »nové východní politiky« Bonnu. Přičemž chceme předeslat, že zastírání cílů bonnské politiky vůči socialistickým státům a přímá či nepřímá podpora NSR vůči NDR neznamenal jenom útok vůči bratrskému socialistickému státu — NDR. Byla zároveň negováním skutečnosti, že právě NDR je významnou hrází proti německému imperialismu a revanšismu a v obraně socialistického společenství, tj. i našeho státu, proti kterému je tento revanšismus namířen.

Kromě základní politické orientace NSR na změnu status quo v Evropě (z které vyplývá v první řadě orientace na rozbití NDR), NSR si přisvojuje právo na výlučné zastupování celého Německa, porušuje zásadní ustanovení velmocenských dohod o západním Berlíně jako samostatné politické jednotce. Kromě militaristické orientace NSR, v rámci které se usiluje o vlivné postavení v NATO a o přístup k atomovým zbraním a porušuje ustanovení o biologických a chemických zbraních, je tu revanšistická orientace západoněmeckého imperialismu, z které vyvěrá kupř. postoj k válečným zločincům a k neuznávání poválečných hranic, odmítavý postoj k trvalosti hranice Odry—Nisa. Z toho vyvěrá i negativní postoj NSR k nezadatelnému požadavku ČSSR na neplatnost Mnichova od samého počátku i podpora revanšistických organizací a organizací neofašistických, jakou je von Thaddenova strana.

Z nepřehledného množství fakt, která se nabízejí z praxe NSR denně, vybíráme alespoň několik skutečností z posledního období.

»Nová východní politika« Bonnu směřuje v první řadě proti SSSR a v té souvislosti zejména proti NDR. Obě tato úsilí jsou však spojena se zaměřením na oslabení svazků socialistického společenství. K cílům této politiky patří vytvoření Velkého Německa nejen s návratem k pomnichovským hranicím, ale také s revanšistickými cíli.

Je známo, že naše národy byly po staletí vystaveny útokům především německé expanze. Je dostatečně znám

Bismarckův výrok, proč tomu tak je. Především geografická poloha našeho státu je tím klíčem k opanování Evropy. Tato důležitost našeho území zřejmě nepřestala být aktuální ani v tomto století, ani v těchto letech. ČTK v informacích ze zahraničí ze dne 31. 5. 1968 v souvislosti s výroky poslance Müllera-Hermann, místopředsedy parlamentní frakce CDU/CSU, píše, že »NSR přisuzuje ČSSR důležitou zprostředkující úlohu již pro její geografickou polohu v úsilí o uvolnění a vytváření širšího evropského společenství«.

Již v prvních dnech ledna 1968 vyslovovala informovaná místa naděje a tužby, ale také reálné kalkulace, vyplývající z poznání cílů lidí, na které vsadila. »Lze očekávat, že noví muži ve vládě a v politbyru budou disponovat dostatečnou mocí v aparátu, aby mohli jít zcela novými cestami. Čekají se drastická hospodářská opatření, z nichž lid nebude šťasten. K překvapivým obrátům v zahraniční politice dojde pravděpodobně dřív či později.« (Frankfurter Allgemeine Zeitung 8. 1. 1969.)

»Střední Evropa, přinucením odcizená země, se vrací na svoji přírodou předznamenanou životní dráhu zpět: Jistě ne náhlým obrátem, ale jejím směrem. Nám na Západě proto může být jen vhod, jestliže taková věc probíhá v rámci Varšavského paktu a pod pláštíkem RVHP.« (Frankfurter Allgemeine Zeitung 23. 4. 1969.)

Tato politika nacházela blahovůli v západoněmeckých politických kruzích: »Středoevropské srdce bije zase v srdcích odpovědných Čechů, jejichž jazyky jsou uvolněné... Co vyplývá z pražského jara pro nás, pro naši zahraniční politiku? Ve světle evoluce, o níž nevíme, jestli nezasáhne také jiné země, by se mělo v nynější německé zahraniční politice trvale, iniciativně a bez tlučení na buben pokračovat... politická mapa je tím už změněna.« (Die Welt 26. 3. 1968.)

Bylo by hrubým podceněním skutečnosti, kdybychom nevyvozovali závěry z takových jevů, jako jsou »sudetoněmecké srazy« (Norimberk 23., 26. 5. 1969). Na věci nic nemění a nezmění ani nová konstelace vlády NSR, protože »landsmanšafty« dnes mají své lidi ve všech stra-

nách a těší se jejich podpoře, a přirozeně také v národní straně NPD.

Minulá spolková vláda »velké koalice« sice veřejně opětovně deklarovala, že nemá vůči Československu územní požadavky, vrcholná organizace revanšistů, tzv. Svaz vyhnaných z vlasti (BDV), však vydala u příležitosti sudetoněmeckého srazu prohlášení, v kterém tvrdí, že »smlouvy týkající se německých východních území a Sudet mohou být uzavřeny jen se souhlasem Němců z těchto zemí pocházejících«.

To jsou fakta, která nemohou být oslabena tvrzením oficiálních míst NSR, že se v ČSSR revanšistická činnost přeceňuje, že otázka protičeskoslovenských provokací sudetoněmeckého »landsmanšaftu« a zejména jeho funkcionářů se vyřeší sama, neboť prý jde o problém generační.

Revanšistické naděje spojené s československým reformním hnutím vyjevil ve známém interviewu dr. Walter Becher, představitel sudetoněmeckého landsmanschaftu. Otázku, »jestliže například sudetoněmecký landsmanšaft vyhlásuje znovudobytí domova uloupeného Čechy za svůj cíl, je to v podstatě totéž, čeho hodlá dosáhnout spolková vláda tzv. východní politikou?«, Becher odpovídá: »Ano, věřím, že to odpovídá prohlášení spolkové vlády, jež říká: domov, který nám patřil plných 700 let, z něhož jsme byli vyhnáni, osídlit znovu tento domov, to je náš cíl.« Na otázku, za jakých okolností by začal s návratem sudetoněmeckých podnikatelů a odborníků do bývalého sudetského území, říká: »Kdyby byly sudetské kraje autonomně spravovány, kdyby měly kulturní autonomii, národní autonomii, totiž samosprávu hospodářství, samosprávu v místních orgánech, tedy naprostou samosprávu, jako má třeba Bavorsko ve Spolkové republice, kdyby to byl samostatný stát, spolkový stát (!).« Změna statu quo, kterou vytyčuje Strauss, se týká v první řadě existence Německé demokratické republiky, jejího vtělení do NSR, co podle Bechera »lze řešit v procesu svobodné federalizace Evropy«. Na závěr tohoto interviewu, nazvaného v televizi President v exilu, kladou reportéři otázku: »Měl jste pocit, že jste byl před 21. srpnem svému cíli blíž?«

a Becher odpovídá: »Řekl bych jednoznačně ano.« »Pak tedy znamenal 21. srpen pro sudetoněmecký landsmanšaft a také pro vás osobně velké zklamání?« Becher: »Velké zklamání, ano.«

Ačkoliv v Bonnu se čas od času také zmíní o tom, že Spolková republika nevznáší územní nároky vůči ČSSR, je těžké popřít logiku v následujících úvahách revanšistické organizace Sudetoněmecké mládeže: »Poněvadž spolková vláda hájí právo sudetských Němců na sebeurčení a toto právo... se může za určitých podmínek projevit v požadavku sudetských Němců na přivtělení jejich domovského území k NSR, bude vláda Spolkové republiky za uvedených podmínek nucena předložit určité územní nároky dnešnímu Československu...« (Dokumentensammlung zur Sudetenfrage, Mnichov 1962, str. 47.)

V ČSSR existuje celá řada průkazných dokumentů svědčících o tom, že právě zfanatizovaní příslušníci Henleinovy strany rozpoutali v období před mnichovským diktátem v čs. pohraničí ozbrojený teror a vraždili nejen občany české, ale i německé národnosti — zejména příslušníky komunistické a sociálně demokratické strany. Značný počet bývalých funkcionářů henleinovské SDP, odpovědných za tyto činy, je ve vedení sudetoněmeckého »landsmanšaftu« a jsou to právě oni, kteří svou teroristickou činností a fanaticky nacistickým postojem pomáhali hitlerovskému Německu připravit a uskutečnit mnichovský diktát. Dnes odmítají uznat neplatnost této zločinné smlouvy, jak o tom svědčí projev F. Böhma — předsedy sudetoněmeckého landsmanšaftu a místopředsedy BDV — na srazu 1969.

Řada revanšistických předáků jsou poslanci Spolkového a zemských sněmů a činitelé politických stran. Závažná je i skutečnost, že za názory přednesené představiteli revanšistických organizací na sudetoněmeckém srazu se plně postavil spolkový ministr Dollinger, který je znovu ujistil, že jejich postoj »bude mít i nadále plné uznání spolkové vlády«.

Patří již k charakteru sudetoněmeckého srazu, že je využíván k náborovým kampaním pro neonacistickou NPD. K tomu sloužily i v roce 1969 propagační materiály

této strany, stejně tak jako vyděračské výroky W. Bechera, že by sudetoněmecký landsmanšaft v případě nepřijetí revanšistických požadavků mohl pravicově radikalizovat. Je známo, že NPD získala nejvíce hlasů právě v těch oblastech, kde se aktivizuje činnost revanšistických organizací.

Vzhledem k obsahu zmíněného prohlášení BDV a projevů jednotlivých řečníků v průběhu srazu (1969) je paradoxní, že bývalý kancléř Kiesinger v pozdravném poselství zaslaném sudetoněmeckému srazu charakterizoval činnost revanšistických organizací takto: »Podporujete tím politiku spolkové vlády, která si stanovila jako cíl v důsledné politice míru a dorozumění pozvolna překonávat rozdělení Evropy a dospět k trvalému uspořádání, které by bylo všemi zúčastněnými přijato jako spravedlivé.«

Není možné nevidět, že jednotlivé vedoucí strany NSR se odlišují v podstatných otázkách velmi málo a zůstávají — i když nejsou ve vládě — nebezpečím pro mír a bezpečnost Evropy. Již letmé srovnání ukáže, že NPD a CDU/CSU mají stejné cíle. Program CDU říká: »Odmítáme uznání totálního systému vlády v části Německa obsazené Sověty.« Program NPD: »Odmítáme uznat realitu komunisty dobytých pozic z roku 1945.« Předseda CDU Kiesinger prohlásil: »Překonání statu quo je pro nás závazným úkolem.« (Bayernkurier 20. 7. 1968.) List NPD Deutsche Nachrichten na totéž téma (18. října 1968): »Bylo by asi nenapravitelnou chybou, kdyby se německá otázka... chtěla smířit se statem quo.«

Bylo by naivitou předpokládat, že změnou vládní koalice je zažehnáno nebezpečí neonacismu, revanšismu a militarismu. Ani nová (»malá«) koalice nic nemění na imperialistickém expanzivním charakteru NSR, neoslabuje potenciální nebezpečí, které kvasí v západoněmeckém státě. Buržoazní hamburský týdeník Die Zeit napsal 27. září 1968: »NPD je přirozeným dítětem této republiky, jejích těžkostí. Co stojí v jejím programu slovy, co chce Thadden... sledují i druhé strany, žádají i druzí politici: antikomunismus, evropské bomby, tečku za minulostí... chtějí znova získat německá východní území a

Sudety... Hranice mezi pravým radikalismem a konzervatismem se prolínají, na politické periférii se překrývají přání a postuláty. A „starý nacismus“ je také jinde, nejen v nacionální straně Německa. Thadden říká, co si mnozí myslí.« Úsilí západoněmeckých imperialistů, změnit status quo v Evropě a obnovit velké Německo s předválečnými hranicemi, není namířeno jenom proti NDR, ale také proti ČSSR, Polsku, SSSR a bezpečnosti celé Evropy.

Střešní organizace tzv. »vyhoštěných« — Svaz vyhoštěných (BDV) — je nástrojem revanšistických a militaristických tendencí a rozvíjí s vládou těsnou spolupráci. Jsou známy koncepce Kiesingerova kabinetu odpovídající intencím revanšistických kruhů. Je známý také výrok W. Brandta u příležitosti tzv. východoněmeckého zemského zastoupení (29. 4. 1967), že požadavky BDV jsou nepostradatelnou součástí rozhodování spolkové vlády, že řešení německého východního problému není myslitelné bez nebo proti »vyhoštěným«! (Deutscher Ostdienst 12. 10. 1969.)

V červenci 1968 přijal W. Brandt jako ministr zahraničí zástupce Seliger-Gemeinde (sociálně demokratičtí členové sudetoněmeckého landsmanshaftu) a projednal s nimi přednesené požadavky (Die Brücke 27. 7. 1968).

Ze zpráv západoněmeckého bulletinu BDV Deutscher Ostdienst z 28. 3. 1968 vyplývá, že příslušníci »landsmanshaftů« aktivně ovlivňují politické školení bundeswehru. Proslulý mluvčí sudetoněmeckého landsmanshaftu Becher horoval pro návrat vystěhovaných Němců do jejich »angestammte Heimat«: »Nejlepší formou úvěru a hospodářské pomoci pro Československo by byla reintegrace sudetoněmeckých podnikatelů a odborníků, bylo by navrácení Němců do vlasti, kterou nedobyli, ale získali si ji prací.« (Sudetendeutsche Zeitung 7. 6. 1968.)

Sudetoněmecký landsmannschaft 27. 10. 1968 zaujal k mnichovské dohodě pozitivní stanoviska v tom smyslu, že »tento diktát je mezinárodně právně platný, a proto nemůže být vyhlášený za neplatný ex tunc (od samého počátku). Mnichovská dohoda je opožděné uskutečnění práva na sebeurčení také pro sudetské Němce.« (UPI Mnichov 27. 1. 1968.) Tato formulace je podporována

v západoněmeckých vládních prohlášeních, v kterých se neplatnost od samého začátku obchází formulací, že dohoda není již platná (Bulletin des Presse- u. Informationsamtes der Bundesregierung B 72/1968). Mluvčí Bonnu — státní sekretář Diehl — opakoval tuto formulaci (»Nicht mehr gültig«) 30. 9. 1968 a zároveň vyhlásil, že neplatnost od samého začátku (»vom Anfang null und nichtig«) by musela být vyhlášena instancí právní, ne instancí politickou. (DPA, Bonn 30. 9. 1968.)

A když se vyskytly hlasy o nezákonnosti mnichovské dohody, pospíchá mluvčí vlády Ahlers (UPI, Bonn 28. 10. 1968) s vyhlášením, že jde o morální, a ne právní hodnocení.

O revanšistických tendencích svědčí i »akce organizace mládeže BHJ (Bund heimattreuer Jugend)«, která v létě 1968 spolu s NPD organizovala podél čs. západních hranic vývěsné tabule s nápisem »tady začíná české okupační pásmo — Deutschland-Sudetenland, německá země«. (Der Spiegel 28. 10. 1968.)

Československý experiment a záměry imperialistických programátorů

V západoněmeckých listech se v roce 1968 skoro denně setkáme s revanšistickými názory vyslovenými vlivnými lidmi. K nim patří kupř. slova dr. Gottfrieda Michla: »... liberalizace v Československu, kterou jsem již jednou označil za revoluci, není ještě definitivní... Jsem přesvědčen, že kořisti druhé světové války získané na úkor Německa, nezůstanou na věčnost, že Češi se nebudou věčně těšit z plodů, které získali vyhnáním sudetských Němců, ale naopak, že dříve či později dojde ke změnám a bude lépe, dojde-li k nim na základě dobrovolnosti, vzájemné úcty a vlastní vůle než později pod tlakem svě-

tové politické situace.« (Der Sudetendeutsche 26. 7. 1968.)

Od »imperialistických příznivců« dostávali českoslovenští »obrodáři« rady, ale zejména povzbuzující aplaus: »Odvolání presidenta Novotného z funkce prvního tajemníka ÚV KSČ by mělo podle politických pozorovatelů zavést novou vnitřní i zahraniční politiku Československa. Pokud se dalo z Prahy zjistit, usiluje nové vedení o otevření cesty na Západ. Ve vysokých politických kruzích se hovoří o tom, že se chce dospět k dohodě s Bonnem — tedy v získání vysokých investičních úvěrů ze Spolkové republiky. Jak hlásí UPI, má být sestaven vedoucí tým, aby se dospělo k dohodě s Bonnem.« (Frankfurter Rundschau.)

Existovaly-li v KSČ síly (»vysoké politické kruhy«), které chtěly svůj vedoucí tým sestavit tak, aby se dohodl s Bonnem, pak to byl vzhledem k postoji spolkové vlády vůči československému požadavku na anulování mnichovské dohody poměrně silný tabák. Protože to bylo v jasném protikladu s dohodami ČSSR s ostatními socialistickými zeměmi, ve kterých byla stále zdůrazňována nutnost uznání neplatnosti Mnichova od samého začátku pro úspěšné řešení otázky evropské bezpečnosti, ve Spolkové republice se spoléhalo na hospodářské reformy v ČSSR a na tlak na západní půjčky, tedy i na tlak směřující k opření se o politiku Bonnu, který chce změnit status quo v Evropě a neuznává dosavadní hranice.

Analýza ukáže, kdo podporoval kurs »nové východní politiky« vědomě, kdo z naivity nebo z politického dogmatismu, ale všechno směřovalo k cílům určeným imperialistickými stratégy. »Uvolnění centralistické státní politiky a státního hospodářství, obecná tendence k jugoslávskému nebo rumunskému druhu hry, silnější zdůraznění národních komponentů — všechno to může vést kromě k zamýšleným vnitročeskoslovenským sanacím k jistému uvolnění také v zahraničně politickém smyslu, zejména ve vztahu k Německé spolkové republice, s odpovídajícími blahodárnými důsledky.« (National Zeitung 14. 1. 1968.) »Československo usiluje o erupce, jež by pomohly otevření na Západ.« (Frankfurter Allgemeine

Zeitung 23. 3. 1968.) »V Praze se v posledních týdnech netajilo, že se bude usilovat o revizi závazků, které ČSSR převzala v rámci RVHP i ve svých dvoustranných dohodách o průmyslové kooperaci s NDR, aby bylo možno úspěšně uskutečnit novou ekonomickou soustavu.« (Frankfurter Rundschau 25. 3. 1968.)

I když ve formulacích buržoazních publicistů je dost obezřetnosti, aby nebyly vyzrazeny vnitřní cíle, přece je z nich možné vyčíst ocenění československé situace a zbožná přání imperialistických kruhů. Stejně je to ve formulacích hlavních mluvčích čs. protisocialistických tendencí. Někdy jde o označení vývoje zastíracími pojmy. K. Kosík píše kupříkladu o tom, že v lednu 1968 šlo o nahrazení systému »policejně byrokratické diktatury socialistickou demokracií«. (K. Kosík, Naše nynější krize, Literární listy č. 7—12/1968.)

Záměry a cíle však byly jasné. Eduard Goldstücker to řekl přímo programově v mnichovské televizi 18. 7. 1968 ve 20 hod.: »Jsme na začátku velkého, ne krátkého procesu a chtěli bychom, aby se v tomto procesu, ne naráz všechno vykrytalizovalo. Chtěli bychom, aby tento proces probíhal až po hranice svých možností, chtěli bychom nechat konec otevřený, pokud to bude jenom možné. Nechtěli bychom již dnes určit hranice, ke kterým může tento proces dojít.«

A v československé praxi jsme byli svědky toho, že se uplatňovaly všechny intence, propracované v teoriích a projektech ideologické diverze. Západním publicistům byl již v březnu jasný trend československé »obrody«: »V současné době neexistuje v Praze žádné tabu. O všem se diskutuje. V oficiálním stranickém orgánu Rudé právo bylo možno nedávno číst, že marxisticko-leninská teorie není v moderním věku k potřebě.« (Frankfurter Rundschau 26. 3. 1968.) »Vedoucí silou demokratického obrodného procesu vně stranického aparátu, který je odstavován, jsou odbory, studenti, intelektuálové a nyní též katolická církev.« (Frankfurter Allgemeine Zeitung, 28. 3. 1968.) Jenom záškodníci fungující i v nejvyšších stranických orgánech a »brains trusty« v jejich kabinetech a masových komunikačních prostředcích »přehlédli« otevřené charak-

teristiky našeho vývoje. A podobně političtí diletanti, kteří byli lhostejní k polopatickým konstatováním západoněmeckých revanšistických »paneuropanských« kruhů: »Hodina pravdy, která bije v Československu v různých oblastech společenského a státního života, vytváří podstatné předpoklady pro integraci Evropy,« říká poslanec CSU Becher, mluvčí sudetoněmeckého landsmansaftu na sjezdu CSU 14. 7. 1968. »Prosadí-li se pražští reformátoři... změní se během několika let politická mapa Evropy,« zdůrazňuje Stuttgartar Zeitung 25. 7. 1968.

Složitost boje proti antikomunistické propagandě vyplývá z toho, že tato nespočívá na otevřených antikomunistických heslech ani na heslech přímého revanšismu, ale má své etapy a svá hesla přizpůsobená době a adresátům.

Američtí teoretikové a stratégové boje proti komunismu dokonce přišli s kritikou hlasatelů západoněmeckého revanšismu, protože křik ze srazů landsmanschaftů se stal brzdou pro uplatňování »nové východní politiky«. Západní vedoucí představitelé boje proti komunismu si uvědomili, že národy Československa jsou alergické na pokřiky, které v podvědomí vybavují nacistické koncentráky a fašistická zvěrstva. Tito představitelé nejsou však proti revanšismu, nýbrž pro důmyslnější antikomunistickou politiku vůči socialistickým zemím.

Taktika prozíravých západoněmeckých politiků je jiná. Podle informací ČTK z 31. 5. 1968 západoněmecký poslanec Müller-Hermann prohlásil po svém návratu z Prahy, že »nejdříve bude třeba rozšířit ekonomické, kulturní a obchodní kontakty do takové míry, aby se řešení politických problémů nabízelo jako přirozený důsledek těchto vztahů«. Západoněmečtí politici radili změnit taktiku. To se týkalo i neotesaných představitelů čs. modelu. Die Welt 26. 3. 1968 nabádá, aby to, co se děje v ČSSR, nebylo využito k halasným akcím: »Ve světě evoluce, o níž ještě nevíme, zda přejde také na jiné země, by měla nynější německá zahraniční politika pokračovat důsledně s bohatou iniciativou a bez bubnování... ale se svým úsilím vyhlášovat německou vůli k míru a snažit se o evropské mírové uspořádání, a tím o evropský bezpeč-

nostní systém a takto mluvit k národům Východu.« Stern z 8. 4. 1968 píše: »Případný užitek pražského obrodného hnutí bude pro celou Evropu tím větší, čím méně zůstane zvláštností, čím solidněji tedy Československo zůstane spojeno se Sovětským svazem a ostatními evropskými socialistickými státy. Rozkol mezi Prahou a Moskvou by novým a nadějným myšlenkám, které se nyní zkoušejí v Praze, vzal nejen jejich případný ohlas, ale vyvolal by nebezpečí krize nebo zkratu.«

Stratégové antikomunismu nabádají nenarušovat vztahy se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi. Zřejmě ne proto, že by přáli rozkvětu socialistického tábora, ale proto, že vytrhnout pouze jednu zemi ze socialistického tábora není reálné, že větší naděje na úspěch by měla společná akce kontrarevolučních sil ve více socialistických zemích. Navíc potom za situace, která se vytvořila na jaře 1968, by se z Československa mohl stát odrazový můstek k rozšíření tiché kontrarevoluce do ostatních zemí socialistického tábora.

I jiní politikové se vyslovovali proti přílišnému spěchu a za decentnost forem a důslednost metod ideologické diverze. Anglický poslanec Cyril Osborne vyslovil přesvědčení, že změny v Československu budou postupné — »čím budou pozvolnější, tím budou trvalejší. Bylo by tragédií pro hnutí v Československu, kdyby zašlo příliš daleko a postupovalo příliš rychle. Nikdo si nepřeje opakování podobné tragédie, k jaké došlo v Maďarsku.« (ČTK 3. 4. 1968.)

Tyto argumenty vyjadřuje i dr. Šnejdárk v interviewu v Rudém právu 17. 4. 1968. Říká, že v západoněmeckých kruzích »existuje obava, že kdyby se v Československu mělo odehrát druhé Maďarsko, znamenalo by to pro západní Německo katastrofu. Bylo by to zastavení realistických pokusů v NSR o normalizaci vztahů se zeměmi střední a jihovýchodní Evropy. Proto tedy, říkají mi lidé z těchto kruhů, máme maximální zájem, aby události u vás probíhaly mírně. Nemáme zájem vás dráždit, poněvadž bychom v takovém případě mohli na to sami doplatit.«

Metody, které si osvojili ne dost diverzně gramotní

žurnalisté, vzbuzovaly i obavy zkušených buržoazních propagandistů. Washington Post 14. května 1968 popisuje, jak redakce čs. komunistického listu Rudé právo »pere své špinavé prádlo před očima veřejnosti« a konstatuje, že »aféra mezi šéfredaktorem Oldřichem Švestkou a Jiřím Hochmanem je perfektním příkladem nevázanosti Československého rozhlasu a tisku, v němž dokonce nanejvýš delikátní záležitosti jsou náhle bezohledně odhalovány«.

Metody diverzní činnosti měly se nést méně halasnými formami. Náčelníci imperialistických rozvědek byli znepokojeni »tancem slonů mezi porcelánovými figurkami«. Je známa akce nazvaná »Lyantely« — dlouhodobá kontrarevoluční operace, taktika, která se orientuje na vnitřní opozici zaměřenou proti SSSR, využívající »kapku po kapce« těžkosti v zemi a rozpory ve vedení socialistických zemí. Ve spojitosti s taktikou NSR připomeňme ještě jednu slova J. Strausse: »Politika evropského uvolnění může vést k úspěchu jen krok za krokem. Bude sotva možné očekávat rychlé řešení, spíše bude nutné myslet v dimenzích historického procesu.«

Tyto »velkorysé« plány jsou svázány s praxí, podloženou rozvětvenou organizací ideologické diverze, neopomíjející však ani jiné prostředky.

V únoru 1968 bylo započato na jazykové škole bundeswehru v Euskirchenu u Bonnu s kursy na zdokonalení znalostí češtiny. Zúčastnil se jich kromě štábních důstojníků také okruh vybraných lidí, mezi nimi takoví, kteří pocházejí z Čech, nebo tam mají rodiče. Před 21. srpnem byli do ČSSR vysláni vysocí štábní důstojníci. Kupř. zástupce velitele 12. pancéřové divize plukovník Fechner vycestoval do ČSSR jako žurnalista pod krycím jménem Anton Speck. Do Československa přijely desítky západoněmeckých »korespondentů« a stovky »turistů«.

V červenci se západoněmecké revanšistické kruhy již netají nadějemi na zvrát v Československu a radí jít dále. Vývoj v ČSSR považují za velmi potěšitelný, avšak »je to pouze začátek cesty, která v Československu musí vést k změně směru, k odvratu od Moskvy«. (Frankfurter Allgemeine Zeitung 1. 7. 1968.) Rovněž londýnské Times

napsaly: »Chtějí-li Češi a Slováci budovat svobodnou společnost, budou se muset rozejít s Moskvou. Lze jenom doufat, že Češi a Slováci nesejdou ze zvolené cesty.« (12. 7. 1968.)

Při těchto hlasech nešlo vždy o hlasy oficiální, protože imperialistické kruhy se vystříhaly překotných opatření a zejména zadržovaly hlasy opěvující Dubčeka, Smrkovského, Císaře a jiné, aby předčasně nezdiskreditovaly »obrodáře«. Pro představitele »pražského jara« zvolily výraz »pražští reformátoři«.

„Obohacení“ metod ideologické diverze v „československém modelu“

Postupně se ukazuje, že po lednu 1968 se uvolnil prostor nejenom pro nápravu chyb a nedostatků, nahromaděných ve straně a ve státě za Novotného režimu, ale také pro jiné tendence, které u některých lidí doznívaly z dob předúnorových, ba i z dob kolaborace skupin buržoazních politiků s fašismem, a které byly živeny z kapitalistických zemí. Aktivizovaly se skupiny, které nesměly dobře ani se socialismem, ani s KSČ, ani s naší příslušností k socialistickému táboru. Tyto síly dováděly oprávněnou kritiku chyb minulosti k nihilismu a jejich úsilí směřovalo hlavně proti marxisticko-leninské straně. V samotné straně usilovaly pravicově oportunistické skupiny o vyloučení třídního pohledu, o upuštění od principiální ideologické práce. Zanedbal se úplně základní princip, že rozpor kapitalismus—komunismus tvoří hlavní náplň naší epochy, nanejvýš jsme udělali z tohoto principu bezobsažnou frázi. Komuniké vedoucích státníků socialistických zemí ve Varšavě 14. a 15. července 1968 upozornilo na aktivizaci agresivních imperialistických sil, která je zaměřena na to, aby pomocí diverze byl podkopán socialistický systém v jednotlivých socialistických zemích a byly oslabeny ideologické a spojenecké svazky spojující

socialistické státy. Tyto vážné signály narážely na bohorovný postoj některých vedoucích představitelů strany a státu, opírající se o potlesk »mluvčích mas«, anebo i projevy větších skupin, vyvolané složitými psychologickými a politickými okolnostmi.

Někteří představitelé strany a státu si neuvědomovali, nebo nechtěli vidět, že v podmínkách, kdy válka imperialistických mocností proti socialistickým zemím je nereálná a znamená by nebezpečí pro samotné imperialisty, posunuli imperialisté ideologickou válku na první místo mocenského zápasu, a boj ideologií se stal hlavní sférou třídního boje.

Soudobá koncepce antikomunismu většinou upouští od forem primitivního antikomunismu fašistického, hitlerovského typu, ale také od antikomunistických koncepcí a forem z období studené války. Uskutečňování koncepcí zaměřených na »zadržování komunismu«, později na »zatlachování komunismu« a tzv. »osvobození« socialistických zemí známé ze 40. a 50. let, utrpělo vážné nezdary. Tyto koncepce se ukázaly nereálné a v určité fázi dále nepoužitelné. Propaganda předností kapitalistické společnosti a jejích základních principů nepřinesla očekávané výsledky. Ukázalo se, že tato perspektiva rozhodně neláká pracující v socialistických zemích ani jinde na světě.

Jak jsme již ukázali, v 60. letech se prosadily nové koncepce navazující zejména na dřívější reformistické doktríny, které přímo nepropagují návrat ke kapitalismu a nevzdvihují otevřeně kapitalismus před socialismem. Boj proti komunismu a socialismu vedou většinou pod hesly o vytvoření dokonalejšího a vyspělejšího společenského zřízení, než je reálně existující socialismus.

Imperialismus brzy poznal neúčinnost tzv. »roll-back« strategie z 50. let, a změna poměru sil ho vedla k rozvinutí »globální strategie«. V jejím zájmu se vzdává dílčích okamžitých úspěchů, protože sleduje dlouhodobé cíle. Přitom využívá i možnosti dílčích úspěchů a jedná diferencovaně, respektuje »národní zvláštnosti«, zejména když jde o oslabení a rozložení jednoty socialistického společenství, o odpoutání socialistických zemí od Sovět-

ského svazu. Ve všech etapách a ve všech státech je soustředěn hlavní nápor na vedoucí úlohu strany, na demokratický centralismus, na spojenectví se Sovětským svazem.

Metody jsou rozdílné a elastické — kupříkladu po lednu 1968 šlo v propagandě směrem na ČSSR o podporu Dubčeka, po dubnu 1969 je tady nejen kritika nového vedení, ale i Dubčekova centrismu (Die Welt 20. 10. 1969). Po lednu 1968 šlo o rozbití jednoty a vzápětí o »národní jednotu«.

Jednota byla v roce 1968 dosažena na netřídním přístupu — umlčením a terorizováním zdravých sil, vytyčováním líbivých hesel, vzbuzováním antisovětsismu a nacionalismu. Podstata těchto hesel se ukáže, jen co se na ně podíváme z třídních hledisek. Lákavé heslo »jednoty národa«, kterou kladli revizionisté vždy před třídní hlediska, našlo již osudné uplatnění ve wilhelmovském Německu při zradě sociální demokracie i v německém nacionálním socialismu, který vystřídal sociální demokracii. V. I. Lenin ve spise Proletářská revoluce a renegát Kautsky ukázal reakčnost takovéto jednoty jako buržoazního hesla.

Příbuznost reformistů z roků 1918 a 1968 je zřejmá. Stejně jako Kautsky v roce 1918 stavějí českoslovenští likvidátoři netřídně demokracii proti diktatuře. Stejně jako austromarxismus a masarykismus, tak i novodobí reformisté hledají líbivá hesla o demokracii. Smutně proslulá zahraničně politická orientace buržoazního Československa, které mělo být »mostem mezi Východem a Západem«, zaznamenala totální krach, když se Československo stalo průjezdem hitlerovských agresorů. A stejně koncepce »budování mostů« nese v sobě zárodek podobného osudu.

Před srpnem jsme mohli zaznamenat desítky koncepcí a modelů různé »specifické cesty« a pod rouškou »tvořivého marxismu« dostávaly publicitu nejrůznější varianty reformismu a oportunistu, směřujícího k likvidaci marxisticko-leninské strany a zamezení socialistické cesty v našem státě. Podle zveřejněných formulací Svitáků a Liehmů se měla strana proměnit v jakousi osvěťářskou

organizaci a ve skutečnosti měla ustoupit skupinám »čistých rukou«. Otevřený, neskrývaný průchod dostávaly zatájené proudy podněcované zkrachovanými politiky doma i v emigraci — počínaje pravicovou sociální demokracií a konče luďáckým politickým katolicismem. Bujely nejenom úchyly a extrémny, ale také otevřené útoky na podstatu strany a státu.

A. Kramer v časopisu Student horlí pro stranu s nesocialistickým programem, samozvaní vůdci sociální demokracie slibují, že KSČ bude zakázána. Jiří Pelikán v rozhovoru s americkým kongresmanem Johnem Culverem vytyčuje heslo »osvobodit se z pod vlivu rudé ideologie a obrátit se ve směru odpovídajícímu tradicím Západu«. M. Jodl ve Svobodném slově (9. 8. 1968) vylučuje z národa 99 signatářů výzvy ze závodu Auto-Praga. Ivan Sviták v Práci (19. 5. 1968) se dožaduje zrušení Lidových milicí. Obdobně Eduard Goldstücker v Bavorském rozhlase (1. 4.) se slovy sice hlásí k socialistickému táboru, ale horuje pro »samostatnou zahraniční politiku, větší uplatnění v mezinárodních vztazích, pro změnu struktury celé společnosti, v jejímž rámci připadá významná úloha Svazu spisovatelů jako důležitému katalyzátoru«.

Některé cíle byly maskovány různými hesly, jako kupř. heslem »překonávat fakticitu poměrů«. Toto heslo znamenalo podle Svitáka přechod od »totalitní diktatury« k otevřené společnosti, k likvidaci »mocenského monopolu« a k účinné kontrole elitou, svobodným tiskem a veřejným míněním; od byrokratického řízení společnosti a kultury »hrdlořezy oficiální linie k uplatnění lidských a občanských práv alespoň v rozsahu buržoazně demokratického Československa. S dělnickým hnutím, bez jeho aparátníků, se středními vrstvami, bez skupin ochotných kolaborantů a s inteligencí v čele.« (Ivan Sviták v odpovědi na otázku Odkud, s kým a kam? v Literárních listech č. 1/1968). Všude je nápadná shoda se západními teoriemi antikomunismu.

Ivan Sviták v březnu 1968 formuluje předpoklady úspěšného antikomunistického boje velmi precizně, když zdůrazňuje »nárok na vedení otevřené socialistické spo-

lečnosti«, »ovládnouti mechanismy veřejného mínění, protože bez nich musí degenerovat bez výjimky každý příslušník elity«. »Společnost vedená intelektuály« — to není vynález Ivana Svitáka, ale heslo vymyšlené vědeckými poradci státního departmentu USA pro diverzi v socialistických zemích.

Svitákovy směrnice vyplývaly z hlubokého promyšlení antikomunistické koncepce a metody: »Neopakujte žurnalistické stereotypy o demokracii, obrodě a deformacích. Takzvané deformace nejsou žádnými deformacemi, ale normálními, nutnými a všedními jevy totalitní diktatury. Nejsou vyoperovatelnými nádory na mírovém těle socialismu.«

Dva tisíce slov není ani původním dílem, ani dílem jenom Ludvíka Vaculíka, ale do 2000 slov jsou vtěleny instrukce Krieglova klanu — reprezentovaného utečencem prof. Brodem — přirozeně brilantně stylisticky formulovány. Nalézáme zde instrukce v praxi použité před i po srpnu 1968. Tak jako projevy v létě 1968 nejsou výplodem dané chvíle, ale projevem promyšlené koncepce, tak tyto koncepce setrvávají v myslích některých lidí i po roce 1968.

O netřídním, neprinciálním, liberalistickém, centristickém přístupu k hodnocení pravicově oportunistických a antisocialistických tendencí, proudů a směrů svědčí kupříkladu postoj M. Kusého, který ve funkci vedoucího ideologického oddělení ÚV KSS si ponechal přístup vědeckého pochybovače o všem, respektive registrátora jevů majících aktuální politický dosah. Na otázky Světa v obrazech odpovídá: »Především bych chtěl říci, že jestliže se tu vyskytly nějaké síly ohrožující samotnou podstatu socialismu, byly to síly nepatrné a nikterak sociálně významné. První zásada, kterou bych rád zdůraznil: podle mého názoru i ona takzvaná pravice nebo radikální až ultraradikální hnutí se pohybovaly v mezích socialismu. Máme už dnes přece nejen teoretické představy o různých variantách socialismu, ale i samotná praxe to ukazuje. Od Číny až po Jugoslávii, abych uvedl, řekněme, krajní póly, a mezi tím existuje celá řada politických modelů socialismu. Chci tedy říci, že pokus o českosloven-

skou cestu k socialismu existoval v rámci těchto dvou polů.« (Politika č. 1/1969.)

Takové tendence nacházíme i v jiných prostředcích masového působení v Čechách i na Slovensku. Falešné koncepce zveřejňuje nejenom Kultúrny život, ale prosakují i do orgánu ÚV KSS Pravda. Dr. E. Friš dne 24. 7. 1968 v úvodníku Koexistence socialismu píše o právu vytvářet si svůj model socialismu a rozvádí postuláty »demokratického socialismu«. Rovněž v dalších článcích rozvádí pojem vlastního modelu socialismu a označuje ho za »sílu a naději revoluční avantgardy v Evropě« (Pravda 31. 7. 1968). Přitom se proti antikomunismu v tisku nejenom nebojuje, ale jeho vliv se bagatelizuje (E. Friš mluví o »strašidlu antikomunismu« — Kultúrny život č. 22/1968). Někteří slovenští filosofové propagují politický pluralismus a někteří politici a publicisté vystupují přímo proti marxisticko-leninským principům ve straně a státě. (Podrobnější rozbor je ve stati Oty Ončáka: Stratégia a taktika pravicových síl na Slovensku, Pravda 15. 9. 1969.)

Ideologická diverze byla u nás provázána pravicovými oportunisty uvnitř strany zejména pod hesly a teoriemi »demokratického socialismu«, »obrody strany«, »pluralismu« a podobně.

V létě 1968 už nešlo jenom o teorie, nýbrž o kontrarevoluční praxi, kdy 20. srpna samozvaní představitelé nově se formující pravicové sociální demokracie vytyčují heslo »zasadit komunistům rozhodující úder«.

Různé řízené akce z arzenálu psychologické války a zejména v oblasti ideologické diverze byly kombinovány s akcemi přímé diverze a zejména v srpnu a po něm vyúsťují v kontrarevoluční projevy nejhruššího zrna podporované celým systémem propagandy a důmyslně řízené pravicově oportunistickými představiteli i v nejvyšších funkcích strany a státu.

Některá fakta a příklady z polednového vývoje, která uvádíme v této studii, jsou jenom malou ilustrací celého komplexu antikomunistického ideologického působení a antisocialistické praxe u nás. Jak je kupříkladu známo ze zveřejněného dokumentu Co dokazují dvě tajné zprávy

ministra vnitra Josefa Pavla (Rudé právo 2. 8. 1969), je tu celá řada důkazů o činnosti západních rozvědek, o orientaci jejich agentur v NSR, Rakousku, o formách jejich práce prostřednictvím novinářů, diplomatů i přímých agentů převlečených za turisty.

Jsou tu i početná fakta o aktivizaci protisocialistických skupin v organizaci K 231, KAN. Jsou tu pokusy i přímé akce ustavování »křesťanských demokratů«, »národních demokratů«, »sociálních« a jiných »demokratů«.

Je tady celá řada indicií i dokumentovaných faktů o činnosti a cílech skupin pravicově sociální demokracie, povzbuzovaných a podporovaných ze zahraničí. Ivan Svíták horuje pro jejich legalizaci, protože mají »čisté ruce« (Zakázané horizonty, Student 19. 6. 1968). Na schůzi Klubu mladých v Semilech (15. 5. 1968) Peleška označuje KSČ za zločineckou organizaci, kterou prý je třeba vyloučit z veřejného dění. Tito lidé se řídili zásadou rakouského předáka sociální demokracie, pro kterého je přijatelný jenom takový »komunista«, který již není komunistou. Druhého května 1968 požádali samozvaní vůdcové sociální demokracie o »obnovení strany«. Podle Svobodného slova (7. 6. 1968) vydal pražský přípravný výbor sociální demokracie organizační pokyny a 21. 6. 1968 zasedá přípravný ústřední výbor a jsou ustaveny komise. Jednotlivé skupiny navazují kontakty a jsou instruovány emigranty — aktivními agenty anglické rozvědky. Známá je i politická, morální a materiální podpora západoněmeckých sociálních demokratů nově se formující reformistické straně v ČSSR. (Viz také V. Příhoda—V. Netrefa: Sociální demokracie jako nástroj kontrarevoluce v Československu — Život strany č. 43 až 46/1969.)

Stranická analýza se dnes může opírat o celou řadu dokumentů (»vysočanský sjezd«, dokumenty o činnosti frakčního centra kolem městského výboru KSČ v Praze, analýza MV KSS v Bratislavě aj.), svědčících o pravicově oportunistické, kontrarevoluční antisocialistické činnosti. O. Šik dovedl své teorie od »reformu« ekonomických k reformě socialismu vůbec, rozhlasoví »obrodáři« posunuli v srpnu svou »kritiku sovětské kritiky« na zlobu

vůči SSSR a na bezuzdnou štvanci vůči internacionalistům ve vedení strany, žurnalističtí manipulátoři veřejným míněním se vybarvili jako přímí agenti Svobodné Evropy nebo jako přímé nástroje protistranického centra.

Klíčové otázky: strana a vztah k SSSR

Jedním z kořenů vývoje, který vedl ke krizi, je politická nerozhodnost a neschopnost velké části vedení strany, které nechávalo volné pole působnosti nepřátelské propagandě, protisocialistickým a kontrarevolučním silám, nerozvinulo ani plán pozitivního rozvoje socialismu, ani akce jeho obrany. A tak se některé události rozvíjely mimo vůli vedení strany, přesněji řečeno — podle vůle a pod vůdcovstvím nebo pláštěm pravicově oportunistické části vedení, odhalené na dubnovém a zářijovém plénu ÚV KSČ. Jenom za takovýchto okolností bujely nejenom revizionistické teorie, ale i kontrarevoluční praxe. Po destrukci marxistické ideologie a zároveň s ní nastoupila destrukce celého politického systému, počínaje podkopáváním samotných jeho základů — vedoucí úlohy strany. Vyvinula se taková pseudodemokracie, za které všichni mluví do všeho a nikdo za nic neodpovídá. Samotná strana se stala Hyde Parkem, v kterém se šířila široká škála názorů — od usnesení strany až ke koncepcím vymyšleným ve vědeckých ústavech USA a NSR pro rozložení komunismu zevnitř. A masové komunikace v létě 1968 skýtaly obraz snad v historii novodobých států nevídaný: Rudé právo brojí proti svému vydavateli — ústřednímu výboru, v odborářském orgánu Práce propagují instrukce experta Columbijské university Svitáka na oslabení moci dělnické třídy, v rozhlase zaměstnanec Svobodné Evropy terorizuje čs. kontrarozvědku a omlouvá se amnestovanému špiónovi V. Veselému, v televizi vede besedy expert BBC Kamil Winter s členem předsed-

nictva ÚV KSČ F. Krieglem proti usnesením předsednictva, člen strany J. Lederer v Literárních novinách horuje pro založení nových stran atd., atd.

Hlavní nápor se vede za odideologizování žurnalistické práce, za to, aby strana se vzdala ideologického ovlivňování a byl nastolen jakýsi celonárodní diskusní klub. Přirozeně takováto diskuse by byla řízena manýrou proslavené diskuse se soudruhem Zárubou v pražském rozhlase, kde proti statečnému stanovisku prostého občana, který nikdy předtím nestál před mikrofonem, stáli ostřílení »vlčáci« Weiner, Kyncl a Volný.

Brzy se v této »obrozené« demokracii vyvinuly metody skandalizování podle praktik čínské kulturní revoluce, které vyvrcholily v srpnových dnech výhrůžnými plakáty a akcemi vandalismu a teroru.

Dnes je jasné, že hlavní antisocialistický nápor šel dvěma směry:

- proti vedoucí úloze dělnické třídy, její straně a státní moci, proti její ideologii, za revizi základních principů marxismu-leninismu — všechno podle možnosti zvnitřku,
 - na pozvolnou změnu zahraničně politické orientace ČSSR přes pseudovlastenecká, nacionalistická hesla k odtržení od SSSR a socialistického společenství,
- K hlavním směrům antisocialistického kontrarevolučního úsilí patřilo:
- rozměňování strany a pronikání cizích elementů do jejího vedení,
 - oslabování státní moci (armády, bezpečnosti, kontrarozvědky), činnosti ústavních orgánů a společenských organizací,
 - zakládání nových seskupení (faktické plurality) jako KAN, K 231, soc. demokracie, zaměřených na převzetí moci. K těmto tendencím patří i faktické uplatňování politického vlivu organizacemi, které mají jiné funkce v systému nadstavby (umělecké svazy přebírají funkce opoziční strany, masové komunikační prostředky se dostávají mimo vliv strany a jsou řízeny antisocialistickými skupinami apod.). Z různorodých opozič-

ních skupin a proudů revizionistů, liberálů, pravico- vých oportunistů i přímých kontrarevolučních skupin a záškodníků vzniká silné seskupení »velké koalice« antisovětských sil, které vyvíjejí

- snahy o vynětí armády ze spojeneckých svazků i faktické vytváření atmosféry proti spojencům a usilují o
- oslabování spojeneckého svazku socialistických zemí a falešnou zahraničně politickou orientaci.

Naše úvahy se nesou většinou projevy a dokumenty, zveřejněnými v tisku. Záříjové zasedání ÚV KSČ ukázalo širší a hlubší souvislosti těchto projevů. Je celá řada fakt o tom, že před srpnem 1968 i po něm šlo o pravicově oportunistické úsilí, směřující k zvrácení leninské socialistické cesty. Stejně je celá řada dokladů o antisocialistickém kontrarevolučním působení u nás.

Pravicově oportunistické tendence se projevovaly hlavně v praxi, ale je mnoho projevů, dokumentů, článků, které byly zaměřeny na diskreditaci a oslabení vedoucí úlohy strany a setření jejího marxisticko-leninského charakteru (teorie elity, funkce NF, řízení masových komunikací). K nim patří požadavek »institucionalizace kritiky«, vytvoření »pluralitního systému«, vytvoření »celonárodní strany« (Kriegel) apod.

Šlo o revizi marxismu-leninismu, šíření maloburžoazních nacionalistických, antisovětských tendencí. Tyto byly šířeny někdy zastřenými formami pod titulem »nového modelu«, »vlastní tvář«, »československé cesty«, zastírajícími dialektiku patriotismu a internacionalismu a jejich třídní aspekty. Jde tu o zanedbání třídního aspektu v pohledu na vnitropolitické otázky a podcenění třídního aspektu v mezinárodních vztazích: podcenění západo-německého imperialismu, kardinálních otázek evropské bezpečnosti, nevyhnutelnosti rozhodného boje proti revanšistickým a expanzivním ambicím Bonnu, z kterého vychází nebezpečí pro mír, socialismus a třídní zájmy proletariátu evropských i rozvojových zemí.

Pro úsilí novodobých čs. reformátorů je charakteristické využití publikačních prostředků pro diskreditaci pojmů, pro jejich relativizaci, rozklad všech struktur, pro

vnesení filosofické zásady »pochybování« do stranického systému demokratického centralismu. V tomto období nastupují ambiciózní povrchní filosofové přes komunikační prostředky do politiky, vnášející místo seriózních vědeckých podkladů a analýz povrchní esejistiku, historici místo hlubokých zkoumání vnášejí mýty a legendy. Obdobně někteří umělci se unášeli elitářskými teoriemi, teoriemi svědomí. Podle těchto teorií má být elita kritikem, oponentem, mozkovým trustem a nikoliv obráncem socialismu. Z revolučních tradicí zůstává někdy snůška nedostatků a z některých historici nevybírají jejich oheň, ale popel. Politickou ekonomikou mění na literární ekonomismus.

V poslední době jako by se zapomínalo na to, že socialistické Československo je v třídně rozděleném světě nevyhnutelně vystaveno ideologické diverzi ze strany imperialismu. Ignorovala se existence obrovského propagandistického aparátu a důmyslných prostředků ideologického působení, jichž používá imperialismus proti socialistickým zemím. Nebral se zřetel na to, že toto nebezpečí se začalo zvyšovat právě v době, kdy naše strana usilovala o obrat k důslednějšímu uplatnění leninských norem ve svém vnitřním životě i v životě celé společnosti.

K dílčím cílům antikomunismu patřilo zpochybnění příslušnosti Československa ke světovému socialistickému společenství. Náš lid byl soustavně dezinformován o vývoji v ostatních socialistických státech. Zdůrazňovaly se především záporné stránky tohoto vývoje, zatajovala se specifika jednotlivých zemí a především se zamlčovaly jejich výsledky v ekonomickém, společenském a kulturním rozvoji. Na druhé straně převažoval v naší publicistice subjektivistický, jednostranný a hlavně netřídní pohled na vývoj v kapitalistických zemích.

Vliv Západu se v posledních letech prosazuje v tak vážné otázce, jako filosoficko-etický postoj k životu a k světu. Pojetí smyslu života, vztahu k práci, postoj k osobním a společenským zájmům, životní a pracovní ideály jsou silně ovlivňovány hlavně u mládeže a tvůrčí inteligence především filosofií existencialismu.

Mnohé z těchto zásad byly uplatněny v otevřené nebo

maskované podobě na tzv. vysočanském sjezdu, který připravoval proměnu strany na stranu maloměšťáckou, národně socialistického typu (viz záznam v TRIBUNĚ č. 41—43/1969).

Bylo usilováno o to, aby ve veřejném mínění ČSSR byl Západ prezentován v roli (tradičního) přítele, který s úctou a zájmem sleduje úsilí naší strany a lidu o překonání našich obtíží, případně je ochoten pomoci je překonat. Tento přístup, který získal poměrně široký ohlas hlavně v řadách inteligence a mládeže, mohl být úspěšně uplatněn jen proto, že měl připravenou půdu takovou interpretací soudobého kapitalismu, podle které již vlastně nejde o skutečný kapitalismus, jak byl charakterizován Marxem a Leninem, a že rozdělení světa na dva antagonistické sociální systémy je již překonanou etapou rozvoje lidstva.

Dovedně byla uplatňována metoda podporující umělé (netřídní) rozdělování společnosti, a pak její sjednocování na nové bázi, vysloveně antisocialistické. Heslo o národní jednotě mělo sjednocovat lid na základě nacionalismu, jasně netřídní pozici, výrazně namířené proti Sovětskému svazu a ostatním socialistickým zemím. Na druhé straně byla šířena devíza třídně indferentního »evropanství« a »evropské spolupráce«.

Mimořádné místo v metodách antikomunismu měla podpora a rozdmýchávání autarkických tendencí, podpora nacionalismu a šovinismu jak z hlediska vnitřních, tak vnějších podmínek. Dovedně bylo využíváno překrucování jednotlivých historických období vývoje naší vlasti se snahou dokázat prospěšnost prozápadní orientace jak v oblasti kultury, tak v oblasti politiky.

Oprávněná kritika minulých chyb vedla až k nihilismu, ovětlování chyb minulosti se nevedlo dialektickou negací — zavržením regresivního a pozvednutím všeho pozitivního na nový stupeň — ale očerňováním celé minulosti (Hanzelka v MF přirovnával minulé období k pobělohorskému). Chyby předlednové politiky se využívaly na stupňování útoku proti vedoucí úloze strany, vycházelo se z pochybné teze, že čím víc nahází strana na sebe, tím

bude přitažlivější. Vyústilo to pak v rozbíjení skel na sekretariátech strany a v terorizování stranických funkcionářů. Diskreditací vedení strany anebo jejích členů se sledovala často diskreditace celé strany a jejích idejí.

Stupeň reakčnosti některých vystoupení tohoto období nelze posuzovat jenom podle formulační nesprávnosti, ale podle toho, jakou živnou půdu měly ve veřejnosti, a podle potenciálního nebezpečí, které bylo velké a na které již tehdy upozorňovali nejen někteří jednotlivci, ale i rezoluce strany. Nelze nevidět, že některé tyto tendence nacházely živnou půdu v různých vrstvách společnosti, v těch, které byly právem v únoru 1948 vyřazeny z politického života, u sil, které to nemyslely dobře ani se vztahy k socialistickým zemím, ani s KSČ, ani se socialismem.

Při vší specifičnosti »československého experimentu« nápadně shodné jsou mnohé znaky přípravné etapy zvratu společenského řádu. U nás nacházíme moderní formy (psychologického působení, ideového pronikání, postupné ideologické revize) rozpracované v tisícileté praxi církví, v staletém úsilí antikomunismu povýšeného ve fašistickém Německu a dnešních imperialistických státech na vědeckou disciplínu a aplikovaného v důmyslných metodách »public relation«.

Všechny nedostatky a antisocialistické tendence ještě výrazněji vynikly při přijetí akčního programu strany v dubnu 1968, který nejenže nedostal náležitou publicitu, ale byl v praxi zneužíván a překrucován, jak to ukázaly akce kolem K 231, KAN, aktivizace pravicové sociální demokracie, vyprazdňování pozic církevní propagandě i nově se formujícím buržoazním proudům. A nejenom že se nevedl boj proti nepřátelské ideologii a byla oslabována ideologická práce, ale přenechávalo se pole politickým odpůrcům.

Největším nedostatkem propagandy na jaře 1968 byl nedostatek pozitivního rozvíjení akčního programu. Soustředění se tisku »proti něčemu« zatlačilo úplně základní devízu »zasazovat se pro něco«. Metoda rezolucí se využívala na zdiskreditování osobních odpůrců a na druhé straně je jedna skupina lidí zvláště popularizována. Tyto ma-

nýry se uplatňují i v obdobích, kdy byla přijata příslušná usnesení nejvyšších orgánů. Tak to bylo s různými průzkumy veřejného mínění, v přípravě volby presidenta republiky. A není rovněž náhoda, že lidé, které antisocialistické síly podporovaly jako představitele »obrozeného« socialismu — Kriegel, Šik, Šabata, Slavík a další — se vybarvili jako lidé, kteří nepatří do revoluční marxistickoleninské strany.

Mnohé indicie svědčí nejenom o působení revizionistické skupiny ve straně, ale i o propojení některých lidí na zahraniční kruhy.

Koncepce západních imperialistů v koncentrované podobě vyjádřil v listopadovém čísle (1968) časopisu Fortune prof. Kahn, známý americký odborník pro »evropské otázky« a poradce různých výborů a institucí. Vyložil plány podvrtné činnosti proti socialistickým státům. V Československu měl být proveden experiment, který měl ověřit, zda se podaří odtrhnout ČSSR od socialistického tábora a jak budou na takovou akci reagovat naši spojenci ve Varšavské smlouvě. Plán nástupu antisocialistických sil v ČSSR se řídil podle něho těmito zásadami:

- v blízké době dosáhnout uznání Bonnu, za nímž měly nutně následovat západoněmecké úvěry, obchod a vliv,
- vytvořit silné západoevropské, zejména francouzské a německé vlivy v oblasti kultury,
- odmítnout demokratický centralismus,
- v co nejkratší době vytvořit vládu, která by stála nad stranou, a dosáhnout všeobecného oslabení vlivu strany,
- zabezpečit vznik opozičních stran a vytvořit skutečnou politickou opozici,
- vytvořit aureolu »hospodářského zázraku«,
- umožnit vznik sociální demokracie s kapitalistickým nádechem.

Pozoruhodná je »kongenialita« formulátora »2000 slov« Ludvíka Vaculíka s těmito projekty a akčními instrukcemi psychologické války a ideologické diverze. Vaculík se v duchu promyšlených teorií staví do pózy »demokratického« komunisty, chrlícího oheň a síru na »aparátníky«. Otevřeně píše, že »obrodný proces nepřichází s ni-

čím příliš novým« — což je ze značné části pravda, protože reformátoři využívali starý arzenál reformistů a sociál-demokratů, s jakými vášnivě polemizoval V. I. Lenin. Plně v duchu instrukce »vědeckých politologů«, připravujících antisocialistické koncepce, dobře placených a organizovaných diverzních odborníků, Vaculík nabádá maskovat se legitimací komunistů: »Především budeme odporovat názorům, kdyby se vyskytly, že je možné dělat nějakou demokratickou obrodu bez komunistů, případně proti nim. Bylo by to nespravedlivé, ale také nerozumné. Komunisté mají vybudované organizace, v těch je třeba podpořit pokrokové křídlo. Mají zkušené funkcionáře, mají konečně v ruce rozhodující páky a tlačítka.«

Rozložení strany zevnitř bylo vždy hlavní metodou likvidátorů. V »československém modelu« jsme se setkali s tím, že do strany vstoupili noví členové proto, že v ní viděli sílu schopnou protisovětského působení.

Devalvace hodnot a posouvání pojmů

K rafinovaným metodám některých autorů patří posouvání pojmů nebo jejich přesazování z polohy všeobecné do oblastí stranické nebo ideologické. Vzpomeňme alespoň některých faktů a tendencí. Chyby a nedostatky minulosti, které byly nedostatky praxe, byly kritizovány jako nesprávné ideje. Místo kritiky jednotlivostí bylo tedy zevšeobecnování, nebyly kritizovány chyby, ale principy. Metoda skepse, tak potřebná ve vědeckém bádání, byla povýšena na všeobecnou metodu aplikovanou i u akčních usnesení strany. Nakupené problémy se předkládaly k řešení straně, bez ohledu na reálné předpoklady jejich okamžitého řešení. Potřebné přehodnocení díla T. G. Masaryka vyústilo v zatahování jeho idejí do stranické ideologie. Naivní vyškrtnutí M. R. Štefánika z našich dějin bylo nahrazeno jeho glorifikací. Místo rehabilitace některých děl, neprávem proskribovaných, byly nadneseny hodnocení celé osobnosti.

K mistrovské kamufláži patří posunutí pojmu tvořivého marxismu k reformismu. V souvislosti s tím byla imputována teze, že marxismus je překonán a neodpovídá podmínkám vyspělé průmyslové země. Tak je tomu i v jiných oblastech. Kupř. pro souhlas s usnesením a s politikou strany je vnesen hanlivý přívlastek »konformní«. Místo alternativních odpovědných návrhů na řešení vznikají nezávazné projekty a nereálné libivé »experimenty«, místo seriózních vědeckých prací »modelování«.

Destrukce pojmů a jejich globální reorganizace je zřejmá již v základním pojmu naší epochy — socialismu, který je vyšperkován desítkami epitet: demokratický, humanistický, klasický, s lidskou tvář, deformovaný atd.

Důmyslnými metodami se působilo na devaluaci hodnot — mladý Marx se staví do protikladu se starým Marxem, v důsledku určitých deformací aneb diskreditací v některých údobích byly znevažovány symboly proletářského boje (oslovení soudruh, pozdrav Čest práci), což vyvrcholilo v pálení rudých praporů.

Při přesvědčování svedených lidí narážíme na složitý stav ve vědomí lidí, na zmatek pojmů, který byl záměrně, a ne nedovedně zanesen častokrát do celého společenského vědomí. Bohužel, je třeba konstatovat, že agenturám imperialistů se za pomoci jejich přímých a nepřímých i snad nechtějících pomocníků podařilo dosáhnout cíle vytyčeného všeobecně pro práci rozvědek a konkrétně charakterizovaného americkým odborníkem pro ideologickou diverzi prof. H. Kahnem jako »československý experiment«. Vedle všech možných »běžných« úkolů diverze mají agentury strategický cíl — totiž »atomizování« společnosti, tzn. »zničení politické a společenské struktury země — objektu na takový stupeň, že stav národního povědomí je tak dalece rozložen, že stát je neschopen odporu«.

Dnes jsou známy tisíce fakt rozvíjení antisocialistického úsilí proti vedoucí úloze strany, za revizi principů marxismu-leninismu, proti SSSR.

Ideologickou diverzí byl nejcitelněji zasažen úsek ideologické propagandy, která v rámci globální strategie, zaměřené na oslabení jednoty socialistických zemí, hrála

prvořadou úlohu. »Propaganda je vedle diplomacie, hospodářských opatření a ozbrojených sil dalším nástrojem totální politiky. Politická propaganda je použití hromadných sdělovacích prostředků v zájmu moci... Cíl spočívá v ušetření hmotných výdajů na světovládu.« (H. Lasswell, Propaganda in War and Crisis, ed. by D. Lerner, New York 1951.)

Tento Lasswell, který rozvinul důmyslný systém zkoumání masových komunikací, vychází z teze, že propaganda na mezinárodním kolbišti je jedním z nejdůležitějších prostředků přenášení tlaků působících k rozrušení zákonů společenského zřízení.

K psychologickým formám ideologického boje patří různé vlivy na vyvolání nacionalismu, touhy po vymoženostech vyspělé konzumní společnosti, na podpoření náboženského úniku z reality do onoho světa apod. Součástí těchto psychologických forem je velmi důmyslné využití sémantiky (významu slov) v politice a publicistice, posunutí významu slov do jiné polohy.

Tak je tomu například s pojmem demokracie, který si buržoazní propaganda přivlastnila pro svoji formální kapitalisticko-parlamentní demokracii, zastírajíc vykořisťovatelský charakter buržoazního zřízení. Na druhé straně demokracii v socialismu přidává přívlastek »deformovaná« a pojem »socialistická« demokracie je potom v kontrastu k demokracii vůbec, neboli »klasické« buržoazní demokracii. Toto se týká rovněž vynálezu »komunismu s lidskou tvář, který plně odpovídá těmto úsilím západních vojevůdců psychologické války.

Tak je tomu i s pojmy »svobody«, »svobodného světa«, »Svobodné Evropy«. Heslo »svobody slova« přivedli někteří čs. publicisté do absurdního stavu, zužující tuto svobodu na vybrané žurnalisty, kteří uzurpovali prostředky masových komunikací, odpírajíce tuto svobodu vlastním vydavatelům, kolektivním orgánům včetně předsednictva vlády, což vzbudilo úžas buržoazních publicistů a varování ze strany imperialistických inspirátorů, obávajících se, že takové tendence vzbudí nežádoucí protitlak.

Naše propaganda si nechala vnutit rovněž pojem o vztazích a stycích »Východu a Západu« místo vztahu »socia-

lismus—kapitalismus«, čímž je třídní kategorie nahrazena kategorií geografickou, protiřečení socialismu a kapitalismu je nahrazeno protiřečením Východ—Západ a místo o kapitalistických se mluví o západních zemích.

K takovýmto pojmům, které ne bez politického záměru zavedli českoslovenští publicisté, patří pojem izraelsko-arabského konfliktu (častěji arabsko-izraelský konflikt), kterým nahrazovali izraelskou agresi vůči arabským státům.

Chytrým — správněji řečeno — chytráckým kouskem je imputování přívlastku »pokrokový« (který vždy patřil revolucionářům) vybraným politikům, v podstatě nositelům pravicově oportunistických, antisocialistických tendencí. Naproti tomu nalepování epiteta dogmatický, »konzervativní« na všechny ty, kteří se stavěli na obranu marxisticko-leninských principů. Stejně tak pro mnohá opatření reformistického, sociálně demokratického charakteru byl používán výraz »renesance«, »obrody«.

Pro likvidaci socialistického zřízení v ČSSR v roce 1968 našli specialisté pro východní politiku pojem »sociálně-demokratizace« a demokratický socialismus, pod kterým rozumějí reformistický socialismus, přirozeně zbařený vedoucí úlohy marxisticko-leninské strany. Prof. Mehnert, jenž za doby nacismu měl klíčovou pozici v aparátu zahraniční propagandy ministerstva zahraničních věcí a ještě 5. března 1945 byl na návrh říšského ministra zahraniční Ribbentropa dekorován válečným křížem za zásluhy, dal 30. března 1968 v západoněmecké televizi najevo velké uspokojení nad politickým trendem v ČSSR: »Znamená to vývoj ve směru, který by Lenina krajně vzrušil, ve směru sociálního demokratismu, demokratického socialismu v Československu, kdyby tam také jednoho dne, řekněme, sociální demokratismus převzal otěže do svých rukou.«

V naší propagandě bylo upuštěno od třídního aspektu, nedostatečně se čelilo buržoazní propagandě a novým formám diverze ze strany imperialistů. Přičemž reakce sledovala jasně devízu: vyklidit pole nepřátelské propagandě. K tomu jí objektivně sloužily minulé deformace v oblasti socialistické zákonnosti a dogmatismus v ob-

lasti propagandy. Z toho však těží nepřítel tím, že očerňuje celou minulost a nedostatky v realizaci označuje za vlastní socialistickému systému. Kupříkladu zneužívání pojmu »ideologická diverze« v minulosti na označování různých omylů a nezlomyslných úchylek a pak zneužití smyšlených skutkových podstat z oblasti takovéto »diverze« při nezákonných politických procesech bylo rouškou pro všechny skutečné ideologické diverzanty. Když sumarizujeme jejich metody a směrnice západních rozvědek v interpretaci západních publicistů, není těžké konstatovat, že sotva jde o podobnost čistě náhodnou, a co víc, *metody uplatňované těmito publicisty jsou významným obohacením ideologické diverze v nových podmínkách.*

Zvláštní kategorii tvoří pojmy, které byly k nám dovedně přeneseny. Tak např. výraz »pluralismus« je v kapitalistických zemích používán pro »demokratickou různorodost společnosti« na zastření třídních protikladů. K nám ho přinesli v roce 1966 filosofové, plagující revizionistickou část polských a jugoslávských filosofů a rozvádějící potřebu »institucionalizace kritiky« proti systému vedoucí úlohy strany. Pak se pluralismus stal zakládací formulí pravicových sociálních demokratů i Klubu angažovaných nestraníků.

K takovým pojmům patří i pojem »manipulování«, který domácí manipulátoři veřejným míněním, uzurpující moc v masových komunikacích, chtěli nalepit na čelo vedení strany. Stejně tomu tak bylo s pojmem »kabinetní politiky«, z něhož chtěli právě kabinetní skupiny — »brains trusty« vybraných politiků — nařknout vedení strany tehdy, když přijalo opatření proti neobjektivním frakčním tendencím.

Nešlo jenom o prosté cílevědomé vnášení těchto pojmů, ale někdy také o široké zdůvodňování za pomoci vědeckých symposií. Někdy není snadné posoudit, šlo-li o politickou naivitu, anebo o záměr, avšak důsledek byl stejný: v praxi se uskutečňovala naplánovaná eroze komunistické ideologie a společenského vědomí idejemi americké

kých stratégů atomového věku. Není třeba rozvádět anti-socialistickou podstatu pamfletu 2000 slov, s nímž se solidarizovali i někteří členové nejvyšších stranických orgánů, ani koncepce Svitáka, které dostaly publicitu v Práci, ani popularizování Svobodné Evropy v našem tisku. Těžiště postupné dezideologizace bylo v decentnějších formách. Pro naše podmínky v roce 1968 je například charakteristické vylučování bohaté škály morální, sociální, vlastenecké a jiné tematiky z písňové tvorby a naproti tomu vsouvání politického nádechu — různých modliteb, rekviem, lidských tváří — do produkce masových šlágrů. Sdělovací prostředky nekladly důraz na prosazování usnesení, ale na odpoutávající diskuse. V některých vystoupeních byly sice zdůrazňovány správné teze, ale praxe byla jiná.

Tisk, rozhlas a televize si osvojily metodu »objektivizování« a zevšeobecnování nepravd buržoazní propagandy, přebírajíce spolu s »objektivním« citováním, také buržoazní termíny a postoje. Již po březnu 1968 se v praxi některých čs. žurnalistů objevila metoda, kterou je možné nazvat »objektivizace protisocialistických výroků« — přebírání různých invektiv, citátů a falešných informací z buržoazních agentur, tisku, rozhlasu. Tyto informace přináší ČTK a pak je cituje rozhlas v přehledech tisku i v komentářích. Jde o mistrovskou metodu ovlivňování veřejného mínění, vydávající celý výrok buržoazního státníka nebo komentátora za objektivní fakt, ačkoliv je v něm objektivní jenom to, že státník vystoupil, ale jeho slova mají tendenční smysl. Tímto způsobem se subjektivní, tendenční, antisocialistické projevy týkající se našich stranických funkcionářů nebo událostí dostávaly do vědomí lidí jako fakta. Přitom nebylo těžké požádat zahraničního korespondenta o vyslání nějaké invektivy do zahraničního tisku a pak ji ocitovat. Ostatně takovouto metodu přenesení zpráv přes jugoslávský tisk a přes ohlasy zahraničního tisku zase domů — projednával bývalý předseda Svazu novinářů V. Kašpar s jugoslávskými novináři (Tvorba č. 2/1969). Nechali jsme si vnutit například i takovou naivní metodu, že masové komunikační prostředky citovaly buržoazní agentury, rozhlas a noviny,

kteří hodnotily, co je dobrý a co je zlý socialismus u nás. Zahraniční »přátelé«, kteří ještě v roce 1967 soustavně nadávali na naše poměry, najednou začali chválit dubčevskou obrodu. S »demokratickým snažením« v ČSSR vyslovuje sympatie i emigrant ze Slovenska, římský biskup Pavol Hnilica.

Přirozeně že imperialistické centrály usilovaly dostat do středu pozornosti Československo, dojemně přehlížejíce »demokracii« v Řecku, Španělsku, Portugalsku aj. A v naší ideologické práci jsme brzo zapomněli na zkušenosti z Maďarska, Indonésie, z agrese imperialistů vůči arabským zemím, z Vietnamu aj.

Někteří naši publicisté nejenom uplatnili mnohé metody Fulbrighta a koncepce amerických stratégů, ale ještě je obohatili. Fulbright mluví o odměnách a o »pozdržení odměn«. Někteří naši pracovníci nejenom při rozšiřování styků se Západem nepostupovali ofenzívně, ale někteří se nechávali nepřímo korumpovat. Šlo přirozeně o decentní formy — zvýhodňování některých pracovníků poskytováním nepřiměřených honorářů, darů a pohoštění. Neviděli, že místo starého kolonialismu existuje neokolonialismus a místo přímých propagandistických akcí akce nepřímé.

V sdělovacích prostředcích po dubnu jsme se setkávali s různými »novými formami« práce. Jestli se v některých zahraničních novinách objevil útok anebo pomluva na některého »nevhodného« politického činitele, vzápětí to přebírala Práce a »objektivně« citoval rozhlas v přehledu tisku. Dokonce po vystoupení členů nejvyšších orgánů strany je vedena s nimi polemika v nestraničském tisku. V takovéto situaci nikdo nebral vážně ani usnesení ÚV KSČ, že otázka navržených kandidátů do nejvyšších orgánů strany nemá být předmětem lícitace v tisku. Naopak — v zákulisích vznikaly seznamy politiků proskribovaných, kteří se také stali terčem útoků, skandalizování a satiry.

Tyto tendence a paralelní úsilí antisocialistických sil ve společnosti byly potenciálním nebezpečím pro další rozvoj socialismu, pro oslabení bezpečnosti našich západ-

ních hranic a pro naši svobodu, jakož i pro bezpečnost celého socialistického tábora.

Vnitřním cílem antikomunismu je antisovětiismus, proto i v čs. experimentu je SSSR nejprve skrytým a později otevřeným terčem útoků.

V tisku se pěstovala falešná nacionalistická hrdost nad novým spásonosným modelem, velikášství, které protičiilo prostému pohledu na mapu Evropy i celé historii malých národů a naší historii zvláště. Z tisku málem úplně vymizelo třídní hledisko naší zahraniční politiky. V postoji před srpnem nešlo jenom »o nedocnění zahraničně politického faktoru«, ale o hrubé zanedbání základní a určující skutečnosti vzájemného sepětí států socialistické soustavy a našeho vlastního zájmu, dbát o semknutost této soustavy. Zahraničně politická orientace je kardinální otázkou svobody a bezpečnosti každého státu a zvláště malého. A nebylo náhodou, že zkušený buržoazní státník dr. E. Beneš hledal v době naší národní a státní poroby útočiště a pomoc zahraničně politickou, ekonomickou i vojenskou v SSSR. Ve všeobecných tezí se sice častokrát zdůrazňovalo, že třídní boj se v současné etapě přenáší do oblasti zahraničně politických vztahů. Není sice třeba bát se styků se Západem a ani se západním Německem, třeba však vést ofenzivní aktivní politiku a nepodbízet se, nedezorientovat naši veřejnost servilními vystoupeními na západoevropských fórech, jako to dělal Liehm, Šnejdárek, Goldstücker i Šik a jiní. Teze o mírovém soužití byly deformovány na ideologickou koexistenci a odpoutávání se od socialistického tábora, na vzbuzování iluzí o pravých cílech imperialistických kruhů. Místo orientace na vědeckotechnickou revoluci, poctivé snahy o využití všech zdrojů v pracovní disciplíně a organizaci a v spolupráci socialistických zemí se šířila báchorka o kapitalistické půjčce jako o čarovném balzámu, bez úvah o její návratnosti.

Zvláštní místo v antisocialistickém úsilí proti ČSSR měla vedle antisovětiismu propaganda proti NDR a fetišizování NSR. Co zdravé síly oddělovalo od reformistických sil, byla otázka vztahu k NDR na jedné straně a

k NSR na straně druhé. Ideologové »čs. renesance« hlásali teorii třídně indiferentní »evropské spolupráce«, která popírala nebezpečí vycházející ze strany západoněmeckého imperialismu a otevírala dveře importu imperialistické ideologie. Zastírali skutečnost, že *západoněmecký revanšismus je předním oddílem antikomunismu a jeho snahy jsou ohrožením nejen socialismu, ale i naší státní a národní existence.*

Buržoazní mistři manipulování veřejným míněním

Pokud byly někdy pochybnosti o původu a smyslu některých diskusí a tendencí nesených heslem tvořivého hledání a tvořivého marxismu, tak pouhé prolístování prací kapitalistických vědců o teoriích infiltrace a eroze komunistické ideologie ukazuje jejich příbuznost s čs. experimentem.

Nejde jenom o obsahovou totožnost některých jevů u nás s teoriemi globální strategie, ale také o důmyslné využití metod a forem. Pro naši skutečnost bylo charakteristické zanedbání psychologických stránek veřejného mínění. Není to možné říci o některých manipulátorech veřejným míněním v masových komunikacích roku 1968, kteří si byli vědomi, že jsou »čtvrtým oddělením« diplomacie (čí), že jsou (spolu s některými spisovateli, mládežnickými vedoucími a samozvanými vůdci v některých odborových svazech) »opinion leader« (vůdci veřejného mínění). A není jim možné upřít, že dovedli využívat chyb předlednového vedení strany a manipulovat míněním, anebo toto mínění v tisku, rozhlase a televizi fingovat a pak se na ně odvolávat. Není jim možné upřít ani dovedné uplatnění funkce »ochutnávačů nálad«, uplatnění známých praktik buržoazního tisku, vnášejícího do auditoria úplně jednoduchá, lehce pochopitelná, při-

tažlivá a nakažlivá hesla, vyvolávající emoce a tužby. Sem možno zařadit i převzetí pojmu »okupace«, vyvolávající představy z dob Hitlera, na akt pomoci a zadržování agrese. K takovým heslům patří hesla »pasivní rezistence«, která konvenuje povalečům, povyšující záhálku na významnou formu politického boje.

Populárně, i když zjednodušeným způsobem, to vysvětluje rakouský historik propagandy A. Sturminger. »V politické propagandě« — píše — »je objekt vždy stejný: „lidská povaha“. Rozhodující význam přitom má, aby se přihlíželo k takovým „psychologickým stavům“, jako je „pranaděje“, „prastrach“ či „atavismus“ lidstva zesilující v období vzrušení na základě vzbuzování a rozněcování nízkých pudů a instinktů.« (A. Sturminger, 3000 Jahre politische Propaganda, Wien—München 1960, s. 10—11.)

Je známo, jak dovedně uměli využít »iracionální prvek« v myšlení a citění lidí redaktoři rozhlasu a štvavých tiskovin po 21. srpnu, kteří kongeniálně s P. Linebargerem dokázali, »jak se vášně dá přeměnit ve zlobu, třenice v nedůvěru a předsudky ve vztek. Psycholog toho dosáhne tím, že apeluje na podvědomé city lidí, které mu slouží jako výchozí materiál.« (P. Linebarger, Psychological Warfare, New York 1960.)

Tak například se jim podařilo vnutit pro posuzování životního štěstí kritérium konzumní společnosti jako jediné kritérium. Činili tak za současného blahovlnného opomíjení kritéria sociální jistoty, nezbytné nutnosti přihlížet k vývoji v zemích rozvojových a nekolonizovaných, podceňování historické zkušenosti naší země v obraně před prušáckým a fašistickým imperialismem, bezstarostného negování nebezpečí války a potřeby mírové perspektivy apod. Podařilo se jim znovu vyvolat tradicionalismus (Masaryk, Štefánik), nacionalistické předsudky a zastřít třídní podstatu globální strategie amerického a západoněmeckého imperialismu.

Propagátoři buržoazní ideologie, která je konglomerátem různých prvků a nemá ucelenou a přitažlivou koncepci a perspektivu v kapitalistických státech, usilují

o transplantování některých plodů kapitalistické společnosti do socialistických zemí. K nim patří teorie odcizení, vnášení skepse, zevšeobecňování anarchizujících prvků z hnutí mládežnické protiburžoazní opozice (spolu se snahou udělat z hnutí »hippies« typický jev industrializované společnosti), propagování mystiky, legend a mýtů, falešné náboženské imaginace.

Některé tyto teorie mají své vědecké zdůvodnění v samotné »socialistické novinovědě«. Proti nesprávné dogmatické propagandistické praxi padesátých let vznikly teorie a pak i praxe »informativnosti tisku«. Absence a potřeba »vitamínu I — informace« v tisku, oprávněná potřeba více zpravodajství byla posunuta do stadia zanedbávání komentářů a analýz. Výrazem tohoto bylo potlačení vystoupení politiků, ochraňujících marxisticko-leninské pozice a široká publicita »objektivních informací« z vystoupení politiků, kritizujících »konzervativce«, inflace přehledu buržoazního tisku a polemiky s projevy tisku socialistických zemí.

Informace v masově komunikačních prostředcích, stejně jako každý projev společenského vědomí, nemůže nemít třídně ideologický charakter. Vyplývá to z toho, že zachycuje společenské jevy, filtruje je na základě subjektivního pohledu, reprodukuje je v tisku, rozhlase, televizi, zpravodajském filmu třídně podmíněným slovním a pojmovým aparátem, který je zařazen do ideologického systému pojmů. A navíc: celý systém buržoazní informace je vybudován na selekci a dokonce na fabrikování pseudoinformací v zájmu manipulování veřejným míněním.

Imperialistická buržoazie považuje za nejlepší tu propagandistickou doktrínu, která disponuje obzvláště rafinovanými metodami výběru a komentování informací, jakož i vytváření příslušných »faktů«. Vedle takovýchto faktů bylo v naší polednové publicistice s úspěchem použito metod nezávazné buržoazní esejistiky. Místo základních principů marxismu-leninismu intelektuální moralizátorství, etizující stylistické pozlátka zastírající hluboké rozpory kapitalistické společnosti.

Je známo, že sdělovací prostředky nepůsobí jen literou, ale zejména duchem — umístěním i vynecháváním věcí, intonací i gestem: nejenom antisocialistickým citátem, ale také citátem klasiků, vytrženým z dobového a kontextového rámce. Ostatně moderní metody masových sdělovacích prostředků sledují dopad ideové a jiné tvorby. Z tohoto hlediska např. biblický citát u jedné vrstvy společnosti vyznívá historicky, u jiné akčně, staré nacionalistické heslo u jedné skupiny vyvolá vzpomínku, u jiné bojové zanícení. Určitá kamufláž při hodnocení sdělovacích prostředků vyplývá ze záměrného zastírání vztahu příčiny a následku: obsah sdělovacích prostředků se vydává za odraz veřejného mínění, i když jde častokrát o cílevědomé vyvolávání veřejného mínění shora. Pak těžko rozpoznat objektivní veřejné mínění od manipulování veřejným míněním.

Poznali jsme, že v buržoazním arzenálu psychologické války je ideologická diverze někdy nazývána »třetí scénou« (vedle ekonomiky a diplomacie), jindy »čtvrtou sférou« mocenské politiky vedle diplomacie, ekonomických vztahů a války. Psychologická válka se nesoustřeďuje přirozeně jenom na sféru ideologickou, ale využívá kulturní a vědeckou výměnu, hospodářskou pomoc, turistické zájezdy. Je třeba se neustále vracet k výroku Franze Josefa Strausse v programové studii: Entwurf für Europa: »Politika celoevropského uvolnění může vést k úspěchu jen krok za krokem. Bude sotva možné očekávat rychlé řešení; spíše bude nutné myslet v dimenzích historického procesu. V průběhu tohoto období musíme národy východní a jihovýchodní Evropy kulturními a hospodářskými vazbami silněji připoutat k západní Evropě: prostřednictvím výměny mládeže a akademiků, turistiky, sportovních akcí a mnoha jiných vhodných prostředků.« (Stuttgart 1968, str. 44.)

Již dávno nepoužívá tato psychologická válka přímé úplatky, zejména ne u tvořivých ctížadostivých pracovníků. Metoda je decentnější: z autora náchylného publikovat protisocialistické invektivy uděláme za pomoci manipulované »public relation« českého vlastence a světo-

vého autora, pak mu vydáme nějaký deník kontrarevolucionáře a za něj mu zaplatíme skvělý honorář.

Tyto teorie a zejména praxe z období dubna 1968—dubna 1969 byly důslednou realizací směrnic globální strategie o »odideologizování nástrojů třídního boje«. Z toho vyplývá i úsilí, které vzniklo proti vulgárnímu sociologismu v umění a umělecké kritice — vágní kritéria bezbřehosti umění, rozšířená na jakousi teorii o široké škále různých forem socialismu — od socialismu čínského po jugoslávský (viz Politika č. 1/1969).

Ani tady nešlo jenom o to, že byly u nás zveřejněny různé buržoazně idealistické teorie I. Svitáka a jiných, ale o to, že s nimi sotva kdo polemizoval, a když, tak byl umlčen známými praktikami. A ostatně — jde o to, že dlouho byly tyto teorie a praktiky zastřešeny frázemi o »otvírání širokých prostorů«, a hlavně o to, že projevy v hromadných prostředcích masového působení byly jenom jevovým výrazem podstaty: idejí »progresivního křídla vedení strany«. A nakonec jde také o to, že i po srpnu 1968 jsme se setkávali s pozůstatky těchto praktik, i když v jiném převlečení. Na aktivu novinářů v Praze 3. 7. 1969 řekl první tajemník ÚV KSČ s. G. Husák: »Jistě jste si všimli v posledních dvou měsících pozoruhodné změny v buržoazní propagandě, adresované do Československa. Předtím se mohlo zdát tomu, kdo sledoval Svoobodnou Evropu nebo západoněmecké, francouzské a ostatní noviny, že mají ohromný zájem o socialismus v Československu, o »československý experiment«. Řekl bych, že s ohromnými sympatiemi sledovaly rozklad naší společnosti, nástup antisocialistických sil pod všeobecně demokratickou frazeologií. A jakmile tyto síly v dubnu definitivně prohrály, změnily taktiku. Dnes už nemají žádné sympatie, dnes šíří jen nejhrubší propagandu, jakou jsme zažili například po únoru 1948. Velmi rafinovanými cestami rozsévají nedůvěru mezi naše obyvatelstvo, nedůvěru k lidem, k vedení, k myšlenkám, k přijatým opatřením. Je to dnes přímo a zjevně nepřátelská propaganda.«

Když porovnáváme působení kontrarevolučních sil v historii, setkáváme se někdy s odlišnými metodami, ale

podstata je stejná. Tak jako byl kolonialismus změněn na neokolonialismus se stejným efektem, tak antikomunismus využívá dnes místo bajonetu miliard dolarů a důmyslné metody psychologického a ideologického boje. Dodnes se setkáváme sice s pokusy zlehčit antisocialistické projevy u nás, zamlžit pojem kontrarevoluce, která je zužována jen na fyzické násilí. V historii jsou však doklady o tom, že kontrarevoluce věšením politických odpůrců nezačíná, ale tím končí.

Všechny tyto otázky čekají na hlubší analýzu nejen kvůli historické pravdě, ale kvůli odstranění falešných iluzí šířených ještě dlouho po srpnu 1968 v části masových komunikací.

Kulturní varianta staromódní diverze

Od staromódní špionáže, která dnes pracuje moderní technikou, postoupily imperialistické mocnosti k psychologické válce, k ovlivňování veřejného mínění. Politická a ideologická diverze je řízena rozvědkami a její obsah, formy a metody jsou vypracovávány »vědeckými« ústavy a středisky, bohatě dotovanými státními monopolistickými fondy (Rockefellerovým, Fordovým, Carnegiovým). V NSR se těmito otázkami zabývaly desítky institucí, podporované ministerstvem pro »vyhnané«, ministerstvem pro společné otázky, státním úřadem pro tisk a informace. Pod různými firmami, jako např.: Bundesinstitut zur Forschung des Marxismus-Leninismus, Institut zum Studium der UdSSR, Bund der Vertriebenen, Institut für Sowjetologie, Goethe-Institut, i pod pláštíkem fakult nebo náboženských středisek a organizací se skrývají výzkumy forem a hledání kontraidejí a argumentů protikomunistického boje. Pochopitelně jde o jemné, decentní formy zaměřené na dlouhodobé působení, na psychologické ovlivňování osob kulturního života a různých labil-

ních vrstev, jako jsou studenti, na manipulování mínění přes »objektivní a neutrální informaci«, na působení prostřednictvím nepřímé korupce umělců tím, že se vychvaluje jejich tvorba jako nový výkřik umění. K tomu využívají symposií, zájezdů, uměleckých vystoupení, turistiky a podobně.

Sepětí těchto institucí a působení celé »čtvrté sféry« mocenského boje — hromadných sdělovacích prostředků — s imperialistickými rozvědkami je dnes dokumentováno na početných faktech. Americký časopis Weekly Review uveřejňoval články bývalého spolupracovníka americké tajné služby P. Blackstocka k tzv. Deníku Peňkovského. Směrem na SSSR působí tři tucty vysilačů na 200 frekvencích v jazycích národů SSSR (Svobodnaja Rossija, Za svobodu velikoj Rossiji, Hlas Ameriky, BBC a jiné). Vyslanectví kapitalistických států kryjí diverzní činnost různých korespondentů, turistů a odborníků.

Přitom dnes imperialistická propaganda pracuje metodami vyvinutými ve velkoryse dotovaných štábech odborníků pro psychologickou válku, vyrábějících velkolepé podvrhy typu memoárů Svetlany Allelujevové, které byly připraveny bývalým velvyslancem USA v SSSR, známým specialistou na sovětské otázky G. Kennanem.

K takovým institucím, které provádějí velmi chytře linii západoněmecké expanzivní politiky, patří kupř. Goethe-Institut (pro pěstování německé řeči a kultury v zahraničí) se sídlem v Mnichově. Tento institut již v minulosti byl nástrojem agresivní politiky militaristických německých kruhů (1932—1945) a dnes plní úkoly imperialistické politiky NSR důmyslnými formami, figuruje navenek jako nezávislá instituce s oficiálními cíli velmi ušlechtilými. Tento institut patří k institucím pro »mezinárodní kulturní výměnu«.

Dr. Berthold Martin, od roku 1957 poslanec CDU ve Spolkovém sněmu a od roku 1961 předseda výboru pro kulturní politiku a publicistiku, k tomu prohlásil: »Zahraniční politika a kulturní politika si jako krátkodobá a dlouhodobá média vůle národa po sebezáchově neodporují, ale musí se doplňovat. Konflikt mezi komunistickým kolektivismem a svobodným světem nutno přestát

a je třeba bezprostředně čelit situaci v rozvojových zemích, jako se to děje v rozvojové politice. Nelze získat jeden svět v podobě přinejmenším neslučitelné s životními formami Západu, dovolíme-li, aby totalitní ideologie vývoj násilně lámala přes koleno. Třebaže se někdy zdá, že jsou krátkodobé a dlouhodobé politické cíle v rozporu, nesmějí ovšem na druhé straně měnící případy denní politiky udusit dlouhodobé cíle kulturní politiky.

Vyčerpávající znázornění vztahů mezi zahraniční politikou a kulturní politikou v zahraničí je zhora nemožné. Tím důležitějším se jeví toto konstatování: svrchovaný stát je nositelem zahraniční politiky a kulturní politiky; v kulturní politice však do značné míry, v souladu se stavem pluralistické společnosti, využívá skupin, na nichž kultura spočívá. Nechá společnost, jejíž zřízení určuje, volně komunikovat se společnostmi zastoupenými v ostatních státech.«

(Berthold Martin, Kultur als Politik und Politik als Kultur, Jahrbuch der Auswärtigen Kulturbeziehungen 1964, Bonn 1964, str. 9 a další.)

Jestliže v roce znovuzahájení činnosti, tj. v r. 1952, činily náklady Institutu jen 62 000 DM, dosáhly v roce 1957 1,5 mil. DM a v roce 1961 14 mil. DM.

Se zostřením expanzionistického kursu na začátku šedesátých let prudce stouply finanční dotace především ministerstva zahraničních věcí. Jen podpora ministerstva zahraničních věcí činila v roce 1962 20 mil. DM, aby vyrostla v r. 1966 na 37,7 mil. DM.

O taktice praktikované Goethovým institutem konstatoval ředitel Werner Ross mj.: »Propaganda musí dokázat, že není propagandou... Sebekritika může být propagandisticky obratnějším způsobem sebepoznání. Přináší pověst poctivosti, pečeť objektivnosti.« (Zeitschrift für Kulturaustausch, Stuttgart, seš. 1/1966, str. 5.)

Uvedenými částkami financovalo ministerstvo zahraničí zhruba čtyři pětiny rozpočtu Goethova institutu a jeho ředitel Werner Ross mohl v rozhlasovém pořadu stanice Sender Freies Berlin 24. 4. 1965 konstatovat pozoruhodný fakt: »Náš roční rozpočet je součástí rozpočtu ministerstva zahraničních věcí...«

Další dotace dostává Goethův institut pravidelně od bavorské vlády, spolkového ministerstva vnitra a města Mnichova. Na poradě Pracovního kruhu pro kulturní úkoly v zahraničí (Arbeitsring Ausland für kulturelle Aufgaben) byl vůči socialistickým zemím Evropy určen tento program: »Že musíme používat všeobecně známého instrumentária (výměna studentů atd.), to zde nemusím říkat. Přitom však existuje problém, který nutno jmenovat: berlínská doložka... Nemůžeme svým podpisem stvrdit, že Berlín je třetí částí Německa vedle Spolkové republiky a zóny. Měli bychom, domnívám se, nejprve, jak se s tím v současné době už začalo, intenzivně pracovat prostřednictvím četných jiných organizací, jež nejsou součástí úřední politiky. U nich se nevynořuje otázka „Berlín ano či ne“, protože nejsou státními partnery Rusů, ale polosoukromými ústavy. Musíme s nimi v co nejširší míře spolupracovat, možná některé uzpůsobit k tomu, aby chom pro období bez smluvního stavu měli s těmito zeměmi nástroje kulturní politiky.« (Auslandskurier, seš. 2/1966, str. 3.)

Aby západoněmecká propaganda v zahraničí dosáhla většího účinku, pracuje se v současné době na nové struktuře a organizaci celkového systému zahraniční propagandy mající za cíl pevnější řízení a účinnější zapojení »soukromých« institucí a společností, intenzivnější využívání západoněmecké zahraniční kulturní politiky.

O směrech západoněmecké propagandy svědčí program zintenzivnění západoněmecké kulturní politiky v zahraničí, předložený 10. 8. 1969 frakcí CDU/CSU v bonnském spolkovém sněmu, který v podstatě obsahuje tyto požadavky:

- koordinace veškeré západoněmecké kulturní činnosti v zahraničí pod vedením státního tajemníka ministerstva zahraničí, jenž má být kompetentní speciálně pro tento úsek,
- aktivizace multilaterální kulturní práce v zahraničí, především v západoevropských institucích v NATO a OSN,
- zvýšení počtu západoněmeckých kulturních »opěrných bodů« v zahraničí zřizováním západoněmeckých škol

v cizině a Goethových institutů podle regionálních a věcných měřítek,

- zesílení vlivu ve vztahu k socialistickým státům Evropy pomocí rozhlasu, televize, filmu, podpory a rozšiřování německého jazyka a literatury, pohostinských programů a cest západoněmeckých vědců, spisovatelů, umělců,
- zřizování »míst kulturních setkání« v socialistických státech,
- rozvíjení kulturní a vzdělávací práce v rozvojových zemích,
- rozšiřování mládežnické výměny, do níž má být zapojena i mládež evropských socialistických států.

Západoněmecké imperialistické kruhy se zřejmě nepočuly z lekce roku 1968 a hledají nové formy a metody antikomunistické diverze.

Rovněž vlivné kruhy britské monopolní buržoazie se neumějí smířit s neúspěchem politiky »budování mostů«. Tak dochází např. list *The Times* na začátku roku 1969 k závěru, že opatření spřátelených socialistických států k zajištění socialismu v ČSSR »zhatila mnoho iluzí a nadějí«. Bez ohledu na to nutno však, i když s omezenějšími nadějemi a skeptičtějším postojem, dále sledovat starou politiku. Podkopávání a rozkládání socialistického společenského zřízení v zemích východní a jihovýchodní Evropy, jež *Times* zahaluje do termínu »evoluce komunistického režimu«, prý vyžaduje delší období, než dosud se všeobecně očekávalo. Není však třeba ztrácet »víru«. (*The Times*, Londýn, 1. 1. 1969.)

I když vývoj v Československu po srpnu 1968 není předmětem naší studie a úvah, přesto je třeba ještě připomenout zmařený pokus reakce o narušení pořádku a bezpečnosti v srpnu 1969. I tady je vidět součinnost domácích antisocialistických sil se zahraničními režiséry kontrarevoluce.

Západoněmecký *Spiegel*, *Handelsblatt* (31. 7. 1969) a jiné časopisy a zejména Svobodná Evropa zaměřovaly přání za skutečnost a uplatňovaly klasickou metodu buržoazní žurnalistiky — fabrikování senzace: píšou o stovkách letáků s doporučením sabotovat dopravu, kina, no-

viny, kavárny a organizovat stávky, a tak instruují své lidi, antisocialistické živly a orientují je na stávky a pasívní rezistenci.

Západoněmecký tisk již dlouho před srpnem 1969 přinášel vlastní články o Československu, které spojoval s blízkým se výročí srpnových událostí. Počet i rozsah článků úměrně rostl a vyvrcholil těsně před 21. srpnem. Postupně převládly senzacechtivé materiály, jejichž obsah byl zaměřen na podporu pravicově oportunistických tendencí a zveličování nedostatků ve vnitropolitickém a hospodářském životě, na vyzdvihování událostí po lednu 1968 a vyústil v přímé útoky na československé vedoucí politické představitele a politiku Sovětského svazu.

Po vandalských akcích v Praze a dalších městech v ČSSR zahájil západoněmecký tisk přímé útoky vůči Československu a jejím vedoucím představitelům. Ve zlobě, která je cítit z komentářů, prozrazují autoři své rozčarování z toho, že kontrarevoluce v Československu neprošla jiným směrem. Brzezinski se pokusil o vysvětlení, proč jeho někdejší plány neuspěly a recepty nepřinesly slibovaný výsledek. Příčina podle něho je velice prostá: za událostmi v Československu »šlo v podstatě o nové vítězství východní tradice nad západní tradicí v marxismu«. Protože marxismus je prý »západní doktrína«, jež však byla »odzápádněna«, a »sen o sociální demokracii« musil »ustoupit realitě východního vládního úsilí«, je podle Brzezinského nutno usilovat o to, aby marxismu byl vrácen původní obsah. Nejde vůbec o to, dokazovat smyšlnost podobných závěrů, Brzezinski nenechává nikoho na pohyběch, co má na mysli. Od jisté doby prý je ve východní Evropě »možno postřehnout pozvolné ožívování západní marxistické tradice. Různým způsobem ji vyjadřovali . . . Djilas, Imre Nagy, Dubček a v neposlední řadě re-vizionističtí myslitelé a mladí studenti.«

Stoupenec teorie konvergence, kterou líčil v jistém období jako »vzájemné sbližování kapitalismu a socialismu«, prokazuje v poslední studii nad slunce jasněji, že to, co líčil jako mírumilovný proces soužití, má pro něj

jediný smysl: pohlčení socialismu kapitalismem. Metodou má být sociáldemokratismus, ve který vkládal v r. 1968 v Československu a vkládá ještě dnes velké naděje. V doporučeních, jimiž uzavírá svůj spis, se snaží zmírnit pesimismus předpovědí o možnostech pronikání buržoazní ideologie do socialistických zemí a dává nové návody pro politiku. Považuje za chybu, »kdybychom chtěli přehnané naděje z předsrpnového období 1968 napravovat přehnaným pocitem vystřízlivění a smířit se s tím, že Východ je navždy zmrzlý a že komunistické instituce východního typu jsou vůči tání imunní«. Politika, kterou doporučuje, má být zaměřena na »opětné začlenění východní Evropy...« (M. Moc, Rudé právo 15. 11. 1969.)

Několik faktů o militaristické a revanšistické politice NSR

Teorie a praxe antikomunismu v NSR zachycená v této studii se týká převážně období vlády Kiesingerovy »velké koalice«. Při ocenění »nového kursu« Brandtovy vlády »malé koalice« se však strategie nemění, NSR zůstává imperialistickým státem. Neokolonialismus a revanšismus není vázán jenom na NPD, ale má nepřímou i přímou podporu všech stran a militarismus je nerozlučnou součástí západoněmeckého imperialistického státu. Taktika nové vlády se určitě přizpůsobí novým skutečnostem a SPD bude hledat zřejmě v oblasti zahraniční politiky některé oblasti, kde by dosáhla úspěchu. Avšak trvalou nezměnnou úlohou boje s antikomunismem zůstává objasňování militarismu a revanšismu, který dále působí v NSR i po změně vlády. Tato změna vlády neznamena změnu moci monopolů, neznamena snížení výdajů na zbrojení, ani vzdání se agresivních cílů v rámci paktu NATO.

Faktem zůstává, že současná moderní armáda v NSR předčí někdejší hitlerovský wehrmacht. Roční výdaje na výstavbu armády přesahují 20 mld. DM. Bundeswehr měl

v roce 1969 460 000 mužů, kromě asi 165 000 civilních zaměstnanců. K ozbrojeným silám NSR dále patří 18 000 mužů pohraniční stráže, 117 000 mužů policie, 1 milión příslušníků civilní obrany a 850 000 vojensky vycvičených záložníků (v roce 1970 jich má být 1,5 mil.). Podle tzv. »nouzových zákonů« schválených v roce 1968 má být do roku 1975 vycvičeno v rámci tzv. »civilní služby« celkem 31 miliónů osob (mužů a žen od 18 do 65, resp. 55 let).

Bundeswehr je v současné době nejsilnější armádou v západní Evropě. Tak např. jeho pozemní vojska předčí počtem obdobné útvary v armádě Francie o 62 000 a Velké Británie o 103 000 mužů. Všechny složky bundeswehru jsou podřízeny velení NATO. Tvoří 50 % všech obrněných svazků pozemních sil NATO a jednu čtvrtinu všech útočných leteckých sil velitelství NATO. — Evropa-střed.

Síla a možnosti německých militaristů jsou znásobeny tím, že jejich představitelé zaujímají význačná postavení ve velitelských štábech NATO. Německá spolková republika obsadila důležité funkce, např. šéfa plánovacího štábu NATO, velitele nejdůležitějšího úseku NATO — Evropa-střed, náměstka generálního tajemníka NATO pro politické záležitosti a jiné.

Velmi nebezpečné jsou snahy bundeswehru získat atomové zbraně. NSR se aktivně podílí na práci Euratomu a spolupracuje s atomovými komisemi jiných zemí. Za vynaložení obrovských nákladů byl v NSR budován atomový průmysl (od r. 1956 do r. 1967 bylo do něho investováno 5,3 mld. DM, kromě výdajů soukromých společností). NSR získá do roku 1972 možnost vyrábět ročně až 400 klasických atomových bomb.

O militaristickém postoji vládnoucích kruhů NSR svědčí pokus vlády Kiesinger—Strauss—Brandt o vytvoření mezinárodní fronty proti smlouvě o nešíření jaderných zbraní. Smlouva o nešíření, pro niž 12. 6. 1968 v OSN hlasovalo 95 států, se přes veškerou obstrukci Bonnu stala skutečností a do dnešního dne ji podepsala již velká většina všech států na zeměkouli, avšak vláda Německé spolkové republiky spekuluje s napětím a konflikty, aby

se nakonec přece jenom nějakým způsobem dostala k možnosti disponovat jadernými zbraněmi.

V západoevropské nukleární moci vidí západoněmecký imperialismus stále ještě cestu, jež má jemu a jemu podobným dopomoci k vlastnění jaderných zbraní nebo k právu disponovat jimi.

O podstatě západoněmeckého militarismu svědčí i postoj NSR k biologickým a chemickým zbraním. Bylo dokázáno, že se z pověření a za řízení spolkového ministerstva války a ve spolupráci s USA na více než 80 ústavech pracuje spolu s velkými chemickými koncerny na vývoji nejnebezpečnějších biologických a chemických bojových látek. Západoněmecký bundeswehr má k dispozici biologické a chemické zbraně, které byly buď vyrobeny v západním Německu, nebo dodány USA, a provádí s nimi zkoušky. Nevyvráceno je pobuřující sdělení v dopise bývalého bonnského ministra války Schrödera vrchnímu starostovi Reschkemu z Mannheimu, že německé a americké úřady jsou zajedno v tom, že v oblastech nebo prostorách pro uskladnění chemických zbraní nebude nic oznámeno. S vědomím a souhlasem západoněmecké vlády se na západoněmecké půdě skladuje velké množství takovýchto prostředků hromadného ničení. Západoněmecké patenty a výrobky chemických koncernů jsou používány pro vedení zločinné války USA proti Vietnamu a dokonce i proti neutrálnímu království Kambodža. Západoněmecká vláda neustále a hrubě porušuje své mezinárodně právní závazky vyplývající ze ženevského protokolu z roku 1925 a z poválečných ujednání protihitlerovské koalice o zákazu výroby, vývozu, dovozu, přepravy a skladování atomových, biologických a chemických zbraní.

Jestliže západní imperialisté v posledním období nemohli realizovat své agresivní plány vůči zemím socialistického tábora, není to proto, že by se vzdali svých záměrů. Je to právě důsledek obranné síly socialistických zemí, branné síly a principiálního postoje Sovětského svazu, včasného odhalování záměrů a plánů imperialistů.

Velmi vážným nebezpečím pro ČSSR v politickém životě NSR je existence a intenzivní působení revanšistických

organizací vysídlelců. Revanšistické organizace mají své reprezentanty ve všech politických stranách, státních úřadech, organizacích a podobně, jejich prostřednictvím prosazují své požadavky. Nejvlivnější revanšistickou organizací je Sudetoněmecký landsmanschaft. Tato protičeskoslovenská revanšistická organizace má své představitele ve Spolkovém sněmu a v pěti zemských sněmech.

O vlivu Sudetoněmeckého landsmanschaftu (který má 350 000 organizovaných členů) svědčí skutečnost, že dostává jak od spolkové vlády, tak i od zemských vlád materiální i morální pomoc, bez které by nemohl existovat. Tak např. »Sudetoněmeckému dni 1969« zaslali pozdravné adresy spolkový kancléř a předseda CDU Kiesinger, místopředseda SPD a ministr spolkové vlády Wehner, ministr pro »vyhnané« Windelen a jiní. Osobně se zúčastnili tohoto revanšistického srazu — jako oficiální představitelé spolkové vlády — ministr pošt dr. Dollinger (CSU), ministryně zdravotnictví Käthe Strobelová (SPD), bavorský ministerský předseda a ministři bavorské vlády, četní spolkoví a zemští poslanci různých politických stran, představitelé západoněmeckého kléru a jiní.

Československo odhaluje a pranýřuje činnost Sudetoněmeckého landsmanschaftu a podporu prokazovanou této činnosti spolkovou vládou a politickými stranami. Rozhodnutí Postupimské konference o odsunu části německého obyvatelstva z Československa a jeho uskutečnění je jedním z reálných důsledků porážky nacismu a ČSSR nehodlá o této skutečnosti s nikým diskutovat. Požadavky předkládané revanšistickými organizacemi je třeba považovat za snahu o zvrácení současného statu quo v Evropě a za nebezpečnou hrozbu pro evropskou bezpečnost.

Když na mimořádném předvolebním sjezdu SPD 16. až 18. dubna 1969 v Bad Godesbergu bylo mimo jiné přijato stanovisko k mnichovskému diktátu (které ovšem neuspokojuje československý požadavek o uznání neplatnosti od samého počátku), vzbudilo ostře odmítavou reakci Sudetoněmeckého landsmanschaftu. Ve zmíněné části usnesení sjezdu SPD (bod f) se uvádí: »Pod nátlakem vzniklá mnichovská dohoda, která byla od počátku ne-

spravedlivá a je neplatná, bude nahrazena smluvními úpravami, které jednou provždy znemožní politiku namířenou na rozbití československého státního svazku.« Rozhořčení revanšistů nezmírnila ani následující pasáž zmiňující se o ochranné povinnosti spolkové vlády vůči předsídlencům s tím, že z ČSR vysídlení Němci nesmějí být s ohledem na mnichovský diktát a poválečné uspořádání nijak dále postiženi.

Předseda SPD W. Brandt si pozval 29. dubna 1969 na spolkové ministerstvo zahraničních věcí vybrané funkcionáře BDV, landsmanšaftů a revanšistických organizací mládeže, před kterými znovu zopakoval stanovisko přijaté na sjezdu SPD: »Sudetských Němců se obzvláště dotýká mnichovská dohoda. Podle mého názoru se musíme zasadit o to, aby tato dohoda uskutečněná za známých průvodních okolností byla zlikvidována smluvními ustanoveními, která by jednou provždy znemožnila každou politiku sledující rozbití československého státu.« Zajímavý je i další Brandtův výrok, který pronesl na tomto shromáždění. Brandt totiž nesliboval revanšistům návrat na území, které Německo ztratilo v důsledku porážky ve II. světové válce, nýbrž prohlásil, že je třeba, aby předsídlenci považovali definitivně za svoji vlast současné území Německa. Doslova prohlásil: »Ještě není pozdě na to, abychom dali východoněmeckým kulturním zařízením tradiční úroveň nový domov na západě. Kulturní a duševní podstata německého východu nesmí být zachována jen vyhnancům a uprchlíkům, jejich dětem a vnukům, ale celému našemu národu!« Z hlediska tohoto výroku je třeba chápat i jeho následující výrok: »Jde o to, abychom z Německa zachránili pro německý národ pokud možno co nejvíce.«

To však zdaleka neznamená, že SPD se zřekla podpory revanšistických organizací a jejich cílů. Jejím hlavním představitelem v revanšistickém hnutí zůstává dr. Herbert Hupka, místopředseda BDV a spolkový předseda Slezského landsmanšaftu, druhé — po Sudetoněmeckém landsmanšaftu — nejsilnější revanšistické organizace.

Jak uvedl spolkový poslanec za SPD dr. Heinz Kreutzmann v SPD Pressedienst ze 14. května 1969, staví SPD

na své kandidátky nejméně tolik kandidátů z řad předsídlenců jako CDU. Toto prohlášení jasně ukazuje, že SPD se nehodlá v současné době rozejít s revanšistickým hnutím, i když zastává v poměru k požadavku revanšistů nepochybně diferencovanější stanovisko, než ještě před dvěma roky, a také perspektivně realističtější než CDU/CSU.

Jednoznačně pozitivní postoj k revanšistickým požadavkům zastává neonacistická NPD, která již ve svém programu, přijatém na sjezdu v Hannoveru v listopadu 1967, stanovila: »Žádná vláda a žádná politická strana se nesmějí zříci nároku na Sudety.« Toto svoje stanovisko potvrdila NPD znovu ve volebním programu přijatém na předvolebním sjezdu strany 10.—11. května 1969 ve Stuttgartu. V kapitole X., odst. 1 volebního programu se doslova říká: »Žádné uznání neplatnosti mnichovské dohody. Žádné zřeknutí se uloupené německé půdy...«

Sudetoněmeckého srazu se r. 1969 zúčastnilo asi 400 000 osob, to jest o 50 000 více než v minulém roce, což staví Sudetoněmecké krajanstvo na první místo mezi revanšistickými organizacemi co do počtu účastníků na každoročních srazech. Je možno prohlásit, že sudetoněmecký sraz je každoročně nejmasovějším srazem v NSR. Mezi účastníky sudetoněmeckého srazu byli jako každoročně nejrůznější prominentní hosté. Vedle již zmíněných osobností byli na srazu kníže Lichtenstein a Oto Habsburský, církevní hodnostáři a jiní. Ze zahraničních hostů — vedle dvou členů amerického Kongresu — to byl poslanec rakouské národní rady vládní rada Erwin Machunze, generální ředitel Movimento Nacional de Espagna, vyslanec a zplnomocněný ministr hrabě Manuel Thomas de Carranza, bývalý francouzský státní sekretář Benoist Mechina, britský spisovatel Lawrence Thompson a jiní.

Zůstává faktem, že NSR se dosud oficiálně nezřekla pozůstatků politiky hitlerovského Německa a neuznala neplatnost mnichovského diktátu od samého počátku. Otázka mnichovského diktátu je pro ČSSR otázkou zásadního významu a čs. vláda nesouhlasí s úmysly západoněmeckých vládních kruhů, které se pokoušejí stavět otázku mnichovského diktátu jako problém nikoliv politický,

nýbrž právní, který prý může být řešen pouze bilaterálním jednáním. ČSSR kategoricky trvá na výslovném uznání neplatnosti mnichovského diktátu spolkovou vládou od samého počátku. Tento požadavek zůstává — spolu s dalšími zásadními postuláty, které ČSSR prosazuje společně se SSSR, NDR, PLR, MLR a BLR — jedním z hlavních předpokladů normalizace styků ČSSR a NSR.

O revanšistických záměrech západoněmeckého imperialismu se dovídáme z různých přímých i nepřímých dokumentů. Státní sekretariát NDR pro západoněmecké otázky zveřejnil 19. 7. 1969 v Neues Deutschland komentář k novému »Šedému plánu 1969«, připravenému Poradním sborem pro výzkum při bonnském ministerstvu pro »společné otázky«. Takzvaná »nová politika« vůči Východu je zástěrkou zesílených příprav pro expanzi.

Již v roce 1952 vyhlásil tehdejší bonnský ministr pro »společné otázky« Jakob Kaiser, že úkolem Poradního sboru pro výzkum je mít před očima »Den X« — tj. den expanze západoněmeckého imperialismu na Východ — a pak být připraven co nejlépe na všechny problémy. V tomto smyslu se nesly programy let 1953, 1956, 1961 a 1965.

Poslední Šedý plán — podle projektu vedoucího politika CDU a předsedy Poradního sboru — nepředpokládá předběžně, že by došlo k »ideálnímu případu« a počítá s »orientací na delší dobu«. Počítá s působením konvergenční teorie i s využitím ekonomických a ideologických faktorů vůči NDR. Konečné cíle — získání moci monopolů — zastírá ve vágních formulacích o »kooperaci«, o »mezistupních vývoje«. Nadále jsou středem pozornosti otázky východoevropských socialistických zemí, kterým se věnuje pozornost »z hlediska celoněmeckého«. Takovou »celoněmeckou otázkou« (Gesamtdeutsche Frage) je v první řadě otázka hranic (i televizní mapa NSR o počasi zakresluje část polského a sovětského území za Odrou a Nisou jako území německé) a pojmem »Mitteldeutschland« se rozumí »Ostdeutschland« — tj. včetně území za Odrou a Nisou. Zkrátka — pod tímto pojmem je zahrnuto území »Grossdeutschland« z dob hitlerovského období německého imperialismu.

Starší Šedé plány zahrnovaly »reprivatizaci« znárodněného majetku a majetku družstev, »transformaci a integraci« NDR, poslední plány volí jinou terminologii, některé publikace mluví (časopis Deutschland-Archiv) otevřeně o obnovení německé státní moci v hranicích z 31. prosince 1937 a jeho úkol stanoví »podporovat tendence ke změně existujících mocenských poměrů v evropském prostoru« (je to znovu podobno známému Hitlerovu »Lebensraum«) — tendence ke změně statu quo v Evropě.

I když nová vláda »malé koalice« v Bonnu nešermuje šavlemi jako »velká koalice«, ale novými koncepcemi včetně ochoty přispět k jednání s Československem, Polskem i NDR i slovní ochoty změnit svá stanoviska, přece základní skutečnosti zůstávají: Moc monopolů v NSR, početné hospodářské i politické síly, schopné svrhnout vládu, která by neprosazovala jejich politiku. A nutno dodat, že americkým i západoněmeckým imperialistickým kruhům v některých etapách více vyhovují takové decentní formy prosazování zájmů monopolů, jaké představuje reformistická sociální demokracie.

Při posuzování vývoje v NSR po nástupu »malé koalice« není možné nevidět její program: pozitivní postoj k řešení otázky zřeknutí se násilí a k zákazu jaderných zbraní, její postoj k účasti na konferenci o evropské bezpečnosti, její určité přiznání existence dvou německých států. Avšak i poslední volby ukázaly, že většina voličů vyslovila podporu reakčním silám, že v NSR jde o změnu vlády, ne však moci imperialistických kruhů, že některé teze vládního vyhlášení navazují na starý imperialistický kurs a nadále zůstávají nevyřešené kardinální otázky, jako je osvojování si práva na výlučné zastupování všeho německého lidu, tlak, aby západní Berlín byl součástí NSR, účast NSR na další výstavbě NATO atd. A negativní postoj Brandtovy koalice ke konstruktivním návrhům NDR mluví také jasnou řečí.

Bránit principy socialismu a proletářského internacionalismu

Tak jako hlavní nápor antikomunismu ve své současné podobě směřoval proti socialistickým vymoženostem a jejich garantům — proti vedoucí úloze revoluční strany, dělnické třídy, proti revolučnímu marxismu-leninismu, proti internacionální solidaritě revolučních sil ve světě a jednotě socialistického tábora — tak hlavním závěrem z poznání forem a metod antikomunismu je heslo: bránit principy socialismu a proletářského internacionalismu. Stručná devíza »bránit socialismus« je obsahem celého komplexu úkolů vytyčených posledními zasedáními ÚV KSČ a státních orgánů. Zahrnuje v sobě nevyhnutelnost analyzovat kořeny vývoje u nás a potřebu vyvodit z této analýzy potřebné závěry. Již dosavadní poznání ukázalo celou řadu faktů o úsilí antisocialistických sil ve státě a pravicově oportunistických sil ve straně, táhnoucích stranu a stát na cestu »naprogramovanou« a propracovanou v taktice a strategii antikomunismu.

Strana se vypořádala a vypořádává s nositeli těchto jevů a nastupuje cestu upevňování socialismu na všech úsecích politiky, ekonomiky a kultury a prosazování marxisticko-leninských principů ve straně.

Stejně je tomu tak v oblasti mezinárodních vztahů, v oblasti internacionalismu, spolupráce socialistických zemí a přátelství se Sovětským svazem.

Orientace na změnu marxisticko-leninské orientace strany zevnitř je základní orientací taktiků a strategií antikomunismu. Prostřednictvím ideologické diverze chtěli dosáhnout likvidace základních principů, pak změny osob a změny politiky, a tak oslabit zevnitř základní opory socialistické moci — revoluční bdělost dělnické třídy, armádu, bezpečnost, ekonomický systém i zahraničně politickou orientaci.

Dnes jsou známa fakta o úsilí bratrských komunistických stran a představitelů socialistických zemí, přesvědčujících vedení KSČ o tendencích a možných důsledcích

vývoje v ČSSR a ukazujících východiska. Na druhé straně si všichni vzpomínáme i na sympatie buržoazního tisku na Západě k reformátorským akcím »pražského jara«, na potlesk, který sklízela vystoupení Šika, Goldstückera a jiných v západoněmecké televizi i domácí vystoupení Smrkovského, Císaře i Dubčeka. A jestliže tyto politiky nevyburcovaly varovné hlasy přátel, měli se zamyslet nad povzbuzujícími hlasy nepřátel.

Úvahy v této studii o antikomunismu v »československém modelu« se týkají převážně projevů v masových sdělovacích prostředcích. Jde tedy o prameny poznání jevů, o dokumentování určitých faktů. Avšak přitom není možné zapomínat na podstatu těchto jevů, na přímé nebo nepřímé vazby nositelů nebo autorů nesprávných oportunistických, antisocialistických, kontrarevolučních idejí, tendencí, akcí. Analýza, kterou připravuje strana, ukáže historické, politické a ideologické kořeny vývoje. Některá fakta však již ukazují sepětí některých nositelů těchto názorů a tendencí se západními rozvědkami. Důkladem toho je jejich dnešní místo ve službách exponovaných centrál psychologické války proti socialistickým zemím (Sviták, Winter, Veselý, Štefan, Pelikán, Hejzlar, Šnejdárk aj.).

Stejně se ukazuje sepětí antisocialistických projevů a ideových vůdců pravicového oportunismu. Květnové zasedání (1969) ÚV KSČ odhalilo nositele reformismu a zbavilo je funkcí a některé vyloučilo i ze strany. Strana volá k odpovědnosti ty, kteří se svými projevy a činy dopustili porušení stanov strany a setrvali ve svých protistranických postojích.

Škodlivost pravicově oportunistických postojů svých členů k vývoji v ČSSR si uvědomují i marxisticko-leninské strany v kapitalistických zemích, kde přistoupili ke kritice nevázaných postojů (R. Garaudy) i k vyloučení těch, kteří přes přijaté usnesení setrávají na nesprávných pozicích (E. Fischer).

Je známé, že pozornost antisocialistických a revizionistických sil se soustředila na rozdmýchávání »československé otázky« a »vstupu vojsk do ČSSR«. Internacionalistickým a marxisticko-leninským silám byla tato otázka

však jasná. Na světovém mírovém setkání v Berlíně v létě 1969 řekl španělský delegát: »Osud Španělska je výstrahou. Přes nesmírnou obětavost interbrigadistů, internacionální pomoc demokratických sil v boji proti fašistickým oddílům bohatě posíleným fašistickými státy, byly demokratické síly ve Španělsku poraženy a začal agresivní nástup fašismu v Evropě. Jsem přesvědčen, že pomoc pěti socialistických zemí socialistickému Československu zabránila nové válce v Evropě.« Ve Španělsku bojovalo v roce 1936 10 000 dobrovolníků z 54 zemí proti fašistickému nástupu a nemohli ubránit demokracii.

Internacionalistická pomoc vyplývá z učení V. I. Lenina, který v roce 1920 napsal, že »zájmy proletářského boje v každé jednotlivé zemi jsou podřízeny proletářskému boji ve světovém měřítku«. A to je jeden ze základních principů — bojovat za společné zájmy světového proletariátu, »v různých národních bojích proletářů vzdvihoval a uplatňovat společné, na národnosti nezávislé zájmy proletariátu«. Internacionalisté se nedívali nečinně na ohrožení španělské demokracie fašismem. A přišel snad někdo s tezí o porušení suverenity, když SSSR shazoval na území Slovenského národního povstání sovětské partyzány? Naši lidé se nedívali nečinně na situaci, která se vytvářela a vytvořila u našeho jižního souseda, v Maďarské lidové republice v roce 1956. Není nám lhostejné, co se dělo a i dnes děje například v Koreji, Vietnamu, v Indonésii a na každém jiném kousku země s pokrokovými silami.

Takový je zákon internacionalismu, třídní soudružství, sounáležitost naší velké socialistické rodiny. Naše komunistická strana v celé své historii vycházela z tohoto principu, internacionalismus jí nikdy nebyl cizí.

Tímto zákonem, plně platným v tomto třídně rozděleném světě, se řídili i naši socialističtí spojenci, především Sovětský svaz, když se naše strana a náš socialistický stát dostaly do známé krizové situace. Tito spojenci, stejně jako my, měli zájem na jediném: nalézt společné východisko z této krize.

Zásada vzájemné pomoci při ohrožení socialismu byla dokumentována i ve známém bratislavském prohlášení

pěti socialistických zemí, podepsaném i zástupci Československa. V prohlášení, které bylo jednomyslně přijato účastníky bratislavské porady, se mj. praví: »Podpora, ochrana a upevnění vymožeností, kterých dosáhly národy svým hrdinským úsilím, obětavou prací lidu své země, jsou společnou internacionální povinností všech socialistických zemí. To je jednotný názor všech účastníků porady, kteří projevili neochvějnou rozhodnost rozvíjet a chránit vymoženosti socialismu ve svých zemích, dosahovat nových úspěchů při budování socialismu.«

Dnes už je dostatečně známo, jak s osudy socialismu v Československu kalkulovaly imperialistické kruhy, dobrodružné kariéristické skupiny československých politiků, svévolně využívající boje proti deformacím staršího období k získání mocenských postavení.

Vývoj událostí ve světě a zejména v samotné ČSSR potvrdil správnost a nutnost společné akce SSSR a ostatních socialistických zemí v srpnu 1968. Tyto státy, věrný prohlášení, dokumentovaly odhodlání nedopustit oslabení žádné země socialistické soustavy imperialismem, protisocialistickými, kontrarevolučními silami.

Z pokusu o kontrarevoluční puč v Maďarsku v roce 1956, stejně jako z událostí v ČSSR v roce 1968—1969 vyplývá řada poučení. Světový imperialismus se nevzdal v žádném případě svých uchvatitelských cílů a ostří jeho agresivní strategie směřuje hlavně proti socialistickým zemím. V posledních deseti letech se však projevují v jeho politice určité zvláštnosti, které jsou velmi charakteristické v současné etapě vývoje.

Relativní oslabení imperialismu neznamená oslabení jeho přirozené agresivnosti. Z toho vyplynula i potřeba mezinárodní porady revolučních komunistických a dělnických stran v Moskvě, v červnu 1969. Tato porada vycházela z poznání, že imperialismus zesiluje závody ve zbrojení, snaží se aktivizovat vojenské bloky vytvořené za účelem agrese proti Sovětskému svazu a jiným socialistickým zemím, zostřuje proti nim ideologický boj a usiluje o zabrzdění jejich hospodářského rozvoje.

Tváří v tvář upevňování mezinárodních pozic socialismu se imperialismus snaží oslabit jednotu světové socia-

listické soustavy. Využívá rozporů v mezinárodním revolučním hnutí, aby se pokusil rozvrátit jeho řady, podřizuje svou ideologickou mašinerii včetně hromadných sdělovacích prostředků službám antikomunismu, boji proti socialismu, proti všem pokrokovým silám.

Za pomoci NATO byl především vzkříšen a posílen západoněmecký imperialismus — hlavní ohnisko válečného nebezpečí v centru Evropy. Imperialistické vládnoucí kruhy Německé spolkové republiky, v níž sílí neonacismus a militarismus, vystupují s revanšistickým programem revize výsledků druhé světové války a změny hranic řady evropských států. Tato politika, namířená především proti prvnímu socialistickému dělnicko-rolnickému státu v německých dějinách, proti Německé demokratické republice, ohrožuje bezpečnost všech evropských národů a mír vůbec.

V západní Evropě se rozvíjí hnutí proti agresivnímu bloku NATO, za normalizaci vztahů a rozvoj spolupráce mezi státy, za zajištění evropské bezpečnosti a zahrnuje stále širší vrstvy obyvatelstva. Síly vystupující aktivně proti revanšismu a militarismu rostou i v západním Německu. V zemích, kde se udržují americké vojenské základny, se stále silněji ozývá požadavek, aby byly tyto opěrné body agrese likvidovány.

Západoněmecký imperialismus zvyšuje svou hospodářskou moc a rozšiřuje vojenskou mašinerii, usiluje o nukleární zbraně a horlivě se snaží dosáhnout hegemonie v západní Evropě.

Imperialismus zplodil fašismus — režim politického teroru a táborů smrti. Všude, kde se mu to daří, útočí na demokratická práva a svobody, omezuje lidskou důstojnost a pěstuje rasismus.

Z těchto poznání vyplývají závěry moskevské porady komunistických a dělnických stran:

»Vznik socialistického světa je součástí třídních bojů na světovém poli. Nepřátelé socialismu se nevzdávají pokusů podlomit základy socialistické státní moci, zmařit socialistickou přeměnu společnosti a obnovit svou nadvládu.

Důrazný odpor proti těmto pokusům je nevyhnutelnou

funkcí socialistického státu, opírajícího se o široké lidové masy vedené dělnickou třídou a jejím komunistickým předvojem.

Obrana socialismu je internacionální povinností komunistů.

Rozvoj a upevňování každé socialistické země zvláště je důležitou podmínkou progresivního vývoje celé světové socialistické soustavy. Úspěšný rozvoj národního hospodářství a zdokonalování společenských vztahů a všestranný rozvoj každé socialistické země pak odpovídá jak zájmům lidu, tak zájmům společné věci socialismu.«

(»Úkoly boje proti imperialismu v současném období a akční jednota komunistických a dělnických stran a všech protiimperialistických sil,« Svoboda str. 63.)

Světová socialistická soustava, opírající se o svou neustále rostoucí hospodářskou a obrannou moc, ochromuje imperialismus, znemožňuje mu vytvářet kontrarevoluci a plní svou internacionální povinnost tím, že poskytuje vzrůstající pomoc národům bojujícím za svobodu a nezávislost, že upevňuje mír a mezinárodní bezpečnost.

Úspěšný rozvoj tohoto procesu předpokládá přísné dodržování zásad proletářského internacionalismu, vzájemné pomoci a podpory, rovnoprávnosti, svrchovanosti a nevměšování se do vnitřních záležitostí.

Tyto zásady se uplatňují ve vztazích přátelských socialistických zemí, sdružených v obranné Varšavské smlouvě.

Svět se v roce 1968 znovu přesvědčil o tom, že zvýšená síla organizace Varšavské smlouvy, která byla postavena do služeb míru a bezpečnosti v Evropě, nikdy a nikomu nedovolí zaútočit na bezpečnost svých členů a vymoženosti socialismu v těchto zemích. Je výmyslem a pomluvou, že se socialistické země nevyslovují pro plnou, ale jen omezenou svrchovanost států. Vždyť nic nemůže dát pojmu suverenity plnější obsah než právo národa se vši důsledností bránit cestu, již si zvolil, proti jakýmkoli útokům — zastřeným i otevřeným — které směřují k tomu, aby jej svedly z této cesty a připravily o vymoženosti socialismu. Nikdo nemůže brát národu prá-

vo, aby se opřel o přátele, kteří jsou věrni své internacionální povinnosti a smluvním závazkům. A nikdo nemůže svým přátelům brát právo, aby mu prokázali pomoc.

Tyto otázky jsou zakotveny i v prohlášení čs. vlády z 15. října 1969, ve kterém se říká: »Průběh loňských událostí v ČSSR, jako i jejich letošní odezvy znovu potvrdily, že imperialismus a antikomunismus, zvláště pak jeho nejprogresivnější část — imperialismus USA — soustředily svoje úsilí v údobí po druhé světové válce především proti myšlence mezinárodní solidarity pracujících, proti proletářskému internacionalismu, jehož údernou sílu se pokouší otupovat a jeho zásady znevážit. Jeho cílem v naší zemi bylo oddělit pracující lid Československa od oddílů pracujících v dalších socialistických zemích. ČSSR však byla, je a zůstane pevnou součástí protimperialistické fronty... Suverenita ČSSR je ve společenství socialistických zemí plně zajištěna. Naše příslušnost k tomuto společenství nijak naši aktivitu neomezuje, ani neklade meze našim záměrům a cílům... Vláda vychází ze skutečnosti, že příchod spojeneckých vojsk v srpnu 1968 byl motivován oprávněnými obavami bratrských zemí o osudy socialistického Československa. Nešlo tedy ani o agresi proti ČSSR, ani o okupaci naší země.«

Souhrnný dokument o říjnové návštěvě čs. delegace v SSSR formuluje tyto zásady následovně: »Obě strany jsou téhož názoru, že poučení z událostí v Československu v roce 1968 a 1969 svědčí o neustávajících pokusech imperialismu mařit socialistickou výstavbu, vytvářet překážky pro rozvoj socialistického společenství, oslabovat styky mezi jeho jednotlivými články a vrazit klín do socialistické soustavy. Poučení z československých událostí odhalují strategii a taktiku nepřátel socialismu, jejich snahu využít těžkostí a některých nevyřešených naléhavých problémů k podkopání vedoucí úlohy komunistické strany a k otřesení základů socialistické společnosti. Činnost protisocialistických a kontrarevolučních sil je tím nebezpečnější, čím hlubší jsou projevy revizionismu v teorii a oportunismu v politické praxi...

V důsledku působení pravicově oportunistických sil ve

vedení KSČ narůstaly různé maloměstácké a anarchistické tendence v politickém i hospodářském životě země. Nebyl organizován energický boj ani proti těmto tendencím, ani proti antisocialistickým kontrarevolučním silám, které aktivně využívaly vzniklé situace. Spojením pravicově oportunistického revizionistického proudu a vnitřních antisocialistických sil, které usilovaly za podpory imperialistické reakce o rozklad komunistické strany a socialistického státu, rozvrat třídního spojení Československa se socialistickými zeměmi, vzniklo reálné nebezpečí mocenskopolitického zvratu a přímá hrozba socialistickému společenskému zřízení v ČSSR. To vše vážně poškozovalo zájmy národů Československa, jeho socialistických spojenců a věc socialismu na celém světě...

Československo a Sovětský svaz považují v naprostém souladu s bratislavským prohlášením obranu, podporu a upevňování socialistických vymožeností, jež byly vybojovány hrdinským úsilím a obětavou prací lidu každé země, za společnou internacionální povinnost všech bratrských zemí. Vyjadřují pevné odhodlání společně se všemi bratrskými zeměmi čelit kontrarevolučním úkladům imperialismu a všech jiných reakčních sil v zájmu mírové, tvůrčí práce národů.

Na základě historických zkušeností z boje proti německému imperialismu a revanšismu se československý lid názorně přesvědčil, jaký význam má zabezpečení západních hranic ČSSR pro jeho národní existenci a státní svrchovanost. Národy ČSSR jsou si přitom vědomy, že tyto hranice jsou zároveň předsunutou západní výspou celého socialistického společenství a že jejich pevnost je jedním z klíčových činitelů zachování míru a bezpečnosti v Evropě.« (RP 29. 10. 1969.)

V Praze 30. prosince 1969

Literatura NDR k otázkám antikomunismu

Dr. Herbert Barth, Bonner Ostpolitik gegen Frieden und Sicherheit, Berlin 1969.

30 Jahre und München — Agressive Ostpolitik gegen die Tschechoslowakei gestern und heute. Nationalrat der NF des demokratischen Deutschland Berlin 1969.

Methoden und Instrumente der ideologischen Diversion. Inst. für internationale Beziehungen. Postdam 1968.

Psychologische Kriegsführung, ideologische Diversion und Massenmedien. Verband der deutschen Journalisten Berlin 1969.

Landsmannschaftlicher Revanchismus in Westdeutschland Berlin 1969. Bonn — Störenfried der europäischen Sicherheit, Dresden 1969.

Dr. Siegfried Schwarz, *dr. Martin Winter*, Konterrevolution unter der Europaslage, Berlin 1969.

Jürgen Kuczynski, So war es wirklich, Berlin 1969.

Studie a články k boji s antikomunismem

Neprošli — reportéři RP o nedávných událostech. Září 1969.

O. Oněák, Příčiny, úspěchy antikomunistických a pravicových sil v ČSSR, jejich strategie a taktika. Pravda 4.—16. září 1969.

Jiří Smrčina, Mocenské schopnosti státu po lednu 1968. Tribuna číslo 23/1969.

Dokumenty moskevské porady komunistických a dělnických stran. Svoboda, červen 1969.

Materiály k některým otázkám činnosti pravicových a protisocialistických sil. Ideol. oddělení ÚV KSČ, září 1969.

Miroslav Šolc, *Vladimír Trvala*, Nacionalismus, kosmopolitismus a zahraniční politika socialistického státu. Tribuna číslo 32—33, ročník 1969.

Pražské jaro, viděno z NSR — výňatky z brožury prof. Renaty Riemeckové, předsedkyně německé mírové unie, o vývoji v ČSSR v roce 1967—1968. Tribuna 30/1969.

János Berecz, Kontrarevoluce perem i zbraní. Tribuna číslo 41—47 1969.

Co dokazují dvě tajné zprávy bývalého ministra vnitra Pavla. Rudé právo 2. 8. 1969.

Karel Beránek, K některým aktuálním otázkám soudobého antikomunismu. Život strany číslo 43/1969.

Ladislav Hrzal, Koncepce demokratického socialismu. Pravda 25. října 1969.

Michal Lipka, Prečo prišli? Pravda 18.—25. října 1969.

Problémy boje proti pronikání a vlivu antikomunistické ideologie a propagandy v Československu. Zpráva předsednictva ÚV KSČ z 30. června 1969.

Kamil Filip, Aj Churchill sa ospravedlnil 1—3. Pravda 4.—10. 11. 1969. Sovietské stanoviská k čs. vývoji 1968. Pravda, listopad 1969.

L. Hrzal, Trapné pokusy o rozbor »obrodného procesu« [Ku. Kusého teorie československej inštitucionálnej revolúcie.] Pravda 15. 11. 1969. *Jaroslav Kučera*, Příčiny a souvislosti ideologické destrukce. Rudé právo 25. října 1969.

A. Kalina, *R. Podmaník*, Rok 1968 vo svetle psychologické vojny. Nové slovo číslo 45/1969.

Literatura NSR k „československému jaru“

Christian Schmidt—Hauer und *Adolf Müller*, Viva Dubček. Köln 1969. *Fritz Beer*, Die Zukunft funktioniert noch nicht. S. Fischer, 388 St., 20 DM [Porträt der Tschechoslowakei 1948—1968].

Eugen Löbl, Die intellektuelle Revolution (Hintergründe des Prager Frühlings) Econ, 308 str., 18 DM.

Eugen Löbl, Die Revolution rehabilitiert ihre Kinder. Europa Verlag, 228 str., 14,80 DM.

Josef Maxa, Die Kontrollierte Revolution (Anatomie des Prager Frühlings) Zsolnay, 254 str., 14,80 DM.

Almar Reitzner, Alexander Dubček. Männer und Mächte in der Tschechoslowakei, Verlag die Brücke, 226 str., 12,80 DM.

Ota Šik, Fakten der tschechoslowakischen Wirtschaft, Verlag Fritz Molden, Wien, München, Zürich, 140 str., 9,80 DM.

Ivan Sviták, Verbotene Horizonte, Verlag Rombach, Freiburg i. Br., 194 str., 13 DM.

Hanswilhelm Haefs, Die Ereignisse in der Tschechoslowakei vom 27. 6. 1967 bis 18. 10. 1968. Ein dokumentarischer Bericht, Verlag Siegler & Co., Bonn, Wien, Zürich.

Pavel Kohout, Aus dem Tagebuch eines Konterrevolutionärs. Grafická úprava Pravoslav Sovák. Verlag C. J. Bucher, Luzern 1969.

Ladislav Mňáčko, Die siebente Macht. Erkenntnis und Anklage eines Kommunisten. Verlag Fritz Molden, Wien 1968.

Vladimír Klokočka, Demokratischer Sozialismus. Ein autentisches Modell (Und ein Interview mit Rudi [Dutschke]). Konkret Verlag, Hamburg 1968, 111 str., 5 DM.

Z. K. Brzezinski, Alternative zur Teilung — neue Möglichkeiten für gesamt-europäische Politik, Köln 1966.

F. J. Strauss, Entwurf für Europa, Stuttgart 1968.

Ernst Majonica, Deutsche Aussenpolitik — Probleme und Entscheidungen, Stuttgart 1966.

Obsah

Východiska antikomunistické politiky	7
Psychologická válka a hromadné sdělovací prostředky	10
Bohatý rejstřík metod antikomunistické propagandy	14
Metody manipulování veřejným míněním	17
Johnsonova doktrína budování mostů	19
Diferencovaný přístup USA aneb »mír není jen bílý«.	22
Strategický cíl: změnit status quo v Evropě	25
Nová varianta ideologické diverze: teorie konvergence.	31
»Decentní« formy antikomunismu a antisovětiismu.	34
Svědectví a SVOBODNÁ EVROPA — dovedné hlasy svých pánů.	39
Sympatie západoněmeckých revanšistů reformnímu procesu v ČSSR.	46
Československý experiment a záměry imperialistických programátorů.	53
»Obohacení« metod ideologické diverze v »československém modelu«.	59
Klíčové otázky: strana a vztah k SSSR.	66
Devalvace hodnot a posouvání pojmů.	73
Buržoazní mistři manipulování veřejným míněním.	81
Kulturní varianta staromódní diverze.	86
Několik faktů o militaristické a revanšistické politice NSR.	92
Bránit principy socialismu a proletářského internacionalismu	100
Literatura NDR k otázkám antikomunismu.	108
Studie a články k boji s antikomunismem	108
Literatura NSR k »československému jaru«.	109

MILAN MICHALÍK

Koncepce psychologické války a československý experiment

Obálku navrhl Josef Ill.

Vydání I. Praha 1970.

Vydalo nakladatelství Svoboda jako svou 2976. publikaci

Odpovědná redaktorka dr. Jiřina Vavřinová.

Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha.

AA 6,23, VA 6,50

Tematická skupina 02/17.

Cena kart. výtisku 7,— Kčs

66/508 — 21 — 8.6

25 — 053 — 70

02/17 Kčs 7,—